

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SCLOVENECE

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate
Sarajevo št. 7563
Zagreb št. 39.011
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6.

Telefoni uredništva in uprave: 40-01, 40-02, 40-03, 40-04, 40-05 — Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ob 20 letnici osvoboditve

Zo dve desetletji sta pretekli od tistega 28. oktobra, ko smo Slovenci v največjem navdušenju pozdravili zoro, ki nam je prinesla svobodo, svobodo po tolikih stoletjih tlačanstva in suženjstva pod avstrijskim jarmom. »Tisoč let si krvavel, o slovenski narod, izkrvavel nisi!« je pisal nekoč Cankar, tisti Cankar, ki je kmalu po teh slavnostnih dneh legel in zaspal srečen, da je doživel še ta dan, od katerega je danes preteklo že dvajset let. In resnično je 28. oktober 1918 najimenitnejši dan novejših slovenske zgodovine, saj je v njem našlo svoj izraz vse trpljenje dolgih stoletij, ki se je sprostil v radost brez meja in brzd, v njem je našel svoj najvišji vrh ves narodno buditeljski napor zadnjega stoletja, svojo najlepšo himno pesem Gregorčičeva, ki je pela o Slovenih pod streho hiše ene in obetala Slovanu planiti na plan! Kot podtalno bobnenje, ki povzroča potrese, je šlo trepetanje preko slovenske zemlje, na vseh koncih so se pojavljali izbruhi največjih čustvenih napetosti, navdušenje je prekipelo, a opoj svobode je bil presilen, veselje preveliko, vera pa taka, da se je zdelo, da ne bo potrebovala več dejanj. Kot sunek je šlo osvobodjenje skozi naše narodno telo, ki je vzdrhtelo na Koroškem prav tako kot v Istri in na Primorskem, v Prekmurju enako kot v središču — hipno smo se čutili narod, narod, ki vstaja kot iz groba in trga vezi, prav kakor ga je kazala v simbolu tedanja slovenska znamka. To je bil dan zmage, prebujenja in vstajenja, dan brezmejnega opoja in navdušenja kot nikdar prej in ne pozneje: 28. oktober, edinstveni slovenski narodni dan!

Toda prišlo je iztrezjenje, kot ga nismo pričakovali: roke, ki so se dvigale na obronkih naše zemlje, najbolj potrebne blagodejne rose svobode, so omahnile prej, kot so jo mogle zajeti in pritisniti na izsušene ustnice. Iz navdušenja in vere je nastala zmeda in strah, in iz strahu vse, kar je pozneje sledilo. Obupavali smo v svoje najdražje, tudi v svoj jezik, in hiteli v prevelikem radikalizmu, da prevrednotimo vse prejšnje vrednote. Tudi slovenstvo. Po koroški katastrofi smo se končno znašli razočarani, in bili so že ljudje in tudi časi, ko smo Slovenci že dvomili v plod 28. oktobra 1918. Maloverni in malodušni ter obupajoči tisti, ki žive od besed in navdušenja, od umetnega sijaja in patosa, in tisti, ki vidijo uspeh samo v rušenju ter se dobro počutijo samo v uvoženih duhovnih tokovih. Toda vsa malodušnost je odpadla pri tistih, ki so trezni graditelji in vedo, da je 28. oktober prinesel Slovincem mnogo in vse: stoletno kulturno tradicijo in pogoje za novo nemoteno in neovirano rast!

Vedno bolj čutimo veličino našega kulturnega življenja, ki so ga v prejšnjem stoletju nakopili naši slovenski kulturni delavci. Povračamo se k njim po nove moči in novo vero, po navdih in modrost, po našega duha, ki so ga oni tudi v tistih slabih in težkih časih hranili kot plamen v viharju. Zavedamo se jasno, kaj vse smo prinesli s seboj v novo državo in da je to veliko vredno, da je bogastvo, ki je neprecenljivo in v novi državi ni bilo dovolj cenjeno niti pri nas samih, kaj šele pri drugih sodržavljanih. Nismo se zavedali, da je to duhovni temelj, kamor bomo mogli šele trdno postaviti svojo stavbo, ki jo v novi državi moramo zgraditi iz svojega duha. Bili smo sami malodušni, in zato smo malodušno gledali na 28. oktober 1918 in se nismo dovolj zavedali, da imamo s tem dnem svojo državo, svoje trdne meje, v katerih moramo razviti vse svoje sile in jih tudi moremo. Samo trezno je treba gledati na stvar in ne se zanašati na nikogar, samo na svoje roke in svoje dejanje, ter na svojo pošteno sodelovanje v državi, ki je naša, iz srca naša in nam tako potrebna kakor mi njej.

Tisoč let smo krvaveli, o slovenski narod, krvaveli za tuje državnike, in zato se ni čuditi, da s svojo državo nismo vedeli od začetka, kaj z njo in kako bi. Toda danes dobro vemo, da je naš delež in dolžnost sodelovati pri njeni ureditvi, da ni dosti, držati križem roke, vpiti in zabavljati, pa tudi ne navduševati se brez potrebe, temveč samo pametno delati, delati in zopet delati. Kjer ni naših rok zraven, da bi gradile, tam so roke, ki zavirajo, če ne rušijo našega poleta in po svoje predstavljajo skupen dom. Mi hočemo biti in smo državotvorni, ker vemo, da je mogoče naše življenje le v tej državi, ki jo s srcem priznavamo za svojo in nas njena in naša usoda zanima kot naše življenje. Zato pozdravljamo 28. oktober, ki nam je prinesel zlom starih vezí, nam prebudil dušo in nam dal možnost novega ustvarjanja v delu.

Danes se povračamo k narodni tradiciji, ki smo jo prinesli z 28. oktobrom v svobodo. Ne barantamo več z njo in se je ne sramujemo. Tudi ne stavljamo več v debato vprašanja našega jezika, ne več naroda, temveč sprejemamo vso slovensko dediščino za temelj našega državotvornega dela, ki gradi v vis, čemur so predniki kopali samo grove. Ob dvajsetletnici smo se zavedeli pomena 28. oktobra v vsej pomembnosti in važnosti in vemo jasno, da — če bomo zopet vsi eno, kot smo bili tedaj pred dvajsetimi leti, toda eno v treznosti in duhu, ne neodgovorni ekstazi, le tedaj bomo mogli nadaljevati delo v pravih osnovah. In le tedaj bomo mogli prinesli v Jugoslavijo naše naj-

Kaj se dogaja v Užhorodu

Predsednik rusinske vlade Brodi odstavljen in — kot plačanec Madžarov obtožen veleizdaje

Bratislava, 28. oktobra. TG. Vladna kriza, ki je izbruhnila v samoupravni rusinski vladi v Podkarpatski Rusiji, je tipičen primer za razmere, ki vladajo v tej deželi, a tudi pojasnitev za vse upe, ki jih stavi Madžarska, da bi pri plebiscitu to deželo z lahkoto dobila v svoje območje. Podkarpatski Rusini imajo samopravo šele 3 tedne, a njihova samoupravna vlada ima že tretjega predsednika samoupravne vlade. Prvi je bil Parkani, ki je moral po tednu dni vladanja odstopiti in se je izgubil neke v temnih ozadnih. Drugi je bil agrarec Brodi, ki ga je po 14 dneh odstavila osrednja vlada v Pragi in bo proti njemu baje uvedena sodna preiskava zaradi veleizdaje. Tretji vodi podkarpatske samoprave pa je sedaj msgr. Vološin, ki je kar po telefonu prisegel generalu Syrovemu v Pragi, ki sedaj zastopa vrhovno oblast v skupni čl. državi.

Brodijevo izdajstvo

Kaj se je zgodilo? Iz Užhoroda prihajajo popolnoma zmešane vesti in si je ob njih nemogoče ustvariti pravilno sliko. Baje se je Brodi kot predsednik samoupravne vlade kar sam lastnoročno obrnil na 4 monakovske velesile (Anglija, Francija, Italija, Nemčija) in na vse tri sosede (Poljska, Madžarska in Rumunija) in jim v dolgi noti razlagal, da mora Podkarpatska Rusija ostati nedeljena, in to iz gospodarskih in zemljepisnih razlogov, in da iz prometnih ozirov ne more odstopiti niti južnih, čisto madžarskih okrajev. Nadalje je Brodi v svoji noti poudaril, da podkarpatski Rusini ne želijo plebisita, ampak si ga nasprotno le želijo, toda pod pogojem, da bo plebiscit za vse sedanje podkarpatske ozemlje in da bo na ta način, naj plebiscit uspe kakorkoli, nedeljenost rusinske zemlje ohranjena.

Razume se, da so Madžari z veseljem vzeli na znanje to Brodijevo spomenico in jo razlagali tako, da rusinska samoupravna vlada sama želi priti pod Madžare. Od te ugotovitve pa do zaključka, da je moral Brodi imeti z Madžari veleizdajniške zveze, je bil samo en korak. Praska vlada je že dejstvo, da je Brodi pošiljal po svetu zunanje politične spomenice, tolmačila kot upor proti praški vladi, ki je edino odgovorna za znanjo politiko vse države.

General Syrov je, poslušajoč se svojih pravic, nediscipliniranega Brodija takoj odstavil in proti njemu uvedel tudi sodni postopek zaradi veleizdajstva. Sedanje bivališče Brodijevo ni znano. V Bratislavo prihajajo vesti, da je pobegnil čez mejo.

Notranja trenja med peščico Rusinov

O notranjepolitičnem položaju v Podkarpatski Rusiji pa prihajajo še druge vesti, ki zatrjujejo, da sta bili v Brodijevi samoupravni vladi dve različni struji: ena, ki zagovarja čisto ruske težnje, druga pa je ukrajinsko usmerjena. Velikorusko strujo zastopata Brodi in Bačinski ter njuni stranki, čisto ukrajinsko strujo pa msgr. Vološin in minister Revaj. V zadnjih tednih je Bačinski prestopil v ukrajinsko strujo. Razprtle pa so še druge. Medtem ko je Brodi zagovarjal fašistično ureditev države in v ta namen organiziral tudi fašistične čete, sta Vološin in Revaj (socialist) demokracičnega naziranja. Končno govorijo tudi o madžarskih filijskih strujah, ki so se zajedle v ukrajinski voditelje in Brodija samega obtožujejo, da je bil navaden plačanec Madžarov, ki da je imel nalogo, Rusine spraviti pod Madžarsko.

Angleški kraljevski par obišče Romunijo

Bukarešta, 28. okt. AA. Stefani: O priliki obiska kralja Karla v Londonu bosta romunsko poslanstvo v Londonu in angleško poslanstvo v Bukarešti povzdignjeni v veleposlanstvi. V času svojega obiska bo kralj Karel povabil angleško kraljevo dvojico, naj obišče Romunijo. V Bukarešti mislijo, da bosta angleški kralj in kraljica obiskala Bukarešto prihodnje pomlad. List »Curantul« se bavi v svojem članku z obiskom kralja Karla in pravi med drugim, da bodo tam razpravljali o vseh problemih, ki zadevajo obe državi, in sicer o političnih, gospodarskih in pomor-

Brodi zaprt

Praga, 28. okt. AA. Reuter: Odstavljeni predsednik podkarpatske ruske vlade Brodi je od včeraj naprej pod policijskim nadzorstvom. Zadnja poročila pa pravijo, da je bil aretiran in bo proti njemu uveden sodni postopek zaradi veleizdaje.

Praga, 28. okt. b. Iz zanesljivega vira poročajo, da je preiskava ugotovila, da je bivši ministrski predsednik podkarpatske ruske vlade Brodi je od včeraj žarske večje vsote denarja, da bi proglasil plebiscit v podkarpatski Rusiji. Bržkone bo prišlo do senzacionalnih odkritij.

Predsednik msgr. Vološin o nalogah svoje vlade

Užhorod, 28. okt. AA. DNB: Novi predsednik podkarpatske ruske vlade Vološin je izjavil posebnemu dopisniku nemškega tiskovnega urada med drugim, da je največja naloga nove vlade, da uredi vprašanje meja. V tem oziru bo vlada najobsežneje upoštevala narodnostne razmere in je prepričana, da bo s pravičnimi odredbami lahko sodelovala pri bodočem razvoju srednje Evrope. Vološin je poudaril, da vsa javnost v Podkarpatski Rusiji soglasno odobrava politiko vlade. Vladi želi živeti v prijateljskem sodelovanju s Čehi in Slovaki in vzdrževati dobre odnose z vsemi sosednjimi državami. Vlada se strinja z zadnjimi sklepi podkarpatskega Narodnega sveta, posebno pa še s

Ribbentrop pri grofu Cianu

Obsežen dnevni red razgovorov

London, 28. okt. b. Rimski dopisnik »Daily Telegraph« poroča, da se bosta Ribbentrop in Ciano razgovarjala o sledečih vprašanjih:

1. Českoslovaško-madžarski obmejni spor.
 2. Zunanje politična reakcija zahodne demokracije na monavski sporazum, ki je v nasprotju s pomirljivim ozračjem v Monakovem.
 3. Vprašanje nemških kolonij. Von Ribbentrop želi govoriti o temeljnih načelih in obliki diplomatske podpore Italije pri nemških kolonialnih zadevah.
 4. Španija.
 5. Gospodarsko sodelovanje Nemčije v Podonavju in na Balkanu ter razdelitev interesnih področij.
 6. Sodelovanje Italije, Nemčije in Japonske na temelju protikomunističnega pakta po monakovskem sporazumu in po japonskih zmagah.
- Rim, 28. okt. AA. (Havas) Diplomatski urednik agencije Stefani piše, da bo nemški zunanji minister v Ribbentrop verjetno ostal v Rimu do nedelje zvečer. Vse te dni bo imel važne razgovore z ducejem in z grofom Cianom. Italijanski narod pristrčno pozdravlja Hitlerjevega sodelavca in zastopnika velikega in prijateljskega naroda. Ribbentropov podpis je na protikomunistični pogodbi, ki so jo podpisale Italija, Nemčija in Japonska. Ta pogodba je bila temelj vzajemnosti med tremi imperiji v njihovi obrambi civilizacije. To je bil zgodovinski dogodek, ki ostane še naprej trden temelj za politiko treh držav. V okviru evropske politike pa je von Ribbentrop

sklepi, ki se nanašajo na kulturno in gospodarsko sodelovanje z Nemčijo. Vladi bo skrbela za to, da se to sodelovanje na pristrčen in iskren način uredi. Za izkoriščanje naravnih bogastev želi vlada sodelovanje kapitala iz inozemstva. Podkarpatski Narodni svet bo sedaj prevzel politično vodstvo naroda. Ta svet ne bo sestavljen iz strank, ampak bo izraz ljudske skupnosti. Vladi je že začela z organizacijo samoobrambe. Na ta način bo izginilo 14 strank s svojimi demokratskimi in nemoralnimi metodami. V zvezi s tem je vlada na svoji včerajšnji seji sklenila razpustiti vse stranke.

Vse stranke razpuščene

Užhorod, 28. okt. AA. Havas: Vladi podkarpatske Rusije je prepovedala vse politične stranke na svojem ozemlju. Vladi je obenem odredila, naj se zapečatijo vsi arhivi političnih strank.

Poljske čete na meji

London, 28. okt. b. Varšavski dopisnik »Daily Telegraph« poroča, da so poljske čete na jugovzhodni meji zadnje dni dobile močno okrepitev. Poljski krogi izjavljajo, da gre za varnostne ukrepe za vsak primer. Poljski uradni krogi ostro kritizirajo imenovanje msgr. Vološina za ministrskega predsednika Podkarpatske Rusije, češ da ima iredentistične težnje in da bo iz samoupravne Podkarpatske Rusije širil nezadovoljstvo in iredentizem med ukrajinskim narodom južne Poljske.

stalno utrjeval os Rim-Berlin. Zaradi tega uživa von Ribbentrop pri italijanskem narodu globoke in pristrčne simpatije. Sedaj so na dnevnem redu zelo važna vprašanja. Med temi vprašanji so tudi madžarske zahteve proti Českoslovaški, prav tako pa so v prvi vrsti zanimanja tudi obojeboževanje in kolonialna vprašanja. Zaradi tega je pozornost vsega sveta te dni zopet obrnjena na Rim.

Madžari so sprejeli rabsodništvo Italije in Nemčije

Praga, 28. okt. AA. ČTK: Madžarski poslanik v Pragi je snoči ob 18.30 obiskal zunanega ministra Chvalkovskega in mu izročil odgovor madžarske vlade na českoslovaško noto z dne 26. t. m. V tem odgovoru protestira madžarska vlada proti temu, da Českoslovaška v svoji zadnji noti odklanja plebiscit na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji, dasi je to poprej českoslovaška vlada sama zahtevala. Madžarska zahteva sedaj tudi, da morajo biti kraji, kjer žive Madžari v večini, izvzeti iz rabsodništva. Madžarska vlada pa ugotavlja z zadovoljstvom, da želi českoslovaška ravno tako kot madžarska vlada, da bi bil sklenjen iskren in popoln sporazum. Madžarska nota obsega še nekaj konkretnih predlogov o rabsodništvu.

Praga, 28. okt. c. Danes opoldne je priletel letalom v Prago slovaški pravosodni minister Durčanski, ki je prinesel slovaške predloge za odgovor na včerajšjo madžarsko noto. Prihod Durčanskega v Prago je tem bolj važen zaradi tega, ker je bil pred včerajšnjim na Dunaju, kjer je imel sestanek s Hitlerjem. Po svojem prihodu se je Durčanski takoj sestel s slovaškim notranjim ministrom Bačinskim, ki je že v Pragi. Po daljšem medsebojnem pogovoru sta oba odšla k zunanjemu ministru Chvalkovskemu. Vsi trije so nato ob 14 odšli na sejo česke vlade. Na seji bodo sestavili končni odgovor na zadnjo madžarsko noto.

Hitler na Dunaju

Dunaj, 28. okt. AA. Vodja Hitler je bil snoči v dunajski državni operi, kjer so dajali opero »Nizavec«. To je bil prvi Hitlerjev obisk v dunajski operi. Srednja operna loža je bila na čast Hitlerju okrašena s kljukastim križem in lovorjivimi vencí. Ko je prišel Hitler v opero, so bila vsa mesta že zasedena. Pri vходу sta pozdravila Hitlerja komisar Burekei in namestnik Seyss-Inquart. Oobčinstvo je priredilo Hitlerju priscen sprejem. Po vsakem dejanju so vsi navzoči navdušeno ploskali. Tudi Hitler je dolgo ploskal izvajalcem. Ob koncu predstave so vsi navzoči zopet priredili burne manifestacije Hitlerju.

„Dne 2. oktobra bi vkorakali tako ali tako“

Dunaj, 28. okt. l. V Znojmu je imel Hitler govor, v katerem je med drugim izjavil: Dne 2. oktobra zjutraj ob 8 bi mi vkorakali v to mesto tako ali tako. Nemčija je bila pripravljena. Iz drugih poročil je razvidno, da je Nemčija za okupacijo česke obrobne pokrajine imela pripravljenih 30 divizij, od teh skoraj polovico motoriziranih, s pripadajočim težkim topništvom, tehničnimi četami itd. Razen tega je bilo v pripravljenosti tudi 500 letal, kar je seveda samo del one zračne sile, s katero bi Nemčija takoj prvi dan vojnega konflikta mogla razpolagati.

Dunajska vremenska napoved: Večinoma oblačno in deževno, v višinah sneg.

Zagrebska vremenska napoved: Oblačno s padavinami.

Zemunska vremenska napoved: Oblačno, tu pa tam dež. Toplota bo padla v severnih in zahodnih krajih, v ostalih delih pa se ne bo znatno spremenila.

Tovorni avto do smrti povozil očeta 8 otrok

Strašna nesreča v Škofji vasi pri Celju - Avtomobilista iščejo oblasti

Celje, 28. oktobra.

Potekovo družino v Vojniku pri Celju je začela danes strašna nesreča. Okoli krste pokojnega očeta, ki je postal danes popoldne smrtna žrtev neznanega tovornega avtomobila, stoji osem neprekrbljenih otrok v starosti od 7. do 14. leta, ki jočejo, ker so izgubili dobrega očeta, ki je tako vestno skrbel zanje. Približno ob tri četrti na 3 popoldne se je vračal 45 letni posestnik Poteko Ernest z dvema starejšima otrokoma iz Celja, kjer je imel opravke na okrajnem sodišču. Blizu gostilne Canjko v Škofji vasi pri Celju ga je dohitel neki tovorni avtomobil, ki je vozil pohištvo. Poteko je bil, kakor je ugotovila komisija, nekoliko vinjen in se ni umaknil avtomobilu, ki ga je podrl in z vso silo tresnil ob tla. Poteko je dobil močan sunek v desno senco, pri padcu pa si je zlomil križ ter je bil takoj mrtev. Sofer tovornega

avtomobila očitno ni opazil nesreče in se je odpravil dalje. Zena in otroci so bili popolnoma zbegani, ko so v trenutku imeli pred seboj mrtvega očeta. Kmalu se je zbralo na cesti mnogo ljudi. Poklicali so reševalce iz Celja, vendar ni nič pomagalo, ker je bil Poteko že mrtev. Položili so ga v krsto ter ga odpeljali na njegov dom v Vojnik. Na kraj nesreče je prvi prisel policijski agent g. Gaber iz Celja, kmalu za njim pa so prišli tudi vojniški orožniki, ki so ugotovili dejansko stanje. Očividci so izpovedali, da je bil tovorni avtomobil znamke »Opel«, rdeče pobarvan in da je vozil pravilno po desni strani. Za avtomobilom se je peljal Mariborčan g. Ilgo Fritz, ki je prav tako ugodno izpovedal v soferjevo korist. Oblasti zasledujejo avtomobilista, upajo pa, da se bo sofer tega avtomobila sam prijavil, zlasti, ker oblasti že nekoliko sumijo, kdo da je. Hudo prizadeti družini naše iskreno sožalje!

Središče Marseillea gori

Največje trgovske hiše in največji hoteli v ognju - Francoski ministri so se komaj rešili iz gorečega hotela - Požar se širi. Gasilstvo iz vse pokrajine na pomoč

Marseille, 28. oktobra. c. Mesto Marseille je doletela strašna nesreča. Popoldne je izbruhnil požar v »Nouvelles Galeries«, največji trgovski hiši v središču mesta na Cannibierei.

Kako je izbruhnil ta strašni požar, še ni bilo mogoče ugotoviti. Ko je začelo goreti v tretjem nadstropju trgovske hiše, se je požar začel širiti tako hitro, da si namerščenci v ogromni trgovski hiši niso mogli rešiti drugega kot življenje. Požar se je širil tako naglo, da je ujel namerščence med delom. Tako so videli več ljudi begati pa trgovini kot žive bakle. Trgovska hiša je bila v eni uri v vseh nadstropjih vsa v plamenih in je bilo gašilsko delo gasilcev tako rekoč brez pomena. Gasilci niti niso imeli dovolj modernih sredstev proti požaru takega obsega. Požar je tako močan, da gasilci ne morejo blizu s svojimi napravami in cevi so bile tudi v takem stanju, da so kmalu popokale. Ker gasilske naprave niso več zadostovale, so pripluli v notranje pristanišče gasilski parniki, ki sedaj v visokih curkih bruhajo vodo na goreče središče mesta Marseillea.

Policija je kmalu uvidela, da se bo požar razširil tudi na bližnji največji hotel v Marseilleu, hotel Noailles, kjer sedaj med radikalnim kongresom stanuje Daladier s številnimi ministri. V hotelu stanujejo tudi glavni vodilni člani stranke. Takoj so odredili, da se morajo vsi stanovalci hotela umakniti iz poslopja, ki je v nevarnosti. Požar je zajel ta sosedni hotel nekako ob 15 popoldne in ob času, ko to poročamo, gori tretje nadstropje hotela. Požar zajema že spodnja nadstropja. Medtem se je pa trgovska hiša »Nouvelles Galeries« zrušila.

V zadnjem trenutku so iz stanovanja v hotelu, kjer sta stanovala Daladier in zunanji minister Bonnet, rešili nujno prtljago in vse dokumente v aktovkah. V hotel ne more nikdo več.

Današnji seji kongresa je predsedoval bivši zunanji minister Yvon Delbos. Ko se je ob dveh

začela razprava o francoski zunanji politiki, se je dvignil Daladier, ki je sporočil vsem navzočim, da gori središče Marseillea. Predlagal je, da naj se seja odloži na jutri. Člani vlade in kongresisti so odšli nato na kraj požara. Večina ministrov in članov kongresa je morala pustiti vso prtljago v gorečem hotelu.

Ker gasilci v Marseilleu ne morejo biti kos nalogi, so poklicali gasilce iz Lyona. Ti se sedaj s posebnim vlakom z vso naglico bližajo Marseilleu. Tudi iz drugih mest hite gasilske čete z vsemi pripravami s posebnimi vlaki v Marseille.

Marseille, 28. okt. c. Požar v središču mesta se širi skoraj brez ovir. Velika trgovska hiša »Les Nouvelles Galeries« se je zrušila ob 15 in ob 16.10 je zgorel tudi že ogromni hotel »Les Noailles«. Zdaj se je požar razširil na ta poslopja v sosedstvu: šestnadstropna palača banke »Société Générale«, večnadstropna hotela »Grand Hotel« in »Hotel Astoria«, na kavarno »Grand Café« in na veliko poslopje letalske družbe »Air France«.

Številni smrtni žrtvi požara znaša do sedaj samo štiri, dočim je ranjenih 20 oseb. Vendar pa so znane šele žrtve po požaru v »Nouvelles Galeries«. Ravnatelj trgovske hiše je izjavil, da je izbruhnil požar v oddelku za papir. Požar je zajel celo hišo v petih minutah, in to zaradi tega, ker so bile vse stene poslopja obložene s kataniziranim papirjem.

Ministri in številni kongresisti so se za nočjo odselili v Aix en Provence, da bi tam prenočili. V Marseilleu namreč ni več nobene sobe. Trgovski minister Gwentin je skušal iz svojega gorečega hotela rešiti svojo prtljago. Iz hotela se je rešil le na ta način, da se je pod stopnišče vzlekel po vseh starih.

V Marseilleu so že prišli gasilci iz Toulona in Aixa. Gasilci iz Avignona bodo vsak čas v mestu.

Čankajškova usodna zmošta

Daljnosežne posledice padca Hankova

Rim, 28. okt. I. »Osservatore Romano« razmišlja o padcu Hankova na sledeč način:

Hankov je eno najvažnejših industrijskih in trgovskih središč Kitajske in so ga tudi imenovali kitajski Cirkus. Pred vojno je mesto štelo nad 800.000 prebivalcev in je bilo središče tekstilne industrije, železarske industrije ter ogromnih čistilnic za olje. Naravnost neverjeten je uspeh, ki so ga Japonci v kratkem času dosegli z zavzetjem Kantona in Hankova. V 14 dneh so dosegli večje vojaške uspehe, kakor prej v 14 mesecih. Poročila prihajajo, da je kitajska armada v razsulu, da je njen borbeni duh upadel in da se mnoge čete nočejo več vojskovati. To je tragično za armado, ki se je zelo dolgo, in reči je treba, da z uspehom upirala gotovo eni najboljših armad na vsem svetu.

Zdi se, da maršal Čankajšek ni pogodil prave vojne taktike. Njegova osnovna misel je bila, da se počasi umika v notranjost, kar naj bi raztegnilo vojno fronto, oddaljilo sovražnika od izhodnih oporišč in ga utrudilo. Ta taktika bi bila dobra, ko bi se živeli v dobi Napoleona. Toda danes tehnika s čudovito lahkoto zmaga silne razdalje, in videz je, kakor da Čankajšek s to bistveno okoliščino ni dovolj računal. Čankajšek bi uspel, če bi mogel prisiliti Japonce, da se bojujejo še več let. Toda zadnji njihovi uspehi so pokazali, da bo vojna prej končana.

Druge zmošta so vojaški poveljniki kitajske armade napravili s tem, da niso prav nič računali z možnostjo japonskega napada od juga. Udarce na Kanton jih je zato popolnoma zmedel in odrezal kitajsko armado od najvažnejšega dovoza za orožje.

Kitajski vojak je dober, poštvovalen in zelo hraber. To je neštokrat pokazal v sedanji vojni. Toda v njem je prišla padati tera v sposobnost svojih voditeljev. Vendar pa sedaj po padcu Hankova in Kantona vstaja vsaj eno upanje: da bo kmalu prišlo do miru in prav je tako, kajti preveč krvi je že bilo prelite v strahotni borbi dveh bratskih narodov.

Japonski protest v Parizu

Tokio, 28. okt. c. Predsednik japonske vlade in zunanji minister, princ Kanoje, je danes povabil k sebi francoskega veleposlanika v Tokiu Henryja. Princ Kanoje je obvestil francoskega veleposlanika, da je japonska vlada naročila svojemu diplomatu v Parizu, naj pri francoski vladi protestira zaradi dovoza orožja Kitajcem, ki se stalno vrši iz francoske Indokine. Princ Kanoje je izjavil francoskemu diplomatu, da ima japonska vlada v rokah dovolj dokazov, kako Francozi prodajajo orožje maršalu Čankajšku skozi svojo kolonijo.

Angleži pa se pogajajo v Tokiu

Tokio, 28. okt. c. Angleški veleposlanik v Tokiu je danes popoldne obiskal pomočnika japonskega zunanjega ministra Savado. Ta obisk je silno važen, ker je baje zadnji poskus za kompromis med Anglijo in Japonsko glede Kitajske.

Angleška vlada brani namreč mnenje, da nikdo ne sme načeti njenih koristi na Kitajskem, prav posebno pa ne Japonska. Japonska in Kitajska si nista napovedali vojne in zato Japonska tudi ni pravno zavezovala kitajskega ozemlja. Zato velja za Anglijo na tem ozemlju vsi dogovori in vse koncesije, ki so bile dogovorjene med Anglijo in Kitajsko.

Trenutna pogajanja se vodijo v največji tajnosti, da njihova vsebina ne bi razburjala japonskih nacionalistov in javnega mnenja.

Temeljita preosnova srednjega šolstva v Španiji

Burgos, 28. okt. I. Vlada je izdala nov srednjošolski zakon. Zakonu je priložen uradni komentar, v katerem pravi prosvetno ministrstvo, da mora imeti nova španska srednja šola značaj klasične in humanistične kulture in da mora biti prežeta bistveno s katoliškim in patriotskim duhom. Zakon ne dela nobene razlike med privatnimi in državnimi srednjimi šolami. V razredih je uveden dvojni verski pouk na teden. Dijaki tako državnih, kakor privatnih srednjih šol, pa bodo morali polagati enak zrelostni izpit za vstop na visoko šolo.

Amerika hoče imeti 7000 letal

Washington, 28. okt. Vlada misli predložiti načrt, po katerem bi v nekaj letih država imela 7000 vojaških letal, od teh 4000 suhozemska vojska, 3000 pa mornarična. Trenutno ima Amerika 5000 modernih vojaških letal.

Volivni razgled z Belgrada

Belgrad, 28. oktobra. b. Iz Negotina poročajo o velikih pripravah za nedeljski shod JRZ, na katerem bo imel svoj drugi volivni govor predsednik vlade dr. Stojadinović, nosilec vladne kandidatne liste. Po vseh tamošnjih okrajih, kakor tudi v vseh političnih krogih, vlada za ta govor veliko zanimanje ter bo zaradi tega tudi udeležba na shodu zelo velika. Dr. Stojadinovića bo spremljalo več ministrov. V vsej volivni borbi bo imel dr. Stojadinović osem govorov, in to v raznih krajih države. Člani kraljevske vlade pa bodo imeli shode v vseh večjih okrajih. Shodi bodo takoj, kakor hitro bo strankino vodstvo uredilo volivno gradivo in sestavilo kandidatno listo. Iz priskelega volivnega gradiva je razvidno, da bo stranka poslala v Narodno skupščino precej novih ljudi. Med kandidati v Srbiji je pa tudi precej etarih preizkušenih borcev bivše narodne radikalne stranke, ki po 6. januarju 1929. leta danes niso sodelovali v Jevtičevih in Živkovičevih vladah. Svoje kandidate bo določila tudi še Jugoslovanska Narodna stranka ter politična skupina Voje Djordjevića. Ravno tako politična skupina, ki je za časa režimov JNS poskušala ustanoviti v naši državi ju-

Dr. Kramer o dr. Mačku in njegovem programu

V začetku leta 1938 je bila v »Jutru« silna poplava »državotvornosti« in »nacionalizma«. JNS je bila na višku svoje krivične moči, zato je bilo »Jutro« glasno in kričeče. V zaporih je bilo veliko Hrvatov in veliko Slovencev, pripravljali so se procesi proti dr. Mačku, proti udeležencem šenčurskih dogodkov in »Jutro« je hitelo dan za dnem dajati govornikom in ovaduhom tvarino. Takrat se je zagrizlo v neke punkcije, hrvatske, slovenske, vsaka izjava njemu neljubih oseb mu je bila neke vrste »ultimata« na državo, o katerem je bilo treba pisati uvodnik za uvodnikom. Ker se je prav sedaj JNS ponudila, da bo pomagala reševati hrvatsko vprašanje in je bila njena ponudba v Zagrebu tudi sprejeta, ne bo napak, ako si mi, ki se tudi zanimamo za to vprašanje in nam ni vseeno, kako in kdaj se reši, nekoliko obnovimo spomin, da vidimo, kakšnega zaveznika si je hrvatsko vprašanje z JNS pridobilo in kakšnega prijatelja je dr. Maček sprejel pod svojo streho, da bi ga na planem ne odnesel piš volitev.

2. februarja 1933 je »Jutro« na prvi strani objavilo razgovor, ki ga je baje imel dr. Maček z dopisnikom »Petit Parisien«. Poročilo je dalo trostolpni naslov, v katerem dr. Kramarjevo glasilo v imenu JNS razglasi: »Kako bi rad dr. Maček razkazal Jugoslavijo — Zmehane in same sebi nasprotujoče zahteve — Najljubša bi mu bila razdelitev države na dva dela: v enem naj bi nemejeno gospodaril Beograd, v drugem Zagreb.« Pod temi naslovi se začne primerna vsebina. V isti številki pa je objavilo uvodnik z naslovom: »Mačkov program«. Trditev tega uvodnika še ni nihče prekal, nihče ovrgel in ob sklenitvi zveze med JNS in dr. Mačkom so na obeh straneh podarjali, da bosta obe skupini ostali pri svojih programih, le za volitve sta se »tehnično« povezali.

Dr. Kramer je v svojem glasilu pred dobri petimi leti torej takole mislil o Mačkovem programu, katerega je sedaj pripravljen podpreti, da bi se čimprej uresničili:

»Koliko je tu skupaj nanešenega konfuznega, lahkomišelnega igranja z najtežimi nacionalnimi problemi in brezvestnega protiranja zgodovinskih faktov, življenjskih potreb naroda, realnosti naše jugoslovanske narodne zajednice in delikatnosti našega mednarodnega položaja! Človek bi se razjokal. G. Maček servira v svojem razgovoru s francoskim novinarjem v isti sapi kar dve »državotvornici« tezi. Pred očmi mu je predvsem razpoloženje Jugoslavije. Hrvatska zase! Srbija zase! Slovenija zase! Ali naj še razpravljamo o naivnosti? G. Maček je še v teku razgovora popustil in postavil nov ideal skupne armade — avstrijske! Tam so bili v resnici »die lieben Krainer«, die tapferen Kroaten« več nego ravnopravni! Imeli so posebne privilegije in mati država jim je najrajši odstopila najslabše mesta

Komunizem na Kosovem polju

Zadnje poročilo jugoslovanskega protimarksiističnega odbora objavlja članek o komunizmu na Kosovem polju. Najprej ugotavlja, da je verska raznolikost in neenaka izobrazba prebivalstva in posebne socialne razmere — da je vse to bilo ugoden teren za komunistično propagando, zahtevalo pa je obenem tudi posebno taktiko, ki so jo pa agenti kominterne znali dobro izrabiti. Že od vsega početka so se propagatorji komunizma zlasti zanimali za muslimansko prebivalstvo na Kosovem, med katerim je prosveta na zelo nizki stopnji in se je smatralo za manjšino. Že leta 1910 je komunistični organ »Socialistična Zora«, ki je izhajala v Skoplju, zaradi umora nekega Arnavta, o katerem poročilo protimarksiističnega odbora pravi, da je bil komunistični agent, ostro napadala svoje nasprotnike. Danes pa je propaganda naperjena najbolj za pridobivanje vidnejših prvakov, za katerimi stoji kompaktno arnavtske asti. »Najnoviji poizkus v tej smeri je bil storjen nedavno v Prištini, kjer se je pojavil protizakoniti letak z protijugoslovansko in antinacionalno vsebino. Med pravoslavni stari naselenci ta »napredna misel« ni uspela, zato se je bolj vrgla na priselence. Toda pri prvih in drugih se opaža namera, da bi se utrdila preko zakonitih kmetijskih gibanj. Od tod čudno nasprotje, da je markskaš rentnik, v katerega hiši so redni komunistični sestanki z mladino, obenem odbornik te ali one krajevne organizacije katerega kmetijskega združenja.«

Poročilo protimarksiističnega odbora se zaključuje z besedami: »Zanimivo je opazovati komunistično igro po vaseh in naseljih na Kosovem. Še bolj zanimivo pa je opazovati vidnejše nosilce te igre v središčih. Kako pa pojmujejo marksizem boljše vizirani svenčniki, ki jih je na žalost tudi na Kosovem nekaj, bi bilo treba posebej govoriti.«

Belgrad, 28. oktobra. AA. Predsednik vlade in zunanji minister dr. Milan Stojadinović je danes v kabinetu zunanjega ministrstva sprejel ameriškega poslanika na našem dvoru.

Socialni teden v Zagrebu

Današnji dan socialnega tedna je izpolnilo predavanje časnika in znanega katoliškega pesnika in esejista Ivo Lendića. Imel je anketo o »Prodiranju marksizma pri nas«. Podal je prepričevalno sliko o pronicanju marksizma v hrvatske delavske in inteligentne koge. Marksizem loči med agitacijo, ki je namenjena vsem, in propagando, s katero hoče pridobiti posameznika. Marksistična propaganda se pojavlja na Hrvaškem v mestu in na vasi. V nekaterih mestih je posebno ukoreninjena, na primer v Splitu, kjer imajo goslovansko radikalno socialno stranko, pa za njeno ustanovitev politični režimi niso dali potrebnega dovoljenja. Člani te politične skupine bodo vsi sodelovali na listi JRZ, razen dr. Janjića, ki bo verjetno kandidiral na opozicijski listi.

Opozicijske skupine se prav tako pripravljajo na volitve. Najmanj dela pa ima JNS, ki je zaradi političnega sporazuma z dr. Mačkom izgubila se to, kar je v kakem kraju imela ter je vodstvo stranke ostalo res osamljeno in bo lahko odsej vodilo samo sebe. V strankinih prostorih se ti generali zbirajo vsak dan ter ob navadnih pomenkih in črni kavi sestavljajo razne kombinacije »številnih kandidaturah svojih pristaveh na opozicijski listi. Seveda je to samo slepilo za javnost.

Ljudje, ki so iz JNS izstopili, razvijajo vedno večjo akcijo proti Živkoviću in Kramarju ter se tudi pripravljajo za decembrske volitve. Zaradi ureditve tega vprašanja, to je kandidature na listi JRZ, sta danes dopotovala v Belgrad bivši minister Demetrović in dr. Hanžek, da stopita v razgovor in pogajanja z merodajnimi činitelji JRZ. Pogajanja v času, ko to poročamo, se trajajo.

— na fronti v strelskih jarkih pod bobnečim ognjem.

V današnjih resnih časih se mora Sloveček zgroziti, kakšnim ljudem je dopuščeno izdelovati nekeke državne programe in se igrati z usodo našega naroda. Kajti v tem je glavna težina vseh punktaških načrtov, da pri vsji svoji neresnosti in fantastičnosti, ki je bolj mesečnega, nego zemeljskega izvora, vendar nepopisno škodujejo velikim interesom naroda in države ter služijo sovražni propagandi kot dobrodošlo sredstvo za dokazovanje naše razdvojenosti in naše notranje slabosti. Punktaši so postali tako glavni liferant za orožarne naših neprijateljev.«

Beg iz JNS

Razpadanje JNS se vleče naprej in ga nobena izjava prvakov ne more zadržati. Na otoku Korčuli je imela krajevna organizacija JNS sešatek, kateremu je načeloval dr. Jurij Arnerić in se ga je udeležilo okrog 300 ljudi. Na sestanku so vsi prišli z ozirom na pustolovščine JNS izjavili, da zapuščajo svojo nekdanjo stranko in se priključijo JRZ. O tem je vodstvo nekdanje krajevne organizacije JNS na Korčuli obvestilo tudi bano-vinski odbor JRZ v Splitu.

Leti razcep se je pričel v organizacijah JNS v Dubrovniku, kjer napovedujejo, da se bo več pristavev opredelilo za skupino g. Demetrovića, ki prav sedaj vodi najostrejšo — čeprav ne najduhovitejšo — besedne boje z Živkovičem in dr. Kramarjem.

»Vreme« pa poroča iz Osjeka, da je tudi tam možna organizacija JNS zapustila svojo matico in njih varuhe.

Pa tudi v krajih, kjer JRZ doslej ni imela bog ve kaj svojega članstva, se opaža, da je naraslo zanimanje za JRZ. Ne mine dan, da ne bi prišla poročila, da je večje število volivcev iz te ali one vasi prišlo k svoji pristavi v JRZ. Te dni je imel bivši poslanec Ivan Škvorc sešatek v Čakovcu in okolici (v Ivanovcu, v Totovcu, Strahominju in Kuršancu), kjer se je sestajal z voditelji krajevnih organizacij JRZ. Ob tej priliki je JRZ pridobila veliko novih članov, največ v vasi Mihovljani pri Čakovcu. Velika teh novih članov JRZ je doslej pripadalo b. HSS. V Jezeranah pa so člani bivše HSS prismeno s svojimi podpisi prijavili svoj vstop v JRZ in v kolektivni prijavnici izrečno navedli, da so doslej bili člani hrvatske kmečke stranke. Razlog tem prestopom je v tem, ker ljudstvo ne more prenesti zveze dr. Mačka z Živkovičem, Jeftičem in dr. Kramarjem in ne more razumeti, kako naj bi verna za rešitev hrvatskega vprašanja zahtevala tako nena-ravno zvezo.

Fran Rogelj obsojen na 10 let robije

Ob 14.30 prekinjena glavna obravnava proti Francu Roglju zaradi zločina umora Jožeta Vidalića se je ob 17 nadaljevala. Najprej so sledili govori državnega tožila, zastopnika zasebnega udeleženca, odvetnika dr. Žirovnika, ki je zahteval v imenu brata Ivana za pogrebne stroške 4730 din, in branilec dr. Lemeža, nato se je senat umaknil v posvetovalnico. Posvetovalje je trajalo dobre tri četrt ure. Predsednik velikega senata g. Ivan Kralj je razglasil sodbo, s katero je bil obtoženec Franc Rogelj spoznan za krivega zločinca umora po § 167.-t. kaz. zakona in je bil obsojen na 10 let robije ter v izgubo častnih državljanjskih pravic za trajno. Zasebnemu udeležencu Ivanu Vidaliću ima obtoženec povrniti stroške pogreba v znesku 4053 din in OUD 7200 din. Predsednik je nato kratko utemeljeval sodbo in navajal za odmero kazni razne obremenilne in olajševalne okoliščine. Sodišče je verjelo pričam, ki so povedale, kako je pokojni Vidali klical na pomoč, in da je obtoženec rabil revolver težkega kalibra. Obtoženec se vseh podrobnosti spominja, le ne okoliščine, kako je streljal na Vidalića. Sodišče pa obtoženca ni obsodilo v smislu prvotne obtožbe, marveč mu je upoštevalo razne okoliščine za milejšo kazeno. Obtoženec se je vstel preiskovalni zapor od 27. junija naprej. Branilec dr. Lemež si je pridržal pravico pritožbe. Na obsojenca Roglja je sodba vplivala porazno.

(Poročilo glej na 5. strani!)

Minister Kabalin kandidira v Zagrebu

Zagreb, 28. oktobra. b. V Zagrebu bo nosilec kandidatne liste predsednika vlade dr. Stojadinovića minister za trgovino in industrijo inž. Nikola Kabalin. Poleg tega bo Kabalin kandidiral še v enem okraju, najbrž v Bjelovaru ali pa v Osijeku.

Nadaljevanje v drugi izdaji.

Izza dni narodnega osvobojenja

Nemirni dnevi okrog 29. oktobra v Ljubljani

Rod, h kateremu pripadam, mislim namreč ljudi, ki so sedaj stari okrog trideset let, ni imel posebne sreče v življenju. Najlepše, kar ima človek od življenja, to so nežna otroška leta, ko deček ali deklica lepo hodi v šolo, je brez skrbi, ima hrano in prekrbo, vse to je bilo nam odvzeto. Rastli smo namreč v težkem času, v času, ko nikjer ni bilo miru in ko je strašna botra skrb zajela tudi nas najmlajše in ko je tudi nam s svojo koso grozila smrt, smrt, čeprav ne s smrtnim strelom, kakor starejšim na frontah, temveč smrt za lakoto.

Deklaracijsko gibanje je bilo tako globoko in je poseglo v tako široke sloje slovenskega naroda, da smo o njem dobro vedeli vsi, tudi mi, otroci. Sleherni otrok je vedel za ime dr. Kreka in ko je leta 1917 umrl, smo žalovali vsi za njim. Spominim se dobro svoje pokojne matere, kako je bridko jokala, ko je brala v »Slovenec« o smrti tega moža. Razumem jo sedaj, zakaj je tako pobožno molila in velela se meni in moji sestri, naj moliva zanj. Saj je dr. Krek bil v resnici tisti, ki

Doma je ležala na smrt bolna mati. Še ves hripav od vpitja na Kongresnem trgu sem se vrnil domov, pa sem že moral v lekarno in po župnika Petriča, nato pa pri strežbi bolni materi nadomestiti mlajšo sestro. Bedeti sem moral vso noč pri materi, ob 4 zjutraj je mati izdihnila. Sestra je spala, sam si nisem vedel pomagati ter sem tuleč zbudil nekaj sosed, ki so pritekli in med jokom in neštetimi govoricami materi uredile mrtvaško posteljo.

Dne 29. oktobra, točno pred 20 leti, sem moral izpolniti zadnjo materino željo: želela je, naj bi bila dostojno pokopana, torej s pogrebom tedanjega II. razreda. (Kakšni so sedaj, ne vem.)

Ves neprespan grem v Mestni pogrebni zavod, ki je bil tedaj v Prečni ulici. Uradniki so me nezaupljivo gledali, ko sem odšel denar za tako drag pogreb. Majhen enajstleten deček — pa toliko denarja. Razložil sem jim, da mi je denar dala moja mati pred smrtjo. Nekaj gospodič na se me je usmili in mi verjela, da sem pošten fantek in ko je slišala mojo zgodbo, je zajokala. Seveda, oče je bil še ob Pivci, drugega pa pri hiši ni bilo, razen naju dveh sirotic. Sicer pa moram povedati, da sem doživel bridko razočaranje, zakaj Mestni pogrebni zavod je obpomankanju ljudi in zaradi lažje režije strnil pogreb moje matere z nekim drugim pogrebom, zaračunal pa je oba pogreba, kakor da bi bila dva. Da, že tedaj je bila na mestnem magistratu nerednost celo pri pogrebi. Dostikrat sem pozneje kot častnik šel pred dnevi Vseh svetih na pokopališče, tako žalostne poti, kakor l. 1918, pa še nikoli nisem imel.

Ko sem na dan 29. oktobra stopil iz urada pogrebnega zavoda, slišim neko klicanje in vpitje: »Dol Avstrija! Zivela Jugoslavija!« Bilo je to na Marijinem trgu. Pot me je tako in tako vodila na magistrat, kakor so mi naročile sosedice, da moram tam prijaviti materino smrt in prositi za nove krusne karte. Hitro sem stekel na Marijin trg. Čez trg je korakala velika četa mladih fantov, samih srednješolcev. Pred magistratom se je nabrala že velika množica. In tedaj se je zgodilo nekaj nepričakovane: Prišla sta dva delavca in počasi s škripci snela velikega dvojevega avstrijskega orla s pročelja mestne hiše. Že, bil sem tedaj Jugoslovčan, kar se je dalo, toda avstrijskega orla sneti, to je bilo za mojo otroško dušo več kot predrzno. Še nekaj je bilo zame ne navadno: odkrito povem, da je v letih 1917 in 1918 skoraj vsa Ljubljana v dno duše sovražila g. Adolfa Ribnikarja. G. Ribnikar je bil namreč tedaj tržni nadzornik in je imel glavno besedo pri aprovizaciji. Skladišče aprovizacije je bilo tedaj v nedograjeni cerkvi sv. Jožefa. Slišal sem

ljudi, kako so kleli in grozili g. Ribnikarju: »Naj le pridejo še enkrat volitve!« Spominim se nekega moža, ki je tako grozil, pa je bil v poznejših letih eden najhujših agitatorjev liberalne stranke. Seveda, sedaj, ko z mirom gledamo nazaj, dobro vemo, da smo v svojih dušah delali g. Ribnikarju krivico, saj tudi on ni bil vsemogočen in ni mogel s kljuko sneti toliko moke in toliko mesa, kakor ga je potreboval lačni ljubljanski želedec.

Zame pa je bil tedaj g. Ribnikar viden predstavniki zasvožene avstrijske oblasti, tiran in samojed, ki ne daje ljudem jesti. Če pride Jugoslavija, to bo g. Ribnikar že videl! No, ko so snemali avstrijskega orla z magistrata, je stopil na slopišče sam — g. Ribnikar in je spregovoril: »Proč s to sovo!« Potem je govoril še nekaj o lepi Jugoslaviji in tako dalje. To je bilo moje prvo razočaranje nad Jugoslavijo, da jo je moral prav g. Ribnikar proglasiti.

Sledili so nemirni dnevi. Denarja v hiši ni bilo, treba je nekaj zaslužiti. Prihajali so vojaki, in jaz, ki sem se 30. oktobra po dolgih štirih letih zopet najedel belega kruha, oh, kako je bil sladek, bi ga še rad jedel. Prihajali so vojaki s fronte. Pijano je bilo — odkrito rečeno vse. Ob belim dnevu so vojaki vseh mogočih polkov tulili: »Trst je naš, Gorica je naša, mi smo jo zaseli!« Seveda so jo zaseli, toda tudi zapustili. Kdo naj jim sedaj tem sestradancem zamere, če so obe mesti prepustili močno opremljeni italijanski armadi!

Toda sleherni vojak, ki je prišel na ljubljanski kolodvor, naj je bil Slovenec, Nemec, Čeh, Madžar, sleherni je na kolodvoru hlastno kupil štruco belega kruha. In s kruhom sem tedaj trgoval ter dobro zaslužil, tako da sva bila s sestro oba sita. Nekaj neverjetnega se mi je zgodilo: Ponudim iz košare vojaku v neznan uniformi štruco, ta pa omalovažujoče odkloni: »Merči!« Vojak, pa ne mara belega kruha, ne, kaj takega Ljubljana ni videla še štiri leta! Beseda »merči« je bila prva francoska beseda, ki sem jo kdaj slišal in izrekel jo je francoski kolonialni vojak — Anamec.

Še en zaslužek sem imel tedaj. Tedaj sem bil mnogo bolj predrzen kakor sedaj, čeprav mi še sedaj očitajo to napako, da si jo imam mnogo manj. Demobilizacija ni samo sprostita vojakov, temveč tudi konje. V mrzlem meglenem oktobrskem in novembrskem vremenu se je po ljubljanskem polju paslo vse polno sestradanih vojaških konj. Mi fantalini smo jih lovili in vodili v sedanjo vojašnico vojvode Mišiča. Za vsakega konja kronico — dobra je bila. Danes si ne bi upal prijeti konja in ga voditi skozi mesto!

Le počasi so prihajali mirni dnevi, ki so sledili 29. oktobru. Vsi pa še žive v spominu in ne bodo v dušah tisti, ki so tiste dni doživeli, nikdar izumrli. — Ciril Kočever.

poveljstvo je prevzel neki slovenski častnik — imena se ne spominjam (po generalu Uheriku je prevzel poveljstvo v Ljubljani polkovnik Pour, vendar je težko reči, če misli g. Badiura tega polkovnika. Kolodvorski poveljnik pa je bil tedaj polkovnik Theiss. Op. ur.). Avto je moral pred Bavarski dvor. (Tedanji poverjenik za notranje posle je bil dr. Breje, ki je kot prvi svoj akt podpisal potni list za Friess-Skeneto za nadaljnje potovanje. Friess-Skeneto so neke na vožnji odvzeli ves denar in sedanji senator dr. Smodej mu je posodil 1000 kron, da je mogel potovanje nadaljevati. Če jih je vrnil, ne vemo. Morda se spominja gosp. senator Smodej.)

Kmalu nato je prišel drugi avto z nekaterimi generali in višjim štabnimi častniki. Med njimi je bil tudi polkovnik mojega polka, namreč tako znanega belgijskega, 27. Pojasnil sem častnikom sedanje stanje ter poudaril, da smo sedaj v Jugoslaviji, to je v drugi državi. Častniki so se čudili ter se nekoliko ustavljali, zlasti se je ustil ta polkovnik, posebno ko sem jim ukazal, da morajo iti do mestnega poveljstva, kjer bodo nadaljnja navodila. Polkovnik se je zadržal v nemščini: »Kakšna navodila?« Jaz sem mu mirno odgovoril: »Gospod, danes nimate nič ukazovati in ničesar govoriti. Zdjaj smo v drugi državi in ne delajte nobenih komedij, če ne, boste doživeli kaj neljubega. Z vašim avtom se odpeljeta do mestnega poveljstva dva moja vojaka, ki vas bosta spremljala do tja.« Moja vojaka sta bila oborožena s puškami z nasajenimi bodali. Naročeno jima je bilo, naj eden pazi na šoferja, drugi pa na sedeče generale in štabne častnike. V primeru, če bi hoteli pobegniti, naj se poslužita orožja. Mrko so gledali generali, vendar so razumeli resnost položaja.

V teku tega popoldneva do mraka je bilo na ta način ujetih okoli 20 luksuznih avtomobilov, v katerih so bili sami bežeči višji in nižji častniki ter razni oblastniki z italijanske fronte.

Naslednjega dne so že začeli prihajati v močnih kolonah vojaki s fronte. Na kolodvoru je bilo nekaj dni sicer mnogo dela z odpremo vojaštva, pa tudi z odpremo vojaštva iz mesta na kolodvor in dalje. Ni bilo pa nobenih posebnih težav, čeprav so prihajali vojaki vseh narodnosti. Vsi so bili zelo zadovoljni, ko smo jim povedali, kakšno je stanje tukaj in da je konec vojne. Za eskorto bežečih vojakov proti kolodvoru ni bilo treba celih čet, temveč je zadostoval en sam naš vojak. Ko so po cesti prihajali vojaki, smo jih sprejemali v bližini današnje tobačne tovarne pri nekdanji mitnici. Nagovoril sem vsako kolono, vse vojake smo razorožili in povedali smo jim v raznih jezikih, naj ohranijo red in mir, da bodo prej odpredani v domovino, na kolodvoru pa da dobijo dobro menažo. Povedali smo jim, da bodo na kolodvoru čakali samo toliko časa, dokler ne bo prvi vlak poln, nakar bodo odpredani do naše meje. Naši železničarji so se v tem primeru izvrstno izkazali.

Težje delo smo imeli pozneje, ko je prihajala težka artilerija in pa madžarsko vojaštvo, po večini vse pijano. Ta sprejem je bil precej razburljiv, toda kljub temu ni prišlo do večjih incidentov in do nobenega pravega spopada ali borbe. Ta odprema vojaštva je trajala celih šest dni. Na ta način so bili odpredani tisoči in tisoči vojakov, s čimer je bilo preprečeno, da vojaki niso v masah zastajali v Ljubljani. Če bi se pa to zgodilo, bi Ljubljana takrat doživela marsikaj nevarnega, najmanj kakšne večje požare in pa plenjenje podvajane soldateske.

V teku šestih dni sem zaradi neprestanega kričanja nad množicami vojakov in drugih zgubil ves glas in sem postal popolnoma hripav. Potem sem bil prestavljen na vojaško poveljstvo v Bavarskem dvoru. Tudi v tem času sem doživel nekaj zanimivih dogodkov. Nekega dne smo dobili od narodne straže v Logatcu telefonsko obvestilo, da je tam vsa cesta zatrpana z vojaškimi kolonami, to je z artilerijo in z vojaškimi aprovizacijskimi avtomobili. Da odprem cesto v Logatec, sem se odpeljal z dvema avtomobila vojakov v Logatec. V Logatcu sem s svojo stražo obšel vso zatrpano cesto skozi Logatec in dal povelje, naj se aprovizacijska kolona avtomobilov, ki je kar na debelo prodajala moko, mast in druga živila po Logatcu, takoj v teku 10 minut pripravi za odhod in da se mora trgovina nehati.

Trajalo je sicer malo več kot 10 minut, preden se je pričela avtomobilska kolona premikati, vendar je bila kaj kmalu na cesti proti Ljubljani, kamor smo dospeli okoli 6 zvečer. Kolona je štela 33 avtomobilov, naloženih predvsem z moko, pa tudi z drugim izivil. Kolono smo dirigirali na dvo-rišče ljubljanske vojašnice. Na ta način je dobila potem ljubljanska bolnišnica potrebna živila.

Ogromno je bilo število konj, ki so se spuščeni pasli po ljubljanskih okoliščih. S konji so takrat trgovali kar na debelo in je marsikdo kupil konja kar za 10 kron.

Spominov na burno leto 1918, zlasti na dogodke okoli 29. oktobra, je polno in potrebno je, da jih kdo zbere! Tako je zaključil razgovor gospod Rudolf Badiura.

Rudolf Badiura o prevratnih dnevih

Hitro minevajo časi in še hitreje človeški spomin. Naj vprašamo katerega koli, kako je bilo leta 1918, ko se je zrušil omnibus evropskih narodov, namreč stara Avstrovska, le malokdo bo vedel kaj točnega povedati. Spomin je dragoceno, ki jo imajo le redki ljudje. Eden od teh je znani naš pisatelj g. Rudolf Badiura, ki je v odločilnih trenutkih okoli 29. oktobra 1918 aktivno sodeloval in tudi sam odločal pri usmeritvi dogodkov. Naprosili smo g. Rudolfa Badiuro, ki nam je pripovedoval:

»Dan pred manifestacijo, dne 29. oktobra, smo imeli rezervni častniki tajno sejo v hotelu Union. Tam smo preresetavali, kaj bi bilo bolje, ali naj se kot častniki udeležimo te splošne narodne manifestacije. Sestanka so se udeležili sami slovenski častniki in moram priznati, da je bila sprva večina navzočih proti udeležbi v uniformah. Kljub temu je bilo sklenjeno, da se drugi dan slovenski častniki zberemo in se uvrstimo v sprevod. Oh domojeni uri, t. j. ob 8 zjutraj, sva prišla pred pošto dva častnika, pokojni profesor Pavlič in jaz. Malo pozneje se nas je nabralo nekaj častnikov, tako da smo bili v sprevodu slovenski častniki zastopani s tremi četverostopi. Pač pa je bilo v sprevodu mnogo častnikov v civilni obleki. Šele potem, ko so naši tovariši videli sprevod, so se uvrstili za nami in so počasi prihajali. Ko smo korakali mimo Bavarskega dvora, kjer je bilo poveljstvo mesta, nas je bila že lepa četa kakšnih 50 do 60 četverostopov. Po večini smo bili Slovenci, bili pa so tudi drugi slovenski častniki, za Hrvalte dobro vem, da so se udeležili tisti, ki so bili pri 97. pešpolku. Korakali smo mimo vojaškega poveljstva, kjer so bile postavljene še vse straže. Ko smo šli mimo kolodvora in manifestirali za Jugoslavijo, so nas tam mrko gledali madžarski vojaki v jeklenih čeladah.

Drugi dan smo takoj ob 8 zjutraj dobili pozive od vojaškega poveljstva, naj se javimo na raport k mestnemu generalu, Čehu po roku (general Uherik. Op. ur.). Poklicanih nas je bilo kakih 15 do 18 častnikov, to je tisti, ki jih je mestno poveljstvo z Bavarskega dvora utegnilo opaziti med sprevodom. Postavili smo se v vrsto in jaz sem bil na levem krilu. General me je nahnulil: »Kako morete, gospod nadporočnik, v uniformi avstrijskega častnika sodelovati pri taki slovenski manifestaciji?« V obraz sem mu odgovoril: »Gospod general, od danes naprej so zama mero-dajni samo odloki Narodnega večja v Zagrebu!« General se je začudil: »Ah, so?« Stopil je k drugemu, in če se ne motim, je bil to sedanji gostilničar in posestnik v Kostanjevici g. Bačar. Ta je raportiral: »Gospod general, javljam vam, da se pridružujem mnenju svojega tovariša!« Prav tako so odgovorili še trije ali štiri častniki po vrsti, nato pa se je general zopet vrnil k meni: »Kako je to v skladu s prisego, ki ste jo dali kot oficir?« Odgovoril sem mu približno na isti način kakor pri prvotnem vprašanju. General je stavil častnikom še druga vprašanja, nato pa je odgovoril: »Gospodje oficirji, dobro ste vedeli, da to ni v skladu z vašimi dolžnostmi, ko ste sodelovali pri tej manifestaciji. Posledice pripisite sami sebi!« Zadnji stavek je ponavljal kot refren ves čas med svojim govorom. Nato smo odšli.

Drugega dne pa je bil tu že prevrat. Krožile so razne govorice o razsulu fronte v Italiji in med nami se je začelo nekaj gibati. Razni častniki so pričeli organizirati mladino. Poročnik Slajmer, sin primarija, je imel v Šiški za vsak primer organizirane domače vojake, jaz in pa poročnik Uhlir sva imela za primer oboroženega spopada v cukrarni pripravljeneja neko vojaštva ter sva ga obiskovala zaporedno nekaj noči, da ga pridobiva za našo stvar. Pomagalo nam je nekaj odločnih podčastnikov. Posebno korajžen je bil neki starejši četovodja, doma od nekdaj iz Mojstrane ali Dovjega. Mislili smo že na preskrbo orožja in vedeli smo, kje ga bomo dobili, namreč v šempetrski vojašnici. Računali smo namreč z nastopom

madžarskega bataljona, ki je bil še vedno stacioniran v Ljubljani. Če bi namreč ti hoteli kaj početi, bi nedvomno prišlo do oboroženega spopada. Do tega pa ni prišlo, kajti ljudje so se hitro razbežali.

Na gl. kolodvoru so imeli železničarji važno službo. Iz vseh strani so prihajali vojaki. Sestavil sem en vod vojakov, in sicer po večini Čehov in Poljakov, le malo je bilo vmes Slovencev. Slovenski vojaki so bili namreč tako demoralizirani, da so vsi tiščali domov. Le malo se mi jih je posrečilo dobiti. Zbrali smo se pred magistratom, potrgali avstrijske kokarde s kap ter si pripeli slovenske tribarvnice. Zanimivo je, da sem med temi videl tudi nekoga od vojaškega poveljstva, ki je bil po rodu Nemec.

Pred magistratom sem dobil nalog, naj takoj zasedem poslopje deželne vlade in preprečim uničenje ali odvoz važnih aktov. S svojim vodom vojakov smo okrog poldneva zasedli poslopje deželne vlade, sedaj banške uprave. V vodu je bil tudi sedanji univ. prof. dr. Rostohar. Poslopje smo obkolili, jaz sem pa obiskal tedanjega dvornega svetnika grofa Chorinskega. Njegova gospa je bila vsa prepadena ter se je kar vidno tresla. Grofu sem vljudno sporočil, naj se ničesar ne boji, ker se mu ne bo zgodilo nič hudega, zapovedal pa sem, da ne sme izginiti noben akt iz palače.

Že medtem smo zvedeli, da prihajajo prvi avtomobili s fronte in Primorja v Ljubljano. Kolodvor smo tudi zastržili. Ko sem opazil, da prihajajo avtomobili, sem hitro znanjšal stražo okrog vladne palače ter vzel del svojega voda in ga odvedel na križišče Rimske in Bleiweisove ceste. Na Tržaški cesti blizu tobačne tovarne sem postavil kordon vojakov. Ni bilo dolgo tega, po je prihitel luksuzni avto po Tržaški cesti. Notri je sedel tržaški namestnik Friess-Skene. Tudi njegova žena je bila, vsa prepadena in glasno jokajoč. Mislija je namreč, da ju bomo kar ustrelili. Sprejeli smo ju vljudno. Že poprej sem dobil povelje, naj eventualne avtomobile, ki prihajajo, takoj pošljem na vojaško poveljstvo v Bavarskem dvoru. Vojaško

Oktober dni na severni meji

Slovenski kraji ob severni narodnostni meji so bili z dolgoletnim prosvetnim in političnim delom, katerega je ob pričetku stoletja pričel dr. A. Korošec, na velike oktobrske dni 1918 dobro pripravljeni. Odpor proti nemškemu gosposstvu in močno slovensko

† Dr. Karel Verstovšek

in jugoslovansko politično zavest štajerskega ljudstva so poleg dolgoletne sistematične načelne in narodne vzgoje krepila še številna preganjanja s strani nemških in nemškutarskih političnih priganjačev in podpor-nikov avstrijskega režima, krivična zapostavljanja, krute revizije ter nepravilna prehranjevalna politika ki je nemške kraje favorizirala na škodo slovenskega prebivalstva. Vse to delo slovenskih politikov in časopisja je pripravilo čustvovanje in mišljenje severnih Slovencev, da so meseca oktobra z nepopisnim veseljem pozdravili članek, ki ga je »Slovenski gospodar« objavil pod naslovom »Jugoslavija prihaja«, ki je pomenila konec preganjanj, svobodo in konec uničujočega vojskovanja, ki je zahtevalo toliko slovenske krvi in nešteto življenj.

Tudi manj poučenemu prebivalstvu je bilo po ustanovitvi Narodnega sveta v Ljubljani in ob želji, ki je bila takrat izrečena da bi se ustanovil Narodni odbor za vse avstrijske Jugoslovane, jasno, da se z naglimi koraki bližajo usodni trenutki, v katerih bodo avstrijski Jugoslovani izrekli svojo zadnjo besedo. Dober mesec po ustanovitvi Narodnega sveta v Ljubljani je dr. Anton Korošec sklical v mariborskem Narodnem domu zastopnike obeh slovenskih političnih strank. Na sestanku je podal temeljito poročilo o obupnem položaju, v katerem se je nahajala stara monarhija, in dal povelje, da se je treba pripraviti za novo politično in državno življenje, katero naj na slovenskem štajerskem pripravljajo Narodni svet za štajersko, ki je bil na tem sestanku ustanovljen. Vani so bili izvoljeni dr. K. Vrstovšek, dr. Josip Hohnjec, dr. Fr. Kovačič, dr. Ž. Vrbot, dr. Matija Slavič, V. Puseňjak, Evald Vračko, Jakob Florjančič, dr. Rozina, prof. Voglar, nadučitelj Hren, Viktor Kukovec, J. Zadravec in Smrtnik. Na

Dr. Anton Korošec pred dvajsetimi leti

nas je rešil lakote. Pa ne vem po kakšnih zvezah je imel dr. Krek nekaj nakazil pri vnovčevalnicah, ki je bila na Jurčičevem trgu, in tam smo dobivali edino blago, ki je bilo še na razpolago: vampe. Dobro je bilo, vsaj v časih lakote in pomanjkanja, čeprav je bilo treba včasih ure in ure čakati v vrsti, da si dobil tiste pol kile vampov, da si imel vsaj nekaj za v usta. Kruha je bilo tako malo, da ga niti za zajtrk ni bilo dovolj. Toda vampov sleherni dan skoraj vse leto 1917 in 1918 je bilo preveč. Zakaj sedaj nikoli več ne jem vampov, mislim, bo sleherni razumel. Sicer se zarečenega kruha največ poje, Bog ve, kaj utegne še pri ti...

Velik greh nad prebivalstvom je zagrešila strašno nerodna in svojim tedanjim nalogam nedorasta mestna birokracija. Za birokracijo je sploh značilno to, da se težko privadi nepričakovanim razmeram. Nikakor ne razumem, čemu je bilo treba l. 1916 in 1917 za košček kruha tako dolgo čakati pred vrati pekarn in trgovin, ko bi se dalo takoj organizirati, da bi sleherni družina dobila, kar ji gre. Tudi l. 1918 nismo dobivali na krušne karte več kakor prejšnji dve leti, toda vsaj čakati nam ni bilo treba: prišel si v pekarno s karto ob katerikoli uri in si točno dobil četrt kilograma kruha iz mešanice koruzne, sirkove in krompirjeve moke s primesjo nekoliko finega peska zaradi boljše prebave. Toda prihranjene so bile vsaj tiste ure.

Toda, ko smo čakali v vrstah, smo imeli vsaj nekaj od teh zgodnjih jutranjih ur: starejši ljudje so modro govorili o bližajočem se koncu vojne, o tem, da bo Avstrijo vzel vrag — oprostite, tako je bilo rečeno ne enkrat, čeprav je bil v vrstah marsikateri Skublov agent, toda nihče se ni zme-nil zanj. Beseda je nanesla na bodočo državo Jugoslavijo, kakor si jo je zamislil dr. Krek itd.

V vzdušju takega pričakovanja je prihajal 29. oktober. Bil je težko pričakovani, z neštetimi molitvami izprošeni in priporjeni dan.

Tako sredi oktobra je šinila prva vest: na solunski fronti so Nemci in Avstrijci poraženi. Antantne čete prodirajo proti Belgradu. V Ljubljani je sleherni takoj zaslužil, kaj to pomeni: konec Avstrije, mir. Večina naših očetov pa tedaj ni bila na solunski fronti, temveč ob Pivci. Od tam ni bilo še nobenih vesti, zakaj fronta je stala trdno, kakor zakopana na obeh straneh.

Ljudje v Ljubljani so ob vestih o antantnih zmagah postali naenkrat vse bolj samozavestni. Že poprej so ženske priredile spontano, ne da bi se zvenile, bučno demonstracijo proti kaznivim kavarni, kjer so se zbirali oficirji in nemčurji. Zenske so pobile šipe, opljuvale oficirje in policija je imela dovolj dela. Po solunskem predoru pa so naenkrat pričeli govoriti slovenski tudi tisti, ki so se prej tega stramovali.

Završalo je: v Ljubljani se pripravlja velik shod, sedaj bi rekli tabor. Dober teden smo se pripravljali. Zivel sem tedaj v delavskem predmestju in vem, kako so pletle preproste ženske, ki se nikdar prej niso zanimale za politiko, vence, kako smo otroci pripravljali balonce in luči, da bo Ljubljana na svoj veliki dan čim lepša, čim bolj okrašena. Tako je prišel 28. oktober 1918. Še tisti dan smo v Ljubljani vsi zvedeli, da so Čehi odstavili cesarja in da ga bomo jutri mi. Dne 28. oktobra je bil na Kongresnem trgu velikanski shod. Množica je napolnila prav ves prostor, kotikor ga zavzema Zvezda z vsemi ulicami okoli parka. Otrokom ni bilo dovoljeno priti na tabor, vendar nas je bilo nekaj barabice, ki smo dobro poznali steze in prehode, tako srečnih, da smo preplezali ograjo na kraju, kjer je sedaj Plečnikov prehod pri Gerberjevi hiši, ter se tako prikradli med množico. Seveda nas je reditelj zapazil in nam ukazal, naj se takoj poberemo, toda ni vedel, kako naj nas spravi iz množice. Kdo je na tem taboru govoril, seveda ne vem, le toliko vem, da smo bili otroci tisti, ki smo neprestano vpili živjo, če je bilo prav ali ne. Odrašeli so se nam snejali, oni so vpili le tedaj, kadar so govorili nanesli na to.

svoji prvi seji, 28. septembra, si je Narodni svet za predsednika izvolil dr. Vrstovšek, za podpredsednika dr. Rozina, za blagajnika dr. Kovarčič in za tajnika prof. Voglarja. Pozneje, ko je dr. Vrstovšek bil imenovan za poverjenika za uk in bogocastje v prvi slovenski narodni vladi, je bil za drugega podpredsednika izvoljen dr. Josip Hohnjec. Na ustanovnem sestanku si je stajarski Narodni svet nadel predvsem nalogo določiti točne narodnostne meje, kar dokazuje, da je bilo vsem jasno, da bo v najkrajšem času prišlo do novega določevanja mej med slovenskim in nemškim ter madžarskim ozemljem. Ustanovljati je moral po vsem Spodnjem Stajerskem narodne straže, za katere so našli pravno utemeljitev v odloku c. kr. namestnika za Stajersko od 3. septembra 1914, ki nalaga županom dolžnost v varstvo imovine in življenja snovati javne straže. Posebnemu odseku je bila poverjena naloga za financiranje stajarskega Narodnega sveta, ki je moral prispevke pošiljati tudi glavnemu Narodnemu svetu v Ljubljani. Narodno politično in obrambno pomembno je bil sklep, da se začne sestavljati kataster domačin in tujih posestev in temeljito proučiti gospodarska vprašanja slovenskega ozemlja in prebivalstva. Dolžnost mariborskega Narodnega sveta je bila, po vsem Stajerskem izpeljati organizacijo krajevnih Narodnih svetov in pomagati pri najtežjem vprašanju tistih časov, pri prehrani prebivalstva v industrijskih in revnih podeželskih krajih. To vprašanje je bilo pozneje na dnevnem redu vseh sej in posvetov Narodnega sveta in je bilo tem težavnejše, ker so uradne oblasti, ki so bile seveda še vse v nemških rokah, delale velike težave v korist nemške Gornje Stajerske, kamor so v velikih množinah tihotapili živila, katerih je po slovenskih krajih tako primanjkovalo.

Cim bolj so se bližali zadnji dnevi oktobra, tem intenzivnejše je postajalo delo Narodnega sveta v Mariboru in ostalih narodnih svetov, ki so se ustanovljali po mnogih krajih slovenskega Stajerja in s katerimi so bili mariborski narodni in politični voditelji v stalnih in neprekinjenih stikih. Nepristano so obiskovali večje slovenske kraje in ustanovljali narodne straže, ki so postajale vse bolj potrebne, ker nemški čuteče oblasti in orožništvo ni v potrebi merilo čisto slovenskega prebivalstva in imovine. Žalostno vlogo so v tistih časih igrali nemškotarski župani, zlasti v Dravski dolini, ki so predvsem pri revizijah kazali sovražstvo do slovenskega življa. Zato so se pri Narodnem svetu kar vrstili dopisi, ki so jih našli zavedni kmetje, učitelji in duhovniki pošiljali in v katerih so se pritoževali nad postopanjem teh županov.

Narodno navdušenje in velik optimizem slovenskega prebivalstva sta rasla od dne do dne. Narodni svet je to razpoloženje še stopnjeval s svojimi odločnimi izjavami, od katerih je bila najpomembnejša ona 12. oktobra, ko je slovensko izjavil, da smatra vse ozemlje, na katerem je zadnje stoletje živelo slovensko ljudstvo, kot neločljiv del države SHS. Ta izjava je seveda močno razburila in razkazila stajarske nemške nacionalce, ki so že napovedovali, da bo vsa Stajerska do Drave z Mariborom pripadla nemški Avstriji, nič kaj z veseljem pa izjave niso sprejeli tudi mariborski socialisti, ki so takrat in naslednje mesece želeli pripojiti Maribora Avstriji.

Nad pokojno Avstrijo je kar po vrsti udarjal, da se je majala in rušila od dne do dne. 17. oktobra je bilo v Zagrebu ustanovljeno Narodno veče, ki je že oznanjalo definitivni konec monarhije, saj je v tistih dneh predsednik dr. Vrstovšek cesarskemu namestniku grofu Claryju sporočal, da je slovenska Stajerska del Jugoslavije, in mariborska »Straža« je v svoji številki od 25. oktobra slovenskim Stajercem poročala, da slavimo ustanovitev Jugoslavije, ki bo segala od Mure do Soluna. Ko je 23. oktobra Narodno veče v Zagrebu izdalo poziv na vse avstrijske Jugoslovane, je na slovenskem Stajerskem bilo že vse izvršeno, kar je večje zahtevalo in svetovalo.

Največ pozornosti je bilo treba v tistih časih posvečati Mariboru, ker je bilo znano, kako močno je pri srcu nemškemu nacionalcem, ki so jih močno podpirali mariborski socialisti. Narodni svet je s svojim delom in s svojo propagando v slovenskem časopisu, v katerem je dokazoval slovenski značaj Maribora, pripravil za vso Stajersko usodno odločitev, da je Maribor pripadel Jugoslaviji. V tistih dneh se je v mariborskem vojaškem življenju že krepko uveljavil major Rudolf Maister, ki je pozneje, 1. novembra kot od Narodnega sveta imenovan general in poveljnik mariborskega vojaškega okrožja z odličnim dejanjem Maribor podredil slovenskemu vojaškemu poveljstvu in s tem zapečatil usodo slovenskega Maribora.

Cim bolj se je krhala Avstrija v svoji notranjosti in na frontah in čim bolj je postajal cesar Karel in s njim njegov režim, ki ni nikoli hotel ničesar slišati o pravicah Jugoslovanov, nemočjo, toliko bolj je med slovenskim stajerskim prebivalstvom raslo upanje in pričanje, da se približuje Jugoslavija, ki bo uresničila njegov dolgi sen po miru, svobodi in pravičnosti. Kakor Stajerska je tudi Prekmurje z navdušenjem sledilo udarcem, ki so z vsako težo padali po monarhiji in si želelo čimprej pod streho Jugoslavije.

Vest o zgodovinskem imenovanju Narodne vlade v Zagrebu, ki se je proglasila za edino legitimno zastopnico avstrijskih Jugoslovanov pred svetom, in prve slovenske narodne vlade v Ljubljani, ki je prevzela civilno in vojaško upravo Slovenije v svoje roke, je vsa severna meja sprejela kot veselo oznanilo, ki je enkrat za vselej zagrmelo temno in žalostno preteklost ter odkrilo novo, lepšo bodočnost. Prišlo se je novo življenje. Iz vseh krajev nekdanje velike monarhije so se vračali razprošeni slovenski inteligenti in pričeli prevzemati upravo v svoje roke. Nemci so v največji naglici zapuščali slovenske kraje, slovensko vojaštvo se je vračalo s fronte, znova vstopalo v vojsko, tokrat v narodno, vse je hitelo na delo za novo, svobodno državo. Žal so kaj kmalu prišla razočaranja, katerih v prvih dneh svobode nikdo ni niti slutil. Moramo in smemo reči, da je slovenska Stajerska v zgodovinskih okoliščinah in novembrskih dneh 1. 1918 storila svojo dolžnost, saj je sama, s svojimi lastnimi močmi in možmi zajela naval, ki je grozil, ter Maribor in z njim slovenske kraje severno od Drave prisodila Jugoslaviji. Ne mirovna konferenca, marveč Slovenci sam!

Zanimivosti iz prevratnih dni

Dne 31. oktobra je zbežal iz Ljubljane deželni predsednik grof Attems. Sploh je bil 31. oktober 1918 važen dan v prevratnih časih. Ta dan so postale deželna sodnija in vsi drugi uradi ter vse šole popolnoma slovenske. Uveden je bil slovenski uradni jezik. Domače čete so ta dan prevzele vse vojašnice. Uradni list pa je izšel prvič v slovenskem jeziku.

V ljubljanski stolnici je bila vsako nedeljo in vsak praznik ob 10 dopoldne nemška pridiga. S 1. novembrom 1918 pa so bile nemške pridige v stolnici odpravljene in je na praznik Vseh svetnikov ob 10 imel prvo slovensko pridigo škof dr. A. B. Jeglič.

Dne 31. oktobra je bila na deželni sodnji sporna razprava v pravni zadevi Ignacija Demšarja proti neodobni Julijani Demšar (Cg 1. 168-18). Senatu je predsedoval deželnosodni nadsvetnik dr. Oton Papež, sodnika sta bila deželnosodna svetnika Božidar Bežek in Franc Regally, zapisničkar dr. Jakob Hožar ter zastopnika strank dr. Alojzij Kokalj in dr. Josip Jerič. Sporna zadeva se je končala z razsodbo, ki je bila takoj proglašena. Proglašena ni bila več v imenu Nj. Vel. cesarja, marveč v imenu zakonov. To je bila prva razsodba ljubljanskega deželnega sodišča, ki je bila izrečena s tem začetkom. Ta razsodba je torej za nas zgodovinskega pomena.

Narodni svet v Mežiški dolini

Dne 3. oktobra se je začela burna zgodovina Mežiške doline. Takrat je v Avstroogrski prenehala oblast. Izgledovalo ljudstvo je planilo po trgovinah in skladiščih proslulih avstrijskih živilskih poverjenikov in iskalo utehe za vse prejšnje pomanjkanje ter vse izpraznilo. Več, kot je bilo potrebno. Več, kot je dovoljevala pravica. Pa kdo bo danes brskal v teh žalostnih spominih. Vojaštvo je drvelo z italijanskimi front, v vlakih, v tovornih avtomobilih, v gručah, peš, naprej, naprej proti domu. Vozili so s seboj živeč. Mežiška dolina, dolina revnih delavcev in še bolj siromašnih kmetov, pa je bila lačna. In oblasti ni bilo nikjer nobene.

Se istega večera, ko so divjale po dolini gor in dol strašne vesti o revoluciji, ki je ni bilo, o pokoljih, ki jih ni bilo, o roparskih pohodih na trgovine, ki so se res zgodili, o groznih laških in mežiških in črnskih knapov, da »bodo prišli, so se na Farni vasi pri Prevaljah v gostilni pri Šteklju zbrali nekateri domači možje na posvet. Kaj sedaj, ko ni oblasti, in če se grožnje uresničujejo? Angležev in Francov, ki so jih napovedovali divje vesti, pa ni od nikoder. In živeča tudi ni za delavstvo. Ali se naj začne ropanje po kmetijah, kjer sami niso ničesar več imeli. K posvetovanju so prišli takratni prevajalski župnik, danes je rajni Matej Riepl, lesni trgovec Lahovnik Franc, trgovec Alojzij Rozman, trgovec Andrej Oset, takratni župnik in danes dekan v Mežici Ivan Hornböck, oba brata Lečnik, Franc in Nantl, delavska voditelj iz Guštanja in danes ugledna posestnika, iz Šent Danijela pa kneta Kumprej in takratni župnik Božič in Beno Kotnik, danes ugledni posestnik v Guštanju.

Na prvem posvetu so sklenili, da prevzame predsedstvo Andrej Oset in da se takoj ustanovi Narodni svet, ki prevzame vso oblast v Mežiški dolini, to je nad občinami: Črna, Javorje, Koprivna, Mežica, Šent Danijel, Prevalje, Guštanj, Kotlje, Tolsti vrh, Dravograd, Črneče. Prvi sklep Narodnega sveta je bil, da pokličejo poročnika Franca Malgaja, ki naj zbere okrog sebe nekaj vojaštva, da napravi zopet red v Mežiški dolini ter bo Narodnemu svetu na razpolago za vzdrževanje reda. Beno Kotnik je bil poslan k Malgaju s pismom, podpisanim od predsednika Narodnega sveta g. Andreja Oseta.

Poročnik Malgaj je prišel na Prevalje naslednji dan 6. oktobra z 21. možmi. Zasedel je Guštanj, Prevalje in obe postaji. Zastržil javna poslopja in prevzel odgovornost za javni red in mir v dolini. Malgajeva četa je v novembru razširjala področje svoje oblasti in je postopno zasedla Dravograd in Libelice na spodnji strani Mežiške doline, Mežico in Črno na gornjem delu. V Mežico in v Črno so med tem vdrli že celovški Volkswhevrovi in obe vasi z važnim svinčnim rudnikom v Žerjavu.

Jos. Godina:

Slovenska krajina jeseni 1. 1918

V dnevih, ko je leta 1918 na Stajerskem in Kranjskem prevzel oblast že Narodni svet in se je sestavila prva slovenska vlada, v Slovenski krajini ni bilo še nobene upravne spremembe. Slovenska krajina bo obhajala 19. 20. letnico odrešenja šele poleti 1939, kajti šele leta 1919 je bila Slovenska krajina priključena k Jugoslaviji. Če je na zunaj proslavila 20. letnico že danes (lahor v Črenovcih 11. septembra 1938), se je to storilo samo zaradi enotne proslave z ostalo Slovenijo.

Kakšen je pa bil položaj v Slovenski krajini jeseni 1918? — Na zunaj nobene spremembe: na Muri ogrski vojak, uprava in šolstvo popolnoma ogrska. Upravni in varnostni aparat je bil v Slovenski krajini tako strogo ogrsko izveden, da se ogrski Slovenci niti ob razslu leta 1918 niso mogli sami rešiti jarma. Razpoloženje v srebi pa je bilo močno usmerjeno za Jugoslavijo. Sadovi narodnostnega dela, zlasti nekaterih vidnejših duhovnikov in Kleklovič Novin (ki so letos obhajale 25. letnico), so se začeli kazati. Na Muri ogrski vojak, pod skromnimi strehi slovenskih domov pa branje slovenskih letakov, razgovori o veliki Jugoslaviji, o odrešitvi in petje slovenskih pesmi.

Dr. Matija Slavič, ki je pri mariborskem Narodnem svetu dobil referat za Slovensko krajino, je v začetku septembra 1918 prišel v Slovensko krajino in je obiskal razne narodne čuteče duhovnike od Mure gor do sedanje severne meje države. Ob tej priliki je župnik Klek ml. v večji družbi zatrjeval: »Ob Rabi bomo zabijali kole za jugoslovanske meje!« Posebno navdušenje za Jugoslavijo in slovenstvo je mogel ugotoviti v Beltincih (župnik Stefan Kührar) in v Bogojini (župnik Ivan Baša). Dr. Slavič je govoril tudi s preprostimi ljudmi in tudi ti so mu zatrjevali, da se bodo sedaj s Slovenci onstran Mure združili v eno državo.

Narodnostno razpoloženje so ogrski Slovenci pokazali javno dne 20. oktobra 1918. Madžari so tega dne priredili v Soboti velik shod, na katerem naj bi Slovence navduševali za ogrsko državo. Izvzati in skleniti so hoteli ob tej priliki celo izjavo, da v Slovenski krajini ni ogrskih Slovencev, ampak da so to le »svendski« (slovenski) govoreči Madžari. Namesto te izjave pa so izzvali navdušene in burne klice: »Mi smo Slovenci! Zivela Jugoslavija!«

»Novine«, ki so bile pod strogo cenzuro, so vedno bolj odločno pisale za narodno rešitev »Slovenske krajine«. Dne 3. novembra je bila v Ljubljani velika jugoslovanska slavnost. Te slavnosti se je udeležilo mnogo Slovencev onkraj Mure. Udeleženci so šli z največjim navdušenjem nazaj čez Muro in postali odlični borci za Jugoslavijo. Madžari so opazili, da se jim Slovenska krajina topi kot vosek na vroči dlani. Začeli so širiti v slovenski pisane letake (z ogrskim pravopisom): »Vogrszki domovinski Slovence!« »Drugi slovenski bratje!« Kar čez noč so torej spoznali, da ob Muri in Lendavi niso »svendski« govoreči Madžari, ampak bratje Slovenci!

Narodno veče v Zagrebu in tudi Narodna vlada v Ljubljani sta dobili več pozivov iz Slovenske krajine, naj bi vojaško zasedla te kraje, ker so ogrski Slovenci brez oborožene sile in si zato ne morejo pomagati. Ker se ne nadevajo, da drugi ni mogla odločiti za vojaško zasedbo, je general Maister nameraval to sam izvesti. Najprej je Maistrov avion trčil slovenske letake nad Slovensko krajino s podpisom Matjaž Kůzma (Matija Slavič). Preden je pa Maister mogel resno misliti na zasedbo krajev severno od Mure, je moral imeti pretrdno v rokah Maribor in druge slovenske kraje na severni meji. Do božiča 1918 se mu je to posrečilo in sedaj je po njegovem načrtu prišla na vrsto Slovenska krajina. Toda prav v teh dneh mu je z nepremišljenim in slabo pripravljenim pohodom v Slovensko krajino kapetan Jurišič zme-

vred zasedli. Malgajeva četa jih je tudi od tam pregnala in dne 31. oktobra je bila vsa Mežiška dolina zasedena po Malgajevi četi, ki je bila takrat popolnoma samostojna vojaška oblast, neke vrste vojaška diktatura.

Dne 6. novembra se je sestel Narodni svet ponovno in so prišli tudi zastopniki osvobodjenih občin. Narodni svet se je takrat konstituiral v samostojno vlado, v kateri so bila posamezna področja takole razdeljena: predsednik Andrej Oset, poverjenik za zunanje zadeve Franc Lahovnik, poverjenik za notranjo upravo Fran Sušnik (sedaj profesor v Mariboru), poverjenik za prehrano Alojzij Rozman, poverjenik za delavstvo Franjo Lečnik, poverjenik za Prevalje Jože Rifi, poverjenik za Mežico župnik Ivan Hornböck, poverjenik za Črno, Javorje, Koprivno in Žerjav Alojzij Kuhar (sedaj urednik »Slovenca«), poverjenik brez listnice Ferdo Lečnik, Franc Mori in danes je rajni župnik prevajalski Matej Riepl.

Po konstituiranju je Narodni svet sklenil, da se izroči vsa vrhovna vojaška in civilna oblast poročniku Malgaju, ki mu stoji ob strani Narodni svet. Še na isti seji je poročnik Malgaj podpisal proglasitev obsebnega stanja in hitrega sodnega postopka po vsej Mežiški dolini. Narodni svet je proglasil podpisal. Nagli sod je bil proglašen dne 7. novembra 1918 po poverjeniku Alojziju Rozmanu z mize, ki so jo prepeljali iz kraja v kraj. Rozmana sta pri proglasitvi naglega sode spremljala dva Malgajeva častnika z golimi meči. V varstvo prebivalstva so bile po vsej dolini postavljene strojnice. Po posameznih občinah so pokrajinski poverjeniki prevzeli vso krajevno oblast in pošto ter po navodilih poročnika Malgaja organizirali krajevne narodne straže, ki so povsod tvorile stalne posadke, ki jih je vzdrževal Narodni svet.

Narodni svet v Mežiški dolini je dolge mesece — dejansko do januarja 1919 — brez vsake zveze s takrat že ustanovljeno osrednjo slovensko vlado v Ljubljani samostojno vodil usodo Mežiške doline. Narodni svet je rešil velike naloge. Obvaroval je Mežiško dolino pred izgladovanjem, preprečil je njeno zasedbo po avstrijskih četah, varoval red in zakonitost in tako brez tuje pomoči ta lepi kosček slovenske zemlje obvaroval za jugoslovansko državo.

Ob 20. letnici jugoslovanske države se je treba spomniti teh dogodkov s hvalečnostjo v srcu do tistih mož, ki so takrat bili čestokrat vse hkrati, duhovniki, župani, poštarji, učitelji, poveljniki narodnih straž in trgovci z živili, spomniti tudi obudovanja vrednega mežiškega ljudstva, ki si je — prepričano samo sebi — z orožjem v roki priborilo priključitev svoje zemlje k narodni državi. Sedaj čakamo samo še na zgodovinarja, ki bo opisal zgodovino štiri mesece trajajoče suverene države Mežiške doline ... i.č.

Prva narodna vlada

je bila sestavljena v Ljubljani dne 29. oktobra 1918 takole:

Predsednik: Josip Pogačnik; poverjenik za notranje zadeve: dr. Janko Brejce; poverjenik za finance: dr. Vekoslav Kukovec; poverjenik za pravosodje: dr. Vladimir Ravnihar; poverjenik za kmetijstvo: prelat Andrej Kalan; poverjenik za vero in prosveto: dr. Karel Vrstovšek; poverjenik za javna dela: inž. Vladimir Remec; poverjenik za trgovino in industrijo: dr. Karel Triller; poverjenik za prehrano: dr. Ivan Tavčar; poverjenik za pošto: Pavel Pestotnik; poverjenik za deželno brambo: dr. Lovro Pogačnik; poverjenik za zdravstvo: dr. Anton Breclj; poverjenik za socialno politiko: Anton Kristan.

Kako se je »Slovenec« znebil avstrijske cenzure

Oktober meseca leta 1918, ko je bila avstro-ogrška monarhija že v razslu in je bilo že vse pripravljeno za ustanovitev Jugoslavije, je takrat na c. kr. ljubljanska policija še vedno plenila slovenske liste. Posebno »Slovenec« ji je bil trn v peti. Liste je cenzuriral znani nadkomisar, slovenski jančar dr. Skubl, poznejši policijski predsednik na Dunaju in pred nekaj leti avstrijski notranji minister. Ta gospod je čisto svojevoljno cenzuriral »Slovenca«, kar je priznal celo avstrijski notranji minister Gayer, ki je na tozadevno posredovanje poslanca dr. Korošca odgovoril, da so cenzurske odredbe ljubljanske policijske direkcije v nekaterih primerih gotovo segale predaleč. Dr. Skubl je zaplenil v »Slovenec« pet člankov, o katerih je minister Gayer izjavil, da ni bilo po obstoječih cenzurnih določilih nobenega poudara za zaplenbo. Glede nadaljnjih številnih člankov v »Slovenec«, ki jih je dr. Skubl v celoti zaplenil, pa je minister Gayer izjavil, da bi policija teh člankov ne smela v celoti zapleniti, ampak samo nekaj stavkov. Pa tudi ta odgovor ministra Gayerja dr. Skubla ni izpametoval. Plenil je svojevoljno kar naprej. Zato je uredništvo »Slovenca« dne 28. oktobra — ko se je prej tozadevno obrnilo na Narodni svet — sporočilo ljubljanski policiji, da smatra preventivno cenzuro za odpravljeno in da ne bo več pošiljalo odtisov »Slovenca« v predcenzuro. To sporočilo policiji je »Slovenec« tudi objavil. Pa se dr. Skubl še ni vdal. Prav številko z dne 28. oktobra je silno razmrcvaril.

29. oktobra je bil proglašen za praznik osvobodjenja. Vse delo je moralo ta dan počivati. »Slovenec« je takrat izhajal še popoldne. Zato sta uredništvo in tiskarna delala ponoči, da je »Slovenec« 29. oktobra izšel že ob 6 jutraj. To je izvolal dr. Skubl in je ob pol dveh ponoči telefonično vprašal, če bo »Slovenec« res izšel že jutraj in kdaj ga bo uredništvo predložilo cenzuri. Urednik mu je odgovoril, da uredništvo »Slovenca« odsej ne priznava nobene avstrijske cenzure več in da lista ne bo poslalo v cenzuro. Na ta odgovor je dr. Skubl postal že bolj krotak in je prosil: »Pa pošljite »Slovenca« vsaj formalno v cenzuro. Ne bom nič cenzuriral in »Slovenec« izide lahko, kadar hoče.« Urednik mu je odgovoril: »Kakor že rečeno, vas mi več ne priznavamo in »Slovenec« bo danes jutraj izšel necenzuriran. Naredite, kar hočete!« naker je urednik zaprl telefon. »Slovenec« je jutraj nemoteno izšel v 33 tisoč izvodih, pa ga je še zmanjkalo.

Od takrat so bili v cenzurnem oziru za časopise zlati časi. Stara cenzura je propadla, nove pa še ni bilo in tako so nekaj časa listi izhajali brez vsake cenzure, pa se kljub takratnim razburkanim in nevarnim časom svet ni podrl.

— Pri zaprtju, motnjah v prebavi vzemite jutraj na prazen želodec kozarec naravnega »Franz-Josefa« grentice.

Iz Julijske krajine

Pri Materi na Vrhovljah. V nedeljo, 23. oktobra proti večeru so se zbrali pri svetišču Matere božje na Vrhovljah in ne v Vrhpolju, kakor je tiskarski škrat vabil v »Slovenec«, briški fantje in moške. Prišli so v lepem številu in so v celonocni pobožnosti prosili svojo briško zaščitnico za pomoč ter so zadostili tudi svojim duhovnim erčnim potrebam.

Dve poroki. Na Ustju pri Ajdovščini eta se poročila Mici Batič z Antonom Strancarjem eta planinske tare — V Budanjah nad Vipavom eta si obljubila večno zvestobo Vera Mislej, vzorna članica Marijine družbe, in Stanka Kobal s Planine. Obema paroma želimo obilo sreče in zadovoljnosti!

Nov grob. V Gorici je 18. oktobra v sanatoriju Sv. Justa po daljšem bolehanju umrl g. Mihael Malnič, posestnik na Humu pri Kojsem. Rajniki, ki je bil 58 let star, se je rodil v Ročiniu. Kot trgovski pomočnik je služil na Srpenici in v Bocu. Kot samostojen trgovec se je naselil na Zači pri Bocu. Ker je pred leti postal vdovec in ker je začel bolehati, je pustil trgovino in si je kupil posestvo na Humu v naših Brdih, da bi mirno živel in okrevl. Njegova neugna delaželnost mu pa ni dala počitka, bolezen se mu je ponovila in ji je podlegel Bil je podjeten trgovec, pošten in značajan mož. N. p. v. m.!

V kontinaciji. Meseca avgusta so varnostni organi aretirali na Colu nad Vipavo Janeza Sajeveca in njegovega sina čevljarja Lojzeta. Dolžili so ju, da eta pomagala raznim osebam pri prehodu čez mejo. Očeta so radi pomanjkanja dokazov po 3 tednih spustili na svobodo, sina Lojzeta so pa poslali za pet let v konfinacijo.

Brestovica na Krasu. (Deček utonil v vaškem kalu.) Osemletni Lojzek Kojnc si je hotel v domačem kalu umiti noge, ker je nameraval iti k n. nauku za prvo sv. obhajilo. Nesreča je hotela, da je pri tem padel v vodo. Ker ni bilo nikoar v bližini ki bi mu priskočil na pomoč, je utonil. Nebeski Oče naj tolaži užaloščeno družino!

Čepovan. Letino smo imeli, hvala Bogu, prav dobro. Vsega smo pridelali in se nič ne bojimo zime, ki se bliža. Tudi dugod v deželi so zadovoljni z letošnjo letino. Samo krme ponekod primanjkuje, saj plačujejo pri nas za seno že preko 30 lir za kvintal. — Na narodni praznik 28. okt. so otvorili pri nas javno telefonsko govarnico. Tako je sedaj naša lepota gorska vas zvešana s telefonom z Gorico in preko nje z vsem ostalim svetom. Napredek nas veseli. — Zapustil nas je naš občinski zdravnik dr. Emil Gresic, ki je poleg naše občine nad 7 let oekrboval tudi Grgar in Trnovo. Ker je dobro obvladal naš jezik in je bil tudi drugače priazen in postržljiv, smo ga imeli prav radi. Odsel je v Zagraj v Furlanijo. Na njegovo mesto pride občinski zdravnik iz Opatjega sela.

Novo toplice pri Devinu. Devinska graščina namerava obnoviti tako zvane starorimske toplice pri Stivanu v bližini Devina. Dela bodo etala nad 1 milijon lir. Ljudje se veselijo navedga zaslužka.

† Ivana Hren

† V noči od četrtka na petek je v Ljubljani v 61. letu svoje starosti mirno v Gospodu zaspala gospa Ivana Hren, vdova po trgovskem pomočniku Juriju Hrenu, ki je padel v svetovni vojski na goriškem bojišču. Z velikim trudom in v silnem pomanjkanju je vzgojila svoje tri otroke in jih spravila do kruha. Štirje otroci ji pa umrli že v nežni mladosti. Najstarejši sin Lado je fotokemigraf v klišarni Jugoslovanske tiskarne. Pogreb blage rajnice bo danes ob pol 3 popoldne izpred mrtvašnice eplošne bolnišnice. Naj ji sveti večna luč! Zaljubljenim naše iskreno sožalje!

Jesenice

Volivcev na Jesenicah je po novem volivnem imeniku 2514. Na novo je bilo reklamliranih 296 volivnih upravičencev, črtanih pa 65 volivcev, ki so ali umrli ali se pa izselili. Sprememba naslovov je bilo izvršenih 133, kar kaže, da se (zlasti delavci) na Jesenicah mnogo selijo iz stanovanja v stanovanje. Ker je stari imenik štel 2014 volivnih upravičencev, je torej imela občinska uprava opraviti na Jesenicah s 516 reklamacijami. Veliko število reklamacij gre največ na račun bežnega jeseniškega prebivalstva, ki je odvisno od sprejemov in odpustov v tovarni.

Kdo je reklamliral? Že večeraj smo poročali, da je pisarna JRZ posredovala 186 reklamacij. Ker je bilo vseh reklamacij 516, je zanimivo, kdo je izvršil ostale. Državni uradi (železnica) so reklamlirali 104 nove volivne upravičence, 45 volivcev je zahtevalo osebno svoj vpis. Ostalih 367 reklamacij so posredovale politične grupacije, in sicer pisarna JRZ 186 (51%) slučajev, JNS in socialisti pa skupaj 181 (49%). Pri reklamacijah so najvažnejši novi vpisi in izbiri. Od zgoraj omenjenih 367 reklamacij, ki so jih posredovale politične skupine, je bilo novih vpisov 147. JRZ je vpisala 77 (52%), razni socialisti 25 (17%), JNS 45 (31%). Izbrisoval je bilo v celem 65. JRZ je od teh izposlovala 43 (66%).

Preobremenjena volišča. Na Jesenicah bomo imeli tudi pri prihodnjih državnoborskih volitvah 4 volišča (na meščanski šoli, na carinarnici, na Hrušici in pri Sv. Križu). Ker je število volivcev na dveh voliščih (meščanska šola in carinarnica) prekorajsko zakonito število 800, bo treba po končanih letošnjih volitvah določiti še eno volišče.

Clanski sestanek ZZZD bo v nedeljo ob pol 10 dopoldne v veliki dvorani Krekovega doma. Točna in polnoštevila udeležba!

Sv. oče hrvatskemu socialnemu tednu

Predsedništvo hrvatskega socialnega tedna, o katerega poteku in predavanjih poročamo v našem listu, je prejelo iz državnega vatikanskega tajništva pismo z datumom 18. oktobra 1938, naslovljeno na nadškofa dr. Alojzija Stepinca. Pismo pravi:

Prezvišeni in prečastiti gospodi!

Najvišjemu duhovniku je drago, da more pozdraviti z vsestransko marljivostjo pripravljene Hrvatski socialni teden, ki se bo pod Tvojim pokroviteljstvom ob koncu tega meseca pri vas začel.

Njegova svetost je pregledala program predavanj tega zasedanja in ga zaslužno hvali in niti najmanj ne dvomi, da ne bi bil dosežen namen — kakor se je to posrečilo že prejšnje leto — da se namreč o predmetu tako velike važnosti razpravlja z doraslimi močmi. Zato priznava, da v svoji duši veliki pričakovanje od vaše marljivosti. Vaša dežela mora biti tudi sedaj v neprestanem proučevanju katoliške stvari na

častnem in odličnem mestu, kakor je bila v preteklih časih vedno zelo zaslužna za Kristusovo vero. Nobenega predmeta pa ni, ki bi bolj globoko zavzemal misli ljudi, kakor je socialno vprašanje. Zastoj se trudi učenju ljudje, skupščine narodov, odredbe zakonodavcev, da bi rešile to vprašanje, če tega posla ne vodi zakon evangelija, ki narodom daje primerna sredstva za rešitev in obenem ureja običaje v duhu pravičnosti in vzajemne dobrohotnosti. Budno nadaljujte, da tudi tam luč katoliške modrosti namerite na vse tisto, kar je tako važno za religijo, za državo, za javni red, za kulturo in omiko, za srečo tega naroda.

Najvišji duhovnik, naprošen, zasedanju podeljuje apostolski blagoslov in želi rešilnih in odličnih sadov in uspehov.

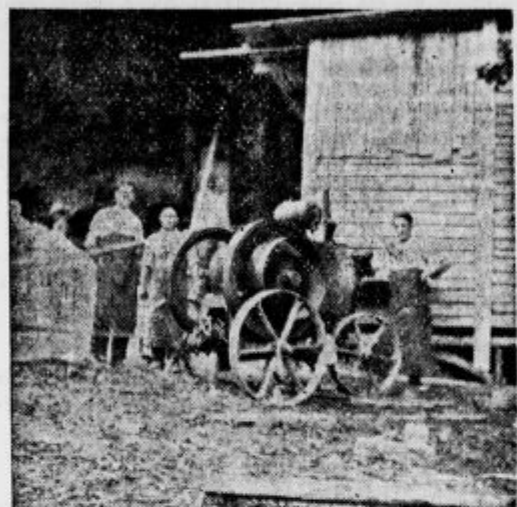
Z dolžnim spoštovanjem Tvoji Prezvišenosti najvdanejši card. Evgenij Pacelli, s. r.

Tudi msgr. Hector Felice, apostolski nuncij v Beogradu, je hrvatskemu socialnemu tednu brzojavno želel najlepših uspehov.

Kako grade cerkljanski vodovod?

Cerklje pri Kranju, 28. oktobra.

Med kraji, ki še niso preiskrbljeni z zdravno pitno vodo, so tudi vasi, ki leže ob cerkljanskem potoku Reka, na katerega so izključno vezane glede uporabe vode. Potok, ki je sicer pri izviru pod Krvavcem popolnoma čist in zdrav, se takoj v prvih vaseh zaradi nesnage, ki prihaja v njega potom pranja, od greznic in gnojšč, kar se popolnoma sploh ne da preprečiti, že tako nesnaga, da ta voda iz struge nikakor ni zdrava ne za pitje ne za kuho. Poleg vsega tega pa so nekatere domačije od potoka po več 100 m oddaljene in morajo gospodarji vodo po večkrat na dan na to daljavo voziti na dom.

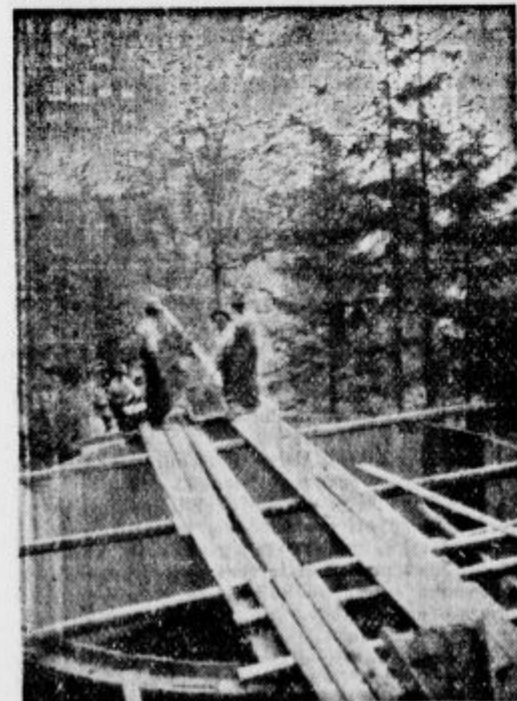
Lokomobila, s katero vlačijo vagončke na lesenih tirih navzgor.

Zaradi tega je med ljudstvom zadnja leta prevladovala splošna želja po vodovodu. Vedno bolj se je uveljavljala misel in nje nujnost, da bo vodovod kljub velikim žrtvam prej ali slej vendarle treba zgraditi, da bo mogel cerkljanski okoliš kam napredovati in se razvijati.

V takih okoliščinah je etar leta 1936 toliko dozorela, da so se merodajni krajevni činitelji pričeli s to mislijo resno baviti. Ukretni so prve korake pri oblaščah, kjer so za stvar našli polno razumevanja. Akcija za vodovod je s tem stopila v življenje. Banška uprava je brezplačno izdelala načrte in proračun, ki znaša 1.800.000 dinarjev. Ustanovljena je bila zadruga z edinim namenom zgraditi vodovod. Ljudje pa so pokazali izredno veliko voljo, da prispevajo za lasten napredek in tudi pripravljenost na žrtve. Vse jarke in drugo, kar je le mogoče opraviti z domačimi močmi, so bili pripravljeni izvesti s tlako. S tem bi se v denarju po proračunu prihranilo 400.000 din. Tako so v miru, brez vsakega hrupa, jeseni leta 1936 zastavili prve lopate okrog studenca v Reki, katerega so strokovnjaki spoznali, da mora zalagati z vodo vse prizadete vasi v naši občini in še dalje dolji proti Komendi in Vodicam. Higijenski zavod je pa preizkusil vodo in ugotovil, da je studenčnica popolnoma zdrava in dobra. Še tisto jesen je bilo zabetonirano zajetje, h kateremu je prispevala banovina cementa v vrednosti 35.000 din.

Pozneje pa se je izkazalo, da bo treba gradnjo nadaljevati le postopoma in da je zaradi tega treba delo enakomerno nasloniti na vse občane. Zato je akcijo od zadruge prevzela občina, ki je gradnjo po določenih etapah nadaljevala. Leta 1937 so skopali rezervoar, ki bo imel 150 m³ prostornine. Banovina je pa to leto nakazala 80.000 din podpornice v ceveh. Letošnje leto, prav te dni, pa se izvršuje dela pri zabetoniranju rezervoarja, deloma s podporo banske uprave v cementu in železu v skupni vrednosti 50.000 dinarjev, deloma s tlako, deloma pa z občinskim denarjem, ki doteka iz letošnje 30% vodovodne doklade na direktne davke.

Ce se bo gradnja po tem načrtu nadaljevala in bodo ljudje še s tako vnemo sodelovali, bodo v prihodnjih dveh letih Cerklje dobile vodo. Od tu se bo potem omrežje postopoma širilo v vasi, ki so predvidene v načrtu in sicer: Grad, Dvorje, Cerklje, Vasia, Zg. in Sp. Brnik, Vopovlje, Češnjek in Pšenica Polica (ki sicer že ima svoj vodovod, ki pa za potrebe ne zadošča, ker poleti večkrat usahne). Vsa dela pa

Gradnja vodovodnega rezervoarja

bodo po načrtu zgrajena tako, da bo vodovod mogel sprejeti še nove priključitve. Dolžina omrežja po sedanjem načrtu znaša 12 km. Če se pa vodovodnemu odboru posreči dobiti brezobrestno posojilo, se bo pa izvedba načrta seveda mnogo pospešila.

Pomembnost te za Cerklje ene najvažnejših pridobitev bi bilo odveč poudarjati. Ne le iz higijenskega, ampak tudi iz gospodarskega ozira bo vodovod za vse prebivalce velikega pomena. Poleg tega pa še to: lepa cerkljanska okolica pod prijaznim Krvavcem bo z vodovodom na mah postala marsikateremu privlačna in primeren kraj za poletni odmor. Zadržaj ovira, ki sedaj odbija ljudi, bo tako odstranjena in Cerklje bi dobile vse pogoje, da se počasi razvijejo v važen turistijski primestni kraj, kar bi bilo za prebivalce lahko bogat vir dohodkov.

Že za dosedanja dela, ki v obrisih že kažejo obsežnost celotne naprave, se moramo zahvaliti krajevnim činiteljem in iniciatorjem, kakor sedanjim občinski upravi, g. županu Slemcu in predsedniku vodovodnega odseka g. dr. Bohincu; izreči pa moramo tudi najlepšo zahvalo kr. banski upravi za razumevanje in podporo ter njenemu g. inž. Kotloviču, pod čigar nadzorstvom se dela izvršujejo. Obenem pa izražamo željo vsake cerkljanskega okolice, da bi vsi vztrajali pri uresničenju te lepe in prekoristne zamisli do končne izvedbe načrta.

V Mariboru mrtvi ne bodo več volili

Leta 1931 je »volilo« živkoviča 7 mrtvih in 234 odsotnih Mariborčanov

Maribor, 28. okt.

Znamenite Živkovičeve »volitve« leta 1931 so še marsikomu v spominu, večinoma pa so takratni volivci danes že pozabili, kako so dobivali od Živkoviča osebna »pisma«, v katerih jih je sili k volitvam. Ta pisma so morale občine dostavljati vsem volivcem, kontrolirali pa so jih okrajni glavarji. Zaradi kratkega roka do volitev so imele takrat občine ogromno dela, pri volitvah samih pa so morale vsaki 2 uri sprosti pošiljati telefonično in telegrafsko volivne rezultate v Beograd. V Mariboru so bile te volitve znamenite še po

sebe zaradi tega, ker so takrat lahko glasovali vsi pokojni in odsotni Mariborčani. Ko so pozneje pregledali volivne imenike in pa volivne zapisnike, se je ugotovilo, da je oddalo svoj glas za Živkoviča 7 mrtvih Mariborčanov, 234 pa takšnih, ki na dan volitev dokazano niso bili v Mariboru. Predsedniki takratnih volivnih odborov na posameznih voliščih so bili pač širokogrudni ter so takšne zlorabe dovoljevali. Zlasti se je odlikoval neki predsednik, pri katerem so volili vsi pokojniki in pa polovica odsotnih. Seveda je imel potem na svojem volišču skoraj stoočtosten rezultat.

Jubilejno leto Glasbene Matice v Celju

Celje, 28. oktobra.

Ob 20 letnici obstoja Glasbene matice v Celju smo imeli ponovno priliko, da vidimo, kakšni so cilji in kakšna so stremeljenja v vzgojnem, pedagoškem in umetniškem pogledu Glasbene matice v Celju. To smo videli letos še jasneje kakor vsa druga leta. Ne glede na upoštevanja vredno delo zavoda in vseh nastavnikov, ki so dali po svojih močeh vse, moramo ravno letos poudariti delo orkestralne skupine, v kateri sedijo med nekaterimi častitljivimi osivelimi glavami po večini srednješolci. V njih je polno umetniškega zanosa, želje in volje, da dosežejo nekaj več. To je barometer muzikalne kapacitete, na katero sme Glasbena matica zidati zanesljivo svojo stavbo. Cela generacija je izšla iz tega zavoda v teh 20 letih, kjer je črpala svoje znanje in prejemale podlago za nadaljnji študij. Tako danes lahko Glasbena matica z veseljem gleda na veliko vrsto svojih nekdanjih gojencev, ki so tu muzikalno zrastle in uspevali ter se že nekateri na odgovornih službenih mestih udeležujejo kot pionirji glasbene kulture in izobrazbe po vzorih, ki so jih našli na zavodu Glasbene matice v Celju.

V četrtek zvečer je imela Glasbena matica v Celju 20. redni letni občni zbor. Tako stopa Glasbena matica v Celju letos v jubilejno leto. Predsednik dr. Milan Orožen je uvodoma spregovoril o uspešnem udeleževanju Glasbene matice ter se v lepih besedah zahvalil učiteljskemu zboru, zlasti pa g. ravnatelju Karlu Sancinu.

Poročilo g. ravnatelja Karla Sancina je bilo ob vstopu Glasbene matice v jubilejno leto storil za glasbeni uspeh in napredek Glasbene matice v Celju. V svojem govoru je zlasti poudarjal cilj glasbene vzgoje ter se zahvalil zlasti starejšim članom za solidarno udeleževanje, ki tako zgledno in vzorno vpliva na mladino in pomaga pri skupnem delu.

Tajniško poročilo je podala šolska upraviteljica v p. gđ. I. Zupančičeva. Glasbena matica je imela ob koncu preteklega šolskega leta 168 gojencev in gojenk, mladinsko zborovo petje pa je obiskovalo 90 gojencev. V preteklem letu je Glasbena matica požrtvovalno sodelovala pri številnih prireditvah izven šole, zlasti pa se je izkazala ob prireditvi CKT in je izpolnila velik del sporeda glasbeno pevskega večera. Letos se je vpisalo 155 učencev in učenek.

Blagajniško poročilo je podal g. ravnatelj Turnšek. Izkazuje 123.554 din dohodkov in 123.131 din izdatkov. G. prof. Fink je kot nadzornik šole poročal, da so bili uspehi v preteklem šolskem letu zelo dobri. 22% gojencev je bilo ocenjenih z odličnim uspehom, 54% s prav dobrim, 15% z dobrim in 2% z zadostnim. Po poročilu g. ravnatelja Jeriča je bil izvoljen dosednji odbor z g. dr. Milanom Oroženom na čelu.

S ponosom lahko gleda Glasbena matica na svoje delo od početka 1919 pa do danes. Vsa ta dela je bila doba dela, resne volje in idealizma. Glasbena matica je širila glasbeno kulturo med najširše sloje naroda; vzgojila je lepo vrsto gojencev, od katerih so se nekateri posvetili izredno glasbeni panogi, ko so dopolnili še drugod svoje študije in stojijo danes kot samostojni kulturni delavci v naši javnosti. Vse delo se je vršilo pod vodstvom sposobnih in preizkušenih učnih moči. S sedanjim g. ravnateljem g. Karlom Sancinom je šola pridobila izvrstnega voditelja,

Požar na Dravskem polju

Ptuj, 27. oktobra.

Dne 26. t. m. ob pol 5 zjutraj se je v Dragonji vasi, občina Cirkovce, nenkrat zasilila pretresljiv vzklik: »Gori, gori!« V plamenih je bila hiša posestnika Alojzija Dolence. Požar se je kmalu razširil na sosedno gospodarsko poslopje Napasta Franca. Na kraju požara sta bili kmalu gasilski četi iz Cirkovcev in Mihovcev. Toda omejiti sta se morali le na varstvo in lokaliziranje drugih hiš.

Dolenc je bil zavarovan pri treh zavarovalnicah za 158.800 din, in sicer na štiri police. Dejanjske škode pa je okrog 50.000 din. Napast pa je bil zavarovan za 43.000 din. Tudi njegova škoda je manjša.

Zanimivo pri vseh tej stvari pa je to, da je bilo gospodarstvo Dolence 20. t. m. na javni dražbi pri sodišču v Ptuj prodano. V neki zvezi s tem požarom pa je tudi najbrž požar, ki je 2. t. m. uničil 3 posestnike, ki so sosedje Dolence. To so: Podgoršek Marija, Godec Franc in Draskovič Franc. Ze takrat je bil Dolencev sin Franc osumljen, da je zažgal ta sosednja poslopja, da bi se na ta način razširil ogenj tudi na poslopja njegovega očeta in da bi s tem odvrnil dražbo, ki je bila, kakor je gori omenjeno, 20. t. m. To pa se takrat k sreči ni zgodilo. Goreti je začelo pri posestnici Podgorškovi, odkoder se je ogenj razširil še na ostala dva posestnika. Franca Dolence so takrat orožniki aretirali in je še danes v preiskovalnem zaporu. Istotako so tedaj zaprli tudi njegovega očeta, ker so ga orožniki osumili, da je 26. t. m. najbrž v obupu zažgal svoje, na dražbi prodane posestvo.

Nevihita na Notranjskem

Ljubljana, 28. oktobra.

Nad Ljubljano je v četrtek, kakor smo že kratko omenili, ulila popoldne huda ploha. Okoli 17 so mnogi pasantje po lžanski cesti opazili bližanje v smer. proti zapadu. Čulo se je tudi volto grmenje. Kakor nam poročajo, je na Notranjskem ob tem času divjala huda nevihta. Udarila je tudi strela, kar je nenavaden dogodek za konec oktobra. Strela je pokvarila telefonske varovalke na poštah v Cerknici in na Raketu. Zato je bila zveza s tema krajema pozno v noč prekinjena. Telefonska zveza Cerknica—Stari trg pri Ložu je bila tudi močno poškodovana. Zanimivo je, da je kaj hitro prejelo apelacijsko sodišče kratko poročilo o groznem dogodku na cerkniškem sodišču, o katerem je »Slovenec« že obširno poročal. Poročilo je prispelo točno ob 17. Nato je bila telefonska zveza z Ljubljano in Cerknico prekinjena.

Petraka, Vido Jerajevo in Verbičevu. Odveč bi bilo naštevati vsa sodelovanja Glasbene matice pri raznih celjskih društvi, kjer je nastopala bodisi s svojim orkestralnim ali komornim kvartetom, z mladinskim pevskim zborom s sodelovanjem učiteljskih moči itd. Dosedaj je priredila 11 mladinskih koncertov s predavanji, 61 javnih nastopov gojencev ter 50 raznih koncertov solistov in združenj, domačih in tujih, torej 122 glasbenih prireditev v okviru Glasbene matice. Nekateri koncerti so se prenašali potom ljubljanskega radija, dva prenosna pa je oddajala kratkovalovna postaja Beograd.

Ko poročamo le na kratko o delu Glasbene matice v Celju, prosimo merodajne, da bi se čimprej rešilo vprašanje boljših prostorov Glasbene matice, ki pa naj ostane še nadalje kulturno središče društev, da bi izšla iz naše šole generacija — oplemenitena po glasbeni umetnosti.

Osem let je imel kobilo v hlevu

V vasi Sokolovcu pri Koprivnici živi v divjem zakonu 50-letni kmet Rudolf Škvarča. Ima hišico, četrtr grunta in hlev. V tem hlevu stoji 10-letna kobila, ki že 8 let ni prišla iz hleva. Ta primer je bil precej znan in so ljudje mnogo govorili o tem, zato je prišla uradna komisija. Komisija je našla v hlevu kobilo neprivržano in popolnoma normalno razvito. Kmet je priznal, da je že 8 let ni vedel na prosto. Pravi pa, da je imel zanj že 2500 din ponujen, pa je ni prodal, ker ima kobilo tako rad, da jo bo kljub svojemu siromaštvu redil do smrti ter da je ne bo nikoli pustil iz hleva.

Ptuj

Rdeči križ v Ptuj vabi občinstvo iz Ptuja in okolice, da obišče za Vse svete obnovljeno vojaško pokopališče v Strnišču pri Ptuj. Verske obrede bo opravil ob 14 vojaški duhovnik iz Ptuja. Sodeloval bo pevski zbor železničarjev iz Ptuja. — Odhod izpred Narodnega doma v Ptuj bo točno ob 13. — Meščanstvo! Počastimo spomin padlih junakov s čim večjo udeležbo!

Nesreča. 29 letni Dolenc Franc, kurjač iz vasi Dežur, občina Makole, in zaposlen v tovarni »Vunatex« v Majšpergu, se je peljal dne 26. t. m. proti Sv. Lovrencu na Drav. polju. Na cesti se mu je nenkrat zlomilo kolo, pri čemer je padel in se zelo hudo poškodoval po obrazu. Zdravi se v ptujski bolnišnici.

Novo mesto

V nedeljo, 30. t. m. priredi Prosvetno društvo ob 11 dopoldne v veliki dvorani Prosvetnega doma proslavo praznika Kristusa kralja. Vsi farani iskreno vabljeni!

Litija

Prosvetno društvo v Litiji odpira igralsko sezono s krasno opereto »Čevljar baron« v 3 dejanjih. Prva predstava se vrši v soboto, 29. t. m. ob 8 zvečer in v nedeljo, 30. t. m. ob 3 popoldne v dvorani Ljudskega doma. Vabljeni!

Umor Vidalija pred sodiščem

Ljubljana, 28. oktobra.

Veliko zanimanje je letos junija vzbudil umor trgovskega knjigovodje Jožeta Vidalija, ki je bil zadnji čas namesčen v Celju in je hodil domov v kamniški okraj po svojih poslih. Veliki senat je danes ta umor obravnaval. Velikemu senatu je predsedoval s. o. s. g. Ivan Kralj s štirimi sodniki. Javno obtožbo je zastopal državni tožilec g. Fran Sever.

Obtožba očita Franu Roglju, 22 letnemu zidarskemu delavcu, doma iz Nasovč pri Komendi, da je 19. junija ponoči okoli 23.30 ustretil na cesti Jožeta Vidalija, ki se je peljal na kolesu skozi Nasovč, in ga zadel v gorjono krpo levih pljuč tako, da je nato zaradi izkrvavitve podlegel poškodb. Državni tožilec je Franu Roglju obtožil zločina umora po § 167-1 kaz. zak., da je namreč namerno ustrelil Vidalija.

Obtožene je krepak mladenič, prav čedno napolnjen. Brani ga odvetnik dr. M. Lemež.

Ni kriv — Prizna dejanje

Glavna obravnava se je pričela ob 8.30. Med ljubljanskim občinstvom ni bilo zanjo večjega zanimanja, pač pa so zasedli poslušalske klopi mnogi sorodniki in znanci pokojnega Vidalija ter mnogi vaščani iz Nasovč in bližnje okolice. Po prečitani obtožnici je sledilo skoraj polnurno trajajoče zasliševanje obtožence. V začetku svojega zagovora je kratko izjavil, da v bistvu dejanje prizna, toda nikakor ni kriv. Začel je v vseh podrobnostih opisovati razvoj dogodkov kritično noč 19. junija. Vračal se je s setro Cilko, prijateljem Jožetom Lahom in drugimi z veselje v Komendi proti domu v Nasovč. Bil je vinjen. V bližini doma je opazil, da nekdo sveti okoli hiše. Mislil je, da hoče kdo kot vasalet iti k sestri, je skočil za njim. Z Jožetom Lahom sta pozneje sledila za kolesarjem, ki sta ga dohitela. Nastal je prepir. Neznane in Jože Lah sta se nato pestila. Priskočil mu je na pomoč. Kolesar je oba premagal in sta morala bežati. Udarjen je bil s topim predmetom po glavi. Bil je močno zbehan.

Drugi spopad in strel

Obtožene je nato opisoval, kako se je spomnil, da nima kolesa. Šel ga je iskat. Na križpotju pri Stetelovi hiši sta trčila z neznancem skupaj. Tam ga je naenkrat sunil v prsa, da je padel. Predsednik ga je prekinil: »Ali niste slišali, kako je Vidali pri Stetelovih klical na pomoč in prosil, da mu odpro?«

Obtožene: »Nisem slišal!« Padel je vzgnal na tla, na njega Vidali, ki ga ni poznal. Potegnil je samokres iz žepa in začel streljati vstran. Oddal je sedem strel. Predsednik: »Vse podrobnosti dobro veste, samo tega ne, kako ste Vidalija ustrelili!« — »Seveda ne vem. Bil sem zbehan.« Ob-

tožene se je dalje zagovarjal, da je bil v silobranu.

Dramatično zasliševanje prič

V dokaznem postopanju je bilo zaslišanih 10 deloma obremenjenih, deloma razbremenjenih prič. Njih zasliševanje je bilo mestoma pravih dramatično in napeto.

Priča Jože Lah, obtoženec tovariš, ki je bil prvotno tudi soosumljen umora, a je bilo proti njemu kazensko postopanje ustavljeno, je obširno opisoval potek dogodkov usodno noč. Srečala sta pri Stetelovi hiši Vidalija Vidali se je jelil, zakaj ga ne puste na miru. Sam je dobil udarec v desno roko. Oba sta pred njim zbežala. Pri Zarnikovih je postal in čez pet minut slišal strel. Nato je čul klice pri Stetelovih: »Odprite, odprite! Napaden sem.«

Priča Marijeta Stela je opisala dogodek pred njeno hišo. Prebudilo jo je vpitje. Vse je bilo hitro. Po klicih je kmalu čula strele. Ze po prvem strelu je slišala globok vzdih, potem nobenega glasu več.

Priča Marija Bergruška je čula klice na pomoč. Padli so strelj drug za drugim. Vselej se je zabliškalo pri tleh.

Zaslišane prič Jerovšek Jože, sestra Rogelj Cilka, Lipar Franc, Jerovšek Mana in druge so pripovedovale razne postranske podrobnosti. Med nekaterimi pričami je sledilo kratko medsebojno prerekanje in tudi konfrontacija.

Priča omedlela

Ozračje v dvorani je postajalo vedno slabše. Priča Marijeta Stela, ki je neposredno doživela razburljivi nočni dogodek, je naenkrat omedlela. Odnegli so jo na hodnik. Na klopi je ostala nekaj minut popolnoma nezavestna. Poklicali so reševalno postajo, ki jo je hitro z avtom odpeljala v bolnišnico. Dobila je živčni napad. Ostala je dalj časa nezavestna. Na internem oddelku so ji nudili zdravniško pomoč in se je okoli 16 že počutila boljše.

Sodišče je zapriseglo vse priče, razen Stetelove, sorodnikov in Jožeta Laha.

Osmojen ali neosmojen suknjič

Predsednik je prečital nato razne zapiske in mnenja zdravnikov, izvedencev in izvedenca g. Šifrerja. Za je izjavil, da je moral biti strel oddan iz daljave, ne pa iz neposredne bližine, kajti drugače bi moral biti suknjič pri vstopu kroglo osmojen. Kroglja je bila suknjena, v patroni je bil črn smodnik. Samokres je bil star tip na boben. Na današnji razpravi pa je brat pok Jožeta Vidalijske pokazal dotični suknjič in izjavil: »Luknja na suknjiču je bila osmojena.«

Ob 14.20 je bila obravnava prekinjena in se je nadaljevala ob 17.

Kaj pravite?

»Jaz ne pripadam katoliški veri, toda na me ne dela vedno globok vtis delovanje katoličanov in stalnost Cerkve. Ostala je v oseh stoletjih vedno ena in ista, v času, ko so kraljevala, cesarstva, diktature in demokracije propadle.

Ce je treba, ima Cerkev pogum, da stopi tudi pred tiste, ki vodijo narod; ona je edina sila, ki jo je treba s spoštovanjem poslušati in ki ne pozna nobenih narodnostnih meja.

Narodi jo morajo poslušati celo tedaj, kadar je klic Cerkve nasproten njihovim željam. Poslušati jo morajo tudi državniki in politiki, ki ne pripadajo njenemu učeništvu.

Srečeni pa so tisti, ki so bili o katoliški veri rojeni.

Hugh Wilson, ameriški poslanik v Berlinu.

KINO SLOGA Tel. 27-30

Danes ob 16, 18, in 21. uri
premiera napetega pustolov-
nega filma

JEZDEC BREZ STRAHU

Danes ob 16, 18, in 21. uri
premiera napetega pustolov-
nega filma

Danes ob 14.30 in jutri ob
10.30 po globoko znanih
scenah od Dina Zila dalje
Boris Karlov v krimi filmu
NOČNA POŠAST

Koledar

Sobota, 29. oktobra: Narcis, škof; Ida, devica;
Dozal, spoznavalec.

Nedelja, 30. oktobra: Kristus, kralj; Marcel.

Novi grobovi

† V Ljubljani je včeraj zjutraj nenadoma umrl gospod Frane Dolničar, prokurist in rezervni poročnik. Pogreb bo v nedeljo zjutraj do pivovarne Union, odkoder bodo truplo prepeljali na Bled in ga ob 2 popoldne pokopali na tamkajšnjem pokopališču. — V splošni bolnišnici je mirno v Gospodu zaspala gospa Marija Božič, roj. Horvat, soproga uradnika OUZD. Pokopali jo bodo danes ob 4 popoldne. — Naj v miru počivata! Zalujočim naše globoko sožalje!

† Na Blokah je v četrtek umrl gospod Frane Drobnik, posestnik, dolgoletni bloški župan in bivši deželni poslanec. Pokopali ga bodo v nedeljo ob 9 popoldne. Blag mu spomin! Zalujočim naše iskreno sožalje!

Osebnostne novice

— Na gradbenem oddelku tehnične fakultete v Ljubljani so bili diplomirani: Pogačnik Boris, Mayer Hinko, Höfler Teodor, Mravlja Ciril, Omerza Igor, Starič Jože, vsi iz Ljubljane, Brilly Marjan iz Kranja. Izkazali so čestitost!

— Dolžnost vsake žene je, da pazi na redno stolico, ki jo doseže z naravno »Franz-Josefov« grenko vodo, ako jo jemlje vsak dan v manjši množini. Prava »Franz-Josefova« voda deluje milo, prijetno, naglo in zanesljivo.

Ogl. reg. S. br. 30474/35.

— Moč slovenskih fantov. V našem včerajšnjem poročilu o obnem zboru Prosvetne zveze se nam je pripetila neljuba pomota. Zveza fantovskih odskov namreč šteje 7000 aktivnih telovadcev, pravih članov pa je sedev mnogo več, mnogo je tudi mladev. Tako je bilo tudi naše poročilo razumeti.

— Slomškova podružnica za kamniški okraj zboruje v Komendi v nedeljo 13. novembra ob 11. po sv. maši. Predava gđc. K. Hafner o vzgojnem pomenu zgodovine.

— Pojasnilo. Dne 20. oktobra t. l. št. 242, je prinesel »Slovenec« notico, da sem bil jaz in še neki gospod v imenu krščanskih socialistov pri gospodu dr. Kramerju, da nas pouči o skrivnostih političnega taktiranja. Ker jaz že več kot dve leti nisem videl g. dr. Kramerja in tudi ta dan nisem bil pri njem in zaostal pri krščanskih socialistov, prosim, da ugotovite, da nisem bil pri dr. Kramerju in nisem tam zastopal krščanskih socialistov s prošnjo, da nas pouči v kakršnoli taktiranju. — S spoštovanjem — Jož. Gostinčar.

— Prepovedan tisk. Službene novine št. 245 objavljajo, da je drž. pravdnik v Sarajevu prepovedal prodajati in širiti letak v obliki brošure pod naslovom »Otvoreno pismo Felimu efendiju Spahi«. Letak je datiran septembra 1938 v Mostarju in podpisan pa Hasanu M. Rebuc.

— Vreme. Jugoslavija: Deževno vreme po vsej kraljevini z močnim vetrom na Primorju in na vzhodni polovici. Tu pa tam nekoliko jasno. Toplota se je dvignila po vsej državi, izzemši na skrajnem zahodu, kjer je malo padla. Najnižja toplota Bitolj 3, najvišja Šibenik 27 stopinj. — Napoved za danes: Oblačno vreme z dežjem bo prevladovalo po vsej državi. Ponekod bo še jasno. Toplota bo padla v severnih in zahodnih krajih, a ostala brez velikih sprememb v ostalih krajih. Svicarske are, zlatuna - ČUDEN, Prešernova 1

— Duhovne vaje v Domu Devic. Mogočne bodo: za dekleta od 5. do 9. novembra in od 26. do 30. decembra, za žene in matere od 10. do 14. decembra. Pričetek prvi dan ob 6 zvečer, sklep zadnji dan zjutraj. Oskrbnina 100 din. Prijavite se na Predstojništvo Lichtenurnavega zavoda v Ljubljani, Ambrožev trg 8.

— Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani priporoča sledeče knjige: P. Beda Ludwig, Das Reich des göttlichen Willens. — I. Bd. Eine Botschaft Gottes an die Menschheit. 230 str., vez 37 din. — II. Bd. Stundenuhr des Leidens unseres Herrn Jesu Christi. — 275 str., vez 43 din. — Gerey, Wer bin ich. Gedanken über Frauenwesen und Frauensein. 328 str., nevez 46 din. — Hilker, Gott und Mensch. Katholische Religionslehre in Arbeitsentwürfen. 217 str., vez 63 din. — Meister, Die Vollendung der Welt im Opfer des Gottmenschen. 248 str., vez 71 din. — Peil, Lernet den Christusglauben kennen! Werkbuch. 251 str., vez 63 din. — Pinski, Das Hochamt. Sinn und Gestalt der hohen Messe. 227 str., vez 76 din. — Poppe, Eucharistische Pfarreelsorge. 135 str., nevez 22 str., vez 52 din. — Reiterer, Brücke zum Jenseits. Der Spiritismus im Lichte des Glaubens und der Wissenschaft. 209 str., nevez 33 din. — Thierry, Warum so ängstlich? Briefe an Friedlose Ringende. 136 str., nevez 20 din. — Carrel, L'homme est inconnu. 400 str., nevez 50 din. — Petri, L'action catholique. 54 str., nevez 50 din. — Poppe, Entretiens sacerdotaux. 207 str., nevez 24 din. — Prat, Jesu Christ. I-II. del. 595 in 594 str., nevez 200 din.

— Zagrebška plinarna razširi svoj obrat. V nekaj dnevih začne zagrebška mestna plinarna razširjati svoje omrežje ter bo zvezala s plinom tudi zagrebška predmestja. Zagrebška občina namerava pri zagrebški Mestni hranilnici najeti v ta namen 4 milij. din. Obstoji velik načrt, da bi plinarna preskrbovala mesto tudi s podzemskimi plini, ki ga je v ogromnih količinah v bližini mesta, namreč v Bujavici.

Danes ob 16 in 19 neprekinjeno zadnji-
krat Sylvia Sidney in Georg Raft v filmu
V novo življenje

Ob 21 uri premiera filmskega šlagerja, divne
zgodbice velike ljubezni na treh kontinentih
Brigitte Hornoy, Willy Birgel (Verklungene Melodie)
Kino Matica telefon šte. 21-24 • Najnovejši zvočni tehnik

— 200.000 din na kvartopirski mizi. Zagreb-Na dan Vseh mrtvih bo odkrila v cerkvi svetega po telefonu, da igrajo v neki zagrebški kavarni v igralnici prepovedano igro »macao« ter da leži na kvartopirski mizi 200.000 din. Policija je takoj prišla v kavarno, toda skrivna signalna naprava je že opozorila kvartopirce, da so se ob pravem času razbežali. Policija, ki je našla na mizi le tri karte, je uvedla strogo preiskavo.

— Spomenik prvemu hrvatskemu skladatelju. Na dan Vseh mrtvih bo odkrila v cerkvi svetega Frančiška nagrobna plošča prvemu hrvatskemu skladatelju Ivanu Lukačiču. V tej cerkvi so pokopani že zemeljski ostanke pesnika Marka Ma-

Danes ob 14.30 in jutri ob
10.30 po globoko znanih
scenah od Dina Zila dalje
Boris Karlov v krimi filmu
NOČNA POŠAST

ruliča. Pri odkritju plošče bodo hrvatski pevski zbori zapeli nekatere Lukačičeve skladbe.

— Vid vaših oči si obvarujete le z optično čistimi bruenimi stekli, katere si nabavite pri strokovnjaku Fr. P. Zajcu, izprašanem optiku, Stari trg 9, Ljubljana.

— Nova pristanišča na Jadranu. Sarajevsko železniško ravnateljstvo je razpisalo dve licitaciji za zgradbo železniške proge od Metkoviča do pristanišča Ploče, ki bo dolga 5600 m. Pomorsko ravnateljstvo v Splitu pa bo istočasno z zgradbo nove proge pričelo graditi to pristanišče. — Obrtniška zbornica v Splitu je poslala prometnemu ministru spomenico z zahtevo, naj se takoj zgradi severno pristanišče v Splitu. — Sedaj popravljajo pristanišče v Šibeniku ter grade novo pristanišče v bližnjih Jezerih pri Tijekenu.

Film, ki ga mora videti vsaka ženska — vsak mož!

LIDA BAAROVA »Panenski« v prekrasnem filmu po romanu Marije Majerjeve. — Film o čistosti in lepoti ženske duše — o največjem zakladu slehernega dekleta v vrtincu današnje nemorale.
Kino Union Telefon 22-21

reževe v Ljubljani. Radi tega bi bilo zelo priporočljivo, da bi uprava pošte l. v Ljubljani izplačevala pokojnine že 1. novembra, ker bi s tem koristila tudi blaginji za socialno skrbstvo, ker bi gotovo precejšno vsoto dinarjev dobila tudi od upokojencev v Ljubljani. Poštna uprava naj bo brez skrbi radi težkoč za dostavo pokojnin, ker bo večina upokojencev dne 1. nov. prav rada počakala popoldne doma. Velikanska večina gre šele popoldne na pokopališče. — Upokojenec.

1 Trnavski promet k Sv. Križu za Vse sve- te bo znatno ojačen in bodo vozili vozovi od sobote, 29. oktobra do srede, 2. novembra z Viča, iz Most (skozi mesto) in od Sv. Jakoba direktno k Sv. Križu. Iz St. Vida pa bo vozil tramvaj v teh dneh samo do kavarne Evrope. Potnike opozarjamo, da bodo imeli vsi vozovi napisane table, iz katerih bo razvidno, v katero smer peljejo od Sv. Križa. Potnike prosimo, da vstopajo v direktne vozove, da bo čim manj prestopanja. Dalje prosimo potnike, da pripravijo drobiž za vožnjo, da se sprevodniki ne bodo mudili z menjavanjem denarja. Na vseh vozovih so nameščene kljuke za obsejanje vencev. — Uprava cestne železnice.

1 Vpis v novi tečaj za matere in bodoče matere ter odrasla dekleta o negi, vzgoji in prehrani otrok se prične dne 16. novembra t. l. ob 17 (5 popoldne) v zavodu za zdravstveno zaščito mater in dece (Dejti dom kraljice Marije). Tečaj bo dvakrat na teden ob ponedeljkih in sredo od 16.30 do 18 in traja 12 ur ter je brezplačen. Vpisovanje dnevno popoldne do 12, tudi telefonično na št. 44-71.

1 Ribji trg. Zaradi burje je bil lov v gornjem Jadranu zadnje dneve slab, boljši je bil v sredo. V Ljubljano je bilo pripeljanih 300 kg skuš, ki so bile po 14 din kg, poprej 16 do 18 din. Velikih sardel je bilo uvoženih okoli 150 kg. Bile so po 12 din, prej po 16 din kg. Male sardelje po 12 din.

Češka filmska umetnica, ki je triumfirala na letošnjem bienalu v Benetkah in prejela eno prvih nagrad

Nedolžnost

Predstave ob 16, 18 in 21 uri

Tuna po 28 din, ciplji 20, osliči 40, trilji 38 in morski list 40. Iz Bosne je prešla »Ribac« 390 kosov lepih rakov, ki so bili nad 4 din kos. Domače ribe so bile v cenah stalne. Pošiljke iz Apatina so izostale. Mnogo je bilo belic z Vrh-nike in od Kresnice po 10 do 14 din. Savski lipani 30 do 32 din kg.

Gledališče

Drama. Začetek ob 20. Sobota, 29. oktobra: »Trideset sekund ljubezni«. Izven. — Nedelja, 30. okt. ob 15: »Veriga«. Izven. Znižane cene. Ob 20: »Žene na Niskavurju«. Izven. — Ponedeljek, 31. okt.: »Zaprto«. — Torek, 1. nov.: »Potopljeni svet«. Izven. Znižane cene.

Opera. Začetek ob 20. Sobota, 29. okt.: »Ero z onega sveta«, predstava v spomin 20 letnice razvija jugoslov. zastave na našem morju. Red A. — Nedelja, 30. okt. ob 15: »Na sinjem Jadranu«. Izven. Znižane cene. Ob 20: »Poljub«. Izven. Znižane cene. — Ponedeljek, 31. okt.: »Zaprto«. — Torek, 1. nov.: »Aida«. Gostuje ga. L. Karna. Izven. Znižane cene.

Prireditve in zabave

Praznik Kristusa Kralja proslavi Fantovski odesk v Trnovem z akademijo, ki ja priredi v nedeljo, 30. t. m. ob 8 zvečer v Prosvetnem domu. Spored bo zelo pester ter vabimo k obilni udeležbi.

»Mlinar in njegova hčica na odru Rokodelskega doma. Jutri zvečer ob pol 8 uprizori Rokodelski

Prosvetna zveza slavi 20 letnico osvobojenja

Ljubljana, 28. oktobra. Prva slovenska organizacija, ki je proslavila 20-letnico našega narodnega osvobojenja, je bila Prosvetna zveza. Nocoj je bila v znamenju te proslave, na predvečer za Slovence tako znamenitega dne, namreč 29. oktobra, krasna akademija, ki je zelo lepo uspela. Bela dvorana hotela Union je bila nabito polna občinstva, medtemi tudi mnogo odličnikov in kulturnih delavcev. Dvorana je bila slavnostno okrašena z državnimi tribarvnici. Na sprednji strani je bila velika slika Nj. Vel. kralja Petra II., ob straneh pa slike treh slovenskih tvorcev Jugoslavije, namreč pokojnega nadškofa dr. Jegliča, pok. dr. Kreka in ministra dr. Antona Korošca. Na steni je bil tudi zemljevid, ki je zgovorno pričal o usodi zemlje, na kateri se žive Slovenci.

Pevski kvintet je zbrano zapel najprej pesem: »Od Urala do Triglav«, nato Adamčičovo »Komur mar za reč je našo«, nato pa »Slovenec sem«. Te tri pevske točke so zbudile pri odličnem občinstvu živahen odmev in aplavz.

Pisatelj Fr. S. Finžgar je imel nato zelo originalen govor. Na spreten način je povezal zgodovinska dejstva z mnogimi anekdotami, ki so se v resnici pripetile. Pokazal je, da je bilo čustvo slovenske mladine za Jugoslavijo zrelo že najmanj pol stoletja in da je bila sodobna inteligenta nosilca tega ognja ljubezni med južno-slovenskimi narodi. Iz lastne izkušnje je povedal mnogo reminiscenc, kakor na primer o borbah proti nemškemu izzivanju, recimo ob odkritju Grünovega spomenika, dalje ob znanem abiturientem dnevu in abiturientki akademiji Slovencev in Hrvatov v Ljubljani, kjer je nastopil tudi mladi Stefan Radič, ki je malo pozneje tako navdušeno recital v Kanniku S. Gregorčičovo »Kmeti hiše. Omenjal je duhovne vezi med Slovenci in Srbi, saj je belgradsko narodno gledališče pred vojno takoj po ljubljanski uprizoritvi »Divjega lovca« samo uprizorilo v srbskem prevodu to Finžgarjevo dramo. Govornik je opisal nešteta potovanja naših dijakov v hrvatske in srbske kraje, kjer so povsod navezali stike, slovensko pomoč Srbom v balkanskih vojnah itd. Deloma strašno, deloma prav zanimive spomine je pisatelj Finžgar navajal iz svojih doživetij med svetovno vojno. Ti dogodki so dovolj zgovorni dokaz, da je bilo nujno potrebno ostreši se nemškega in madžarskega jarma. Ni šlo vse tako in ni še tako, kakor si želimo, toda v politiki je tako, da ti nihče ne prinese ničesar na krožniku ter si moraš vse prisiljati.

Govor Fr. S. Finžgarja je bil sprejet z velikim odobravanjem in je občinstvu zelo ugajal. Občinstvo je izrazilo željo, naj bi pisatelj te svoje

oder lepo ljudsko žaloigro »Mlinar in njegova hčica«. S to predstavo odpre oder novo sezono in se je zato potrudil, da so vse vloge dobro nastudirane in v rokah najboljših igralcev. Vabimo vse prijatelje lepe igre, da se v nedeljo zvečer udeležijo te predstave. Vstopnice si lahko nabavite v predprodaji, ki bo jutri od 10 do 12 popoldne v Rokodelskem domu.

Šepet grobov... je naslov spominskega večera, posvečenega našim pokojnim, ki ga priredi na praznik Vseh svetih, v torek 1. novembra ob 20 franciskanske prosveta v svoji dvorani. Na programu je Bachov koncert v a-molu (violinla Marko Sever, pri klavirju Jože Osan, gojenec drž. kons.), dalje recitacija dr. Franceta Prešerna: Memento mori (Tone Röger) in od Hoffmannethala mistična drama v enem dejanju: »Norec in smrt«, katero je priredil in režira Milan Skrbinašek, režiser Narodnega gledališča. Predprodaja vstopnic od 10 din navzdol v pisarni »Pax et bonum«. Člani imajo popust.

Prosvetno društvo Trnovo naznanja, da uprizorivte ljudske igre »Legionarji«, ki je bila preteklo nedeljo zaradi zalovanja predstavljena na nedeljo, 30. oktobra, ne bo, ker bo to nedeljo v Prosvetnem domu akademija na čast praznika Kristusa Kralja. Premiera »Legionarjev« pa bo prihodnjo nedeljo 6. novembra ob 8 zv. — Odbor.

Skerjančeva simfonična kantata »Zedinjenje« za soli, zbor in orkester se bo prvič javno izvajala na slavnostnem koncertu v proslavo dvajsetletnice našega osvobojenja in zedinjenja, ki bo v veliki dvorani »Union« v ponedeljek, 7. nov. ob 20. Na koncert opozarjamo. Sedeži so že v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice.

Predavanja

Filozofsko društvo v Ljubljani bo priredilo danes, dne 29. oktobra ob 6 popoldne v mineraloški predavalnici na univerzi svoje prva predavanje v novem letu. Predaval bo g. univ. prof. dr. Evgen Spletorski o temi: Kaj je normativna veda? Vabljeni vsi, ki se zanimajo. Vstop prost.

Kino

Zvočni kino Vič predvaja drevi ob pol 9 zvečer prekrasen film iz poljske zgodovine »Zakletv in ljubezen«. V glavni vlogi Hansi Knoteck in Willy Birgel. Za dodatek zvočni tehnik.

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4 in mgr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Poizvedovanja

Našla se je denarnica z dvema ključema in manjšo vsoto denarja. Dobi se v gostilni Vodnik, Podutik p. d. pri »Mojetru«.

Brat ubil brata

Poročali smo o groznem pokolju v Starih Slemenih pri Konjicah, kjer je prišlo do pretepa med bratoma Zepekovi. Pri pretepu je brat prizadejal s kolom 33 letnemu žepku Ludviku smrtonosne poškodbe na glavi. S kolom mu je namreč prebil lobanjo. Ludvika so prepeljali v celjsko bolnišnico, kjer pa je včeraj ob pol 5 zjutraj podlegel poškodbam. Naj v miru počiva!

Stroga kazen za tatinsko družbo

Pred senatom celjskega okrož. sodišča, kateremu je predsedoval s. os. g. Božič, se je zagovarjala znana tatinska družba, ki je kradla kar na debelo. Fantje so kradli, dekleta pa je prodajalo ukradenko blago. Sodišče je obsodilo Ivana Omara iz Reštanja pri Senovem na eno leto robije, njegovega očeta Ivana na 5 mesecev strogega zapor, Zvonarja Jožeta na 9 mesecev strogega zapor, Zupančiča Alojza na 10 mesecev strogega zapor, Francka Zupančiča pa zaradi prikrivanja in prodaje ukradenke blaga na 2 meseca strogega zapor in na 300 din denarne kazni. Ivan Zupančič ml. je dobil visoko kazen zaradi številnih predkazni. Obtoženci so kazen sprejeli.

spomine zapisal, da bi bili zmerom dostopni elehernemu Slovincu in bodočim rodovom v trajen spomin in svarilo.

Ob splošni pozornosti je pisatelj Finžgar nato prebral svojo črtico »Polom«, ki se nanaša na prevratne dni. Tudi ta črtica je bila sprejeta pri občinstvu z velikim zadovoljstvom.

Socialni teden v Zagrebu

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Nadalje je razložil tudi navodila, ki so jih dobili za razširjenje komunizma v vojski in po kazalnicah (Sremska Mitrovica), ki so jo imenovali »rdeči vseučilišče«. Prav tako propagirajo med izseljenca v Francoskem, v Belgiji in Kanadi. Sredstva, ki so jih poslužuje marksizem za svoje razširjenje, so predvsem knjige in časopisi, ki jih tihotapijo iz tujine. Marksizma in njegove propagande ne smemo niti podcenjevati niti precejevati. Zavedati se moramo nevarnosti, ki grozi od marksizma. Edino tako bo mogoče za-treti komunizem pri nas.

Po tem zanimivem predavanju se je razvila zelo zanimiva diskusija, v katero je poseglo več oseb iz občinstva. Posebno zanimiva je bila pripomba nekega očeta, ki je omenil veliko krivdo, katero nosi delavsko časopisje s svojimi informacijami, nazadnje pa je apeliral tudi na katoličane, naj bi s svojo slogo preprečili širjenje marksizma. Predavatelj je na koncu odgovoril, da bo najboljša obramba zoper marksizem Katoliška akcija, ki se naj razširja med dijaki, delavstvom in kmeti. Zdržena KA je najmočnejše sredstvo proti skupnemu sovražniku. — Po tem predavanju je predsednik »Socialnega tedna« prebral lep pozdrav, ki ga je prejel od »Socialnega tedna« v Belgiji.

Nato je nastopil drugi današnji govornik dr. Josip Sladović, ravnatelj visoke ekonomske-komercialne šole, ki je govoril o oblikah korporativne organizacije pri nas. Sedanja kriza na svetu ni le gospodarska, marveč je kriza vseh kulturnih vrednot. Stan in razred temelji na poklicnem delu posameznika. Razvoj kulture je sicer odpravil etanovske organizacije. Jugoslavija ni korporativna država in je veliko vprašanje, ali bi se v narodno tako peetri državi dalo lahko ustvariti etanovsko državo. Solidarnost in samopomoč med posameznimi stanovci je podlaga korporativni ureditvi. Pri nas imamo mnogo organizacij svobodnih poklicev, delavcev, kmetov itd., vendar ne moremo reči, da bi te organizacije tvorile podlago za korporativno ureditev države.

Primarij DR. Merčun

ne ordinira do 7. novembra

1 Mestno zdravniško dežurno službo od sobote ob 8 zvečer do ponedeljka do 8 zjutraj ima mestni višji zdravnik dr. Ahčin Marjan, Korytkova ul. št. 18, telefon št. 36-24. — Od ponedeljka ob 8 zvečer do srede do 8 zjutraj pa mestni zdravnik dr. Ciber Fran, Srbska ul. št. 7-1, telefon št. 36-41.

1 Našlov uprave pošta l. v Ljubljani. Akcijski odbor mestne občine se trudi, da bi o Vseh svetih nabral čim več darov v denarju za mestne

Privilegirana izvozna družba 1937-1938

Dne 31. oktobra letos bo občni zbor delničarjev Priv. izvozne družbe v Belgradu. Iz poslovnega poročila družbe za poslovno leto 1937-1938, ki je bilo zaključeno dne 30. junija 1938, posnemamo te podatke:

V preteklem poslovnem letu je družba kupila 78.765 (326.505) ton pšenice za 145.1 (540.7) milij. din. Vsa zaloga je bila razprodana ter je to poslovanje bilo zaključeno z dobičkom 0.13 (1.51). Koruze je družba kupila 207.306 (84.491) ton za 216.2 (79.7) milij. din, fižola 1.155 (495) ton za 2.6 (1.04) milij. din, moka 6.853 (—) za 19.5 milij. din. Znatnejše posle je imela družba tudi še z opijem. Pri posameznih predmetih je dosegla družba tele dobičke (v oklepajih podatki za prejšnje poslovno leto 1936-1937): pšenica 0.13 (1.51), koruza 2.47 (0.87), fižol 0.036 (izguba 0.1) milij. din, moka 0.86 milij. dobička, repica 0.2 (izguba 0.15), seme senecnice 0.28, bombažno seme 0.004 (—); suhe slike 0.02 (2.85), marmelada 0.6 (0.4), opij 2.9 (1.95) milij. dinarjev.

Družba je lani dobila od preferencialov 76.94 (102.2) milij. din, od česar je bila porabljenih 9.5 (7.9) milij. din za intervencijske svrhe. Ostanek pa je šel za povišanje glavnice: 10 (25) milij. din, nadalje so bile porabljene znatne vsote za dotacije raznih skladov in za osnovevanje dveh novih skladov. Sklad za kontrolo in pospeševanje izvoza sadja, ki je nastel na 10 milij. din, ustanovljena pa sta bila sklad za amortizacijo družbene zgradbe v znesku 5 milij. (palaca bo stala 15 milij. din) in sklad za zmanjšanje vrednosti efektov v znesku 5 milij. din.

Vsi režijski stroški družbe so se povečali od 5.4 na 6.3 milij. din, od tega plača od 2.4 na 2.7.

Izboljšanje v češkem gospodarstvu

Iz najnovejšega poročila upravnega sveta češkoslovaške Narodne banke z dobo od 16. sept. do 15. okt. 1938 je posneti, da je nastopilo na denarnem trgu v prvi polovici oktobra pomirjenje, ki je omogočilo povečanje izplačilnih kvot čeških denarnih zavodov. Od začetka oktobra dalje se je obtok bankovcev in papir. denarja zmanjšal za 1.036 milij. kron. Cene so v glavnem ostale neizpremenjene, posebno nadrobne cene. Industrijska delavnost je bila ovirana po razmejitvi in je industrija delala predvsem za domači konsum. Uvoz in izvoz blaga se postopno obnavljata.

Češkoslovaška Narodna banka izkazuje od 15. do 23. oktobra 1938 zmanjšanje obkora bankovcev za 266.5 na 7.148.36 milij. kron, ker so se v največji meri zmanjšala posojila bank za 436 milijonov kron. Na osnovi obvezne ponudbe zlata je Narodna banka dobila v treh tednih oktobra 35 milij. kron, za kolikor se je povečal zlati zaklad banke (na 2.352.5 milij. kron).

Nemško-češkoslovaški železniški promet. Iz Prage poročajo, da so pogajanja med nemškimi in češkoslovaškimi železnicami ugodna, zaključena in da je pričakovati v štirih ali petih dneh popolne obnove prometa med sudetskimi-nemškimi pokrajini in okrnjeno češkoslovaško. V ostalem poročajo, da se bo direktni vozovni promet iz Prage v Berlin, Dunaj in Pariz začel že v soboto zvečer.

Češke banke v sudetskem-nemškem ozemlju so imele 143 podružnic in 19 ekspozitur, ki so imele 1.921 milij. čeških kron vlog. Na posamezne banke odpade: Češkoslovaška narodna banka 12 (od 34), Zivnostenska banka (od 23 podružnic) z vlogami 148 milij. kron (vloge pri dunajski podružnici Zivnostenske so znašale 88 milij. kron), Češka eskompna banka in Kreditni zavod 27 (33) s 427 milij. kron, Češka Union-banka 23 (34) podružnic in 2 od 4 ekspozitur in 484 milij. vlog, Anglo-banka 25 (od 46) in 9 (od 16) ekspozitur z vlogami 390 milij. kron, Banka za trgovino in industrijo (prej Länderbank) 9 (16) in 1 (4) z vlogami 140 milij. kron, Češka industrijska banka 12 (od 47) z vlogami 75 milij. kron, Češkoslovaška agrarna banka 1 (od 14) in vlogami 4 milij., Legionbanka 2 (od 21) in vlogami 22 milij. kron, Moravska banka 7 (od 37) z vlogami 28 milij., Centralna banka čeških hranilnic je imela v tem ozemlju 2 (od 5) podružnic in vlog 23 milij. kron (brez hranilnic seveda), Nemška agrarna in industrijska banka je imela v sudetskem-nemškem ozemlju 19 (od 20) podružnic in 1 ekspozituro s 172 milij. vlog, tako ostaneta Čehom le centrala v Pragi in 1 podružnica v Brnu (20 milij. kron vlog).

Domače novice

Pogajanja z Italijo. Ker so sedaj pogajanja z Nemčijo končana, se bodo začela pogajanja z Italijo, ki so bila že dolgo časa aktualna. Dne 3. novembra se začne v Rimu zasedanje mešanega jugoslovanske-italijanskega (vladnega odbora) za promet z Italijo in bo naša delegacija te dni od-

pravni in administrativni stroški od 1.35 na 2.06 milij. din, dočim so se režijski stroški zmanjšali od 1.7 na 1.5 milij. din. Režija v primeru s prometom blaga se je povečala od 0.375 na 0.705%. Število uslužbencev je naraslo od 64 na 66.

V računskem zaključku samem se ne vidi uspeh poslovanja s preferenciali, ker je družba te dobičke že pripisala raznim skladom. Tako vidimo, da so razni skladi narasli od 30. junija 1937 do 30. junija 1938 od 101.4 na 162.4 milij. din, rezerve družbe pa so se zmanjšale zaradi nekkih odpisov od 17.04 na 16.66 milij. din. Glavnica je bila zvišana z dohodki od preferenciala od 15 na 40 milij. din. Zaradi manjšega prometa v letu 1937-38 so se tudi upniki družbe znižali od 92.35 na 14.85 milij. din.

Med aktivni izkazuje družba znatne gotovinske rezerve. Sama gotovina se je sicer zmanjšala od 3.3 na 2.36 milij. din, toda družba je imela dne 30. junija 1938 za 52 milij. din blagajniških zapisev finančnega ministarstva (dne 30. junija 1937) in za 8.05 (11.3) milij. din klirinskih čekov. Nadalje so od 1937 na 1938 naložbe v bankah narasle od 30.6 na 148.7 milij. din, dočim so se ostali upniki zmanjšali od 223.55 na 16 milij. din. Tudi zaloge blaga so majhne: znašale so komaj 7.8 (27.5) milij. din.

Račun izgube in dobička izkazuje zmanjšanje bruttodonosov od 7.6 na 6.6 milij. din. Da je uspelo družbi vkljub zvišanju stroškov doseči dobiček, je pripisovati dejstvu, da so odpadli obresti za izposojila, ki so znašale 1. 1936-1937 3.7 milij. din, čisti dobiček je znašal v poslovnem letu 1937-1938 25.757 din, za 1936-1937 pa 218.832 din, kar da skupna s prenosi 0.55 (0.53) milij. din.

potovala v Rim. Našo delegacijo vodi g. Milivoj Pilja, pomočnik ministra zunanjih zadev.

Avtentično tolmačenje uredbe o likvidaciji kmetskih dolgov. Minister za pravosodje je izdal avtentično tolmačenje k uredbi o likvidaciji kmetskih dolgov v odst. 1 čl. 2 uredbe v zvezi z odst. 3 čl. 2 pravilnika za izvršitev: Za kmeta v smislu uredbe je smatrati tudi onosebo, ki obdeluje zemljo samo z najeto delavno močjo, pa izpolnjuje ostale pogoje uredbe.

Nova delniška družba. V trgovinski register je bila vpisana delniška družba »Transmarec« na Sušaku z glavnico 1 milij. din (za pomorsko trgovino itd.). Člani uprave so: Franjo Petrinović, Babarović Anton in Babarović Ferruccio (prvi iz Londona, slednja s Sušaka).

Nova delniška družba v Belgradu. V Belgradu je bila osnovana »Donavska avtobusna družba« z glavnico 5 milij. din (razdeljena na 5000 delnic po 1000 din). Ustanovitelji so: Družba »Putnik«, društvo »Fruška Goraa«, gg. K. Popović — Skopljce, G. Gračanin — Novi Sad, A. Popović — Belgrad, in D. Babić — Sid.

Podružnica italijanske banke v Belgradu. — Agencija »Jugoslovanski kurir« sporoča, da bo »Societa italiana di Credito« v Milanu odprla svojo agencijo za našo državo v Belgradu.

Novi ravnatelj Jug. Engleberta. Iz trgovinskega registra je izbrisan kot ravnatelj Jugoslovanske družbe za gumo »Englebert«, d. d. v Belgradu, g. Milan K. Pupi, za ravnatelja pa je postavljen g. Petar M. Nikezić.

Inozemske novice

Vloge v francoske hranilnice se vračajo. Vloge v osrednjo državno hranilnico v Franciji so znašale v prvi polovici 960.1 milij. frankov, dvigi pa 430.34 milij. frankov, tako da znaša prirastek vlog v prvi polovici oktobra 529.8 milij. frankov.

Znižanje diskonta v Belgiji. Dne 30. maja letos je Belgijska narodna banka zvišala diskont od 2 na 3%, zaradi postopnega izboljšanja, posebno v oktobru je sedaj Belgijska narodna banka znižala diskont z veljavnostjo od 27. oktobra od 3 na 2.5%.

Obtok bankovcev v Belgiji je padel od 13. do 20. oktobra za 641 na 22.857 milij. frankov, letosno pa je zlati zaklad narasel za 88 na 16.463 milij. frankov.

Zmanjšanje obkora bankovcev tudi v Holandiji. Holandska banka izkazuje od 17. do 24. okt. zmanjšanje obkora bankovcev za 18.9 na 1.014.2 milij. gold., dočim je zlati zaklad ostal neizpremenjen na 1.481 milij. goldinarjev.

Zmanjšanje obkora bankovcev na Madžarskem. Od 15. do 23. oktobra se je obtok bankovcev Madžarske narodne banke zmanjšal za 17.9 na 728.3 milij. pengő. To je v zvezi z nazadovanjem meničnih posojil banke.

Mednarodni borzni indeks je od 25. do 22. oktobra narasel od 63.9 na 64.1. Znašal je dne 22. oktobra (v oklepajih stanje dne 15. oktobra): Berlin 48.7 (57.9), London 59.8 (59.8), Pariz 53.3 (52.5), Bruselj 43.1 (43.7), Amsterdam 58.8 (58.9), Stockholm 27.9 (27.8), Curih 61.8 (61.8), Milan 121.8 (120.3) in New York 88.9 (88.6).

KULTURNI OBZORNIK

Nekaj pobožnih ustanov pri nas

Dolgo se je mislilo, da takih ustanov, kakor jih imamo pri Srbih, pri nas ni. Dosedaj sta bili znani le dve večji ustanovi pobožnega značaja pri nas: Gornji grad, kjer je sedel benediktinski samostan l. 1140 pobožni vitez Diebold pl. Chagere, in kartuzijanski samostan Pleterje, ki so ga ustanovili celjski grofje leta 1410 za blagor svoje duše. Izmed večjih ustanov naj omenimo še samostan Jurkloster, ki ga je obudil k življenju avstrijski nadvojvoda Leopold VI., in kapucinski samostan v Mariboru, ki ga je zgradil l. 1620 grof Jakob Kisl.

Toda pobavimo se z nekaterimi manjšimi ustanovami, ki so jih sezidale plemenitaške osebe za blagor svoje duše in duš svojih pokojnih. Omenja jih ljubljanski škof Hren v svojem dnevniku.

Ana Marija Lenkovič, vdova po slavnem vojskovodji Ivanu Lenkoviču, poveljniku hrvaške krajine, ki je umrl v Ljubljani l. 1601 in čigar truplo počiva v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani, je ustanovila na svojem posestvu v Sebenjah pri Bledu cerkvico v spomin na svojega sina Frančiška, ki so ga Turki pri osvojitvi Kline ujeli in umorili. Temeljni kamen za cerkvico je blagoslovil škof Tomaž Hren 14. septembra 1606 leta. Ana Marija Lenkovič je tudi naročila, naj se napravi pod cerkvico grobnica zanj in za vse njene naslednike. In ko je o veliki noči leta 1608 na svojem gradu Paki (grad Pakhenstein) je stal bilu Smartnega ob Paki) umrla in cerkev še ni bila dograjena, so njeno truplo prenesli v cerkev sv. Martina v Gorjah in ga začasno položili k počitku. Cer-

kev je dokončala njena hči Margarita in cerkev je posvetil škof Hren 25. novembra 1608 na čast presveti Trojice, Materi božji Vnebovzeti in sv. Katarini. Naslednji dan 26. novembra se je napolnil škof Hren na čelu zbrane duhovščine v župno cerkev v Gorjah; tam je duhovščina odpela svečan rekvijem, vzdignila na nosila truplo Ane Marije Lenkovič in ga v procesiji svečano prenesla v Sebenje. In med prepevanjem pobožnih pesmi in psalmov je bilo položeno truplo pokojne grofice v pripravljeno grobnico k večnemu počitku.

Se pred smrtjo je vdova Ana Marija Lenkovič dala sestaviti ustanovno pismo, ki v glavnem določa sledeče:

1. Obležitina posvečenja cerkve ali žegnane naj se praznuje z darovanjem svetega opravlja prvo nedeljo po prazniku sv. Katarine, to je 30. novembra. 2. Za blagor duše naj se za večne čase begeta na teden dve sveti maši: ena za žive in ena za mrtve. 3. Za vse, kar spada k oltarju, za okraske, sveta oblačila, zvozne in drugo, in za dostojno vzdrževanje cerkve bo skrbela ustanoviteljica sama, po njeni smrti pa hči Margarita. Grofica Margarita daje cerkvi za vzdrževanje kaplana — kajti kdor oltarju služi, naj tudi od oltarja živi — hišo, sadovnjak in dve njivi v velikosti dveh orolov v vedno last. 4. Patronatsko pravo pridržuje grofica Margarita sebi, svojim dedicem in sorodnikom; če pa njen rod zamre ali pa prestopijo dediči v luteransko krivo vero, preide patronatsko pravo na ljubljanskega škofa. Tudi pravico podeljevanja beneficij ima vsakokratni ljubljanski škof.

Drugo poročilo, ki ga nam podaja Hren, se tiče cerkvice sv. Roka na Jesenicah. Posestnika in lastnika plavžarskih in rudniških naprav v Fužinah pri Jesenicah, brata Julij in Oktavij Buccellini, sta utemeljila cerkev sv. Roka iz zaoblube, da bo božja dobrotla blagoslovila in bdela nad delom delavcev in kopačev.

Borza

Denar

28. oktobra.

V zasebnem kliringu je ostal angleški funt nespremenjen: v Ljubljani na 238 den., v Zagrebu in Belgradu na 237.20—238.80.

Nemški čeki so se v Ljubljani okrepili na 14.20—14.40, v Zagrebu na 14.1250—14.3250, v Belgradu na 14.2392—14.4392. Nadalje so beležili v Zagrebu za sredo novembra 14.05—14.25, za konec novembra 14.13—14.33.

Grški boni so narasli v Zagrebu na 33.65 do 34.35, v Belgradu na 33.15—33.85.

Devizni promet je znašal v Zagrebu 1.837.755, v Belgradu 5.845.000 din. V efektih je bilo v Belgradu prometa 1.927.000 din.

Ljubljana — Tečaj s primom.

Amsterdam 100 hol. gold.	2388.91—2403.51
Berlin 100 mark	1755.52—1769.40
Bruselj 100 belg.	742.44—747.51
Curih 100 frankov	996.45—1003.52
London 1 funt	208.86—210.91
Newyork 100 dolarjev	4357.25—4393.56
Pariz 100 frankov	116.62—118.06
Praga 100 kron	150.69—151.79
Trst 100 lir	230.45—233.53

Curih. Belgrad 10. Pariz 11.735, London 20.985, Newyork 440.375, Bruselj 74.55, Milan 23.15, Amsterdam 239.70, Berlin 176.35, Stockholm 108.12, Oslo 105.45, Kopenhagen 93.675, Praga 15.15, Varšava 82.87, Budapešta 87.50, Atene 3.95, Carigrad 3.50, Bukarešta 3.25, Helsingfors 9.26, Buenos-Aires 110.50.

Vrednostni papirji

Ljubljana: Drž. papirji: 7% inv. pos. 98—99, agrarji 60—62, vojna škoda promptna 472—476, begl. obv. 90—91, dalm. agrarji 90—91, 8% Bler. pos. 98—99, 7% Bler. pos. 91.50—93, 7% pos. DHB 99—101. — Delnice: Narodna banka 7.300 do 7.400, Trboveljska 187—195.

Zagreb: Drž. papirji: 7% inv. pos. 98—99.50, agrarji 59 den., vojna škoda promptna 471 do 472.50 (471), begl. obv. 91—91.75 (91.50, 91.75), dalm. agrarji 90—91, 4% sev. agrarji 59—60 (59), 8% Bler. pos. 98.50—98.75 (98.50, 98.50), 7% Bler. pos. 91.87—92.50, 7% pos. DHB 100 den., 7% stab. pos. 98.12—99. — Delnice: Narodna banka 7.300 den., Priv. agr. banka 222 bl., Trboveljska 180 do 185, Gutmann 50—60, Isis 35 bl., Osj. sladk. tov. 110 bl., Osješka livarna 160 den., Dubrovačka 300 den., Jadranska plovlja 350 den.

Belgrad: Drž. papirji: 7% inv. pos. 99—99.50 (99), agrarji 60.25—61, vojna škoda promptna 473.50—474 (473.50), begl. obv. 90.50—90.75 (90.75), dalm. agrarji 90.25—90.50 (90.25), 4% sev. agrarji 59.50—60, 8% Bler. pos. 97.50—98.75, 7% Bler. pos. 91.50—92.50, 7% pos. DHB 101 den. — Delnice: Nar. banka 7.400 bl., Priv. agrarna banka 225 den.

Žitni trg

Novi Sad. Vse neizpremenjeno. Sombor. Pšenica: srem. 149—150, slavn. 150—152. Ostalo Prizadove cene. Oves: bački, srem. in slavn. 138—140. Rž: bačka 140—142. Ječmen: bački in srem. 63 do 64 kg 146—148. Karuza: bačka in srem. 117.50—120, bačka nova sušena 96—98. Moka, otrobi in fižol neizpremenjeni. Tendencja neizpremenjena. Promet 25 in pol vagonov.

Hmelj

Savinjska dolina: Zadnjih štirinajst dni je bilo zanimanje in povpraševanje za naš letošnji pridelek precej živahno. Cene so se še dvignile in se je plačalo za najboljše blago tudi že do 33 din za kg. Sicer pa je iz prve roke večinoma že vse razprodano in še neprodane zaloge menda ne znašajo več sto sto stotov.

Vojvodina. Tudi zadnjih par tednov je bila kupčija nekoliko živahnija, vendar si cene niso opomogle, ker so hmeljarji že nepotrepljivi in preveč ponujajo. Povprečno se plačuje sedaj po 8—14 din, le izjemoma za »nabolshe blago« tudi do 16 din za kg. Neprodane zaloge v prvi roki so še precej znatne.

Češkoslovaška. Po končani razmejitvi je tudi hmeljareka kupčija v žateškem okolišu, in sicer v češkem kakor v nemškem delu zopet oživelja. Pri precej živahnem zanimanju in povpraševanju se plačuje 24 do 32 din za kg. nemške pivovarne pa so izjemoma plačale v nemškem delu okoliša tudi do 37 din za kg. Z ozirom na to, da so v češkem delu okoliša zaloge boljše blaga že precej pčile in v nemškem pričakujeja nove uredbe o vnovčevanju, se drže hmeljarji vedno bolj rezervirano. Znamkovane češkega žateškega hmelja se po novi razmejitvi vrši zaenkrat v Milostinu. Hmelj iz Roudnice se plačuje po 18 do 21 din za kg.

Nemčija. Na tržišču hmelja je razpoloženje v splošnem bolj mirno, četudi je tendenca še precej prijazna in čvrsta. Kakor se zdi, so pivovarne zaenkrat krite ter kupujejo predvsem le trgovci in

Za
nego
kože!

SOLEA
Milor in krema

Celje

c Pogreb pokojnega p. eksprovinciala Donata Zupančiča, konzistorialnega svetnika latinske škofije, bo danes ob pol 3 popoldne iz kapucinskega samostana na okoliško pokopališče, kjer bodo p. Donata položili v skupno samostansko grobnico. Pogreba se bo prav gotovo udeležilo veliko število duhovnikov, katerih spovednik je bil pokojni.

c Fantovski odsek v Celju bo imel drevi ob 8 v Marijini cerkvi kratko pobožnost v proslavo praznika Kristusa Kralja. Duhovni vodja bo imel kratek nagovor, nakar bodo litanije. Jutri, v nedeljo, na praznik Kristusa Kralja bo v opatijski cerkvi pri sveti maši ob 7 skupno sv. obhajilo.

c Dvajsetletnico osvobođenja našega morja proslave v Celju s prireditvijo v veliki dvorani Ljudske posojilnice drevi ob pol 9 zvečer. Na sporedu je kratek nagovor o pomenu 31. oktobra 1918. Celjski oktet bo zapel pod vodstvom g. Avgusta Cererja A. Hajdrihovo »Jadransko morje«, dr. Schwabovo »Večer na morju« in Marinkovičovo »Na Adriju«. Temu sledi predvajanje pomorskih kulturnih filmov »Gospodarji viharjev«, ki je posnet po znamenitem istoimenskem romanu Rudvarda Kiplinga. Ta film je dosegel do sedaj povsod zelo velik uspeh in je izrazil pomorsko vzgojni film lepih posnetkov in napete vsebine. Prireditve se bo jutri, v nedeljo, popoldne ponovila kot matineja. Poleg teh prireditve bodo še šolske prireditve s priložni istim sporedom. Vabljeni!

c Pod pokroviteljstvom celjskega mestnega župana g. Alojzija Miheličja bo jutri ob 9 popoldne velika cestna ocenjevalna vožnja na progi Celje—Sv. Jurij—Mestinje—Poljčane—Konjice—Celje. Predpisana brzina 35 do 45 km na uro.

c Pevska in orkestralna Grafika v Ljubljani priredi v nedeljo ob 4 popoldne v mali dvorani Celjskega doma velik koncert s peškimi in orkestralnimi točkami. Celjsko občinstvo vabimo, da se tega koncerta udeleži v čim večjem številu!

c Vincencijeva konferenca v Celju prosi vse, ki bodo te dni obiskovali opatijsko cerkev, da se spomnijo revežev, ki jih podpira Vincencijeva konferenca, ki ima nabiralnik ob vhodu pri glavnih vratih v opatijski cerkvi.

c Brata Inkreta Alojza in Franca iz Gabrova so napadli neki fantje v Dramljah s koli in noži, da so ju morali hudo ranjena pripeljati v celjsko bolnišnico. Zadeva pride pred sodišče.

c Oktet pevskega odseka Gasilske čete v Gaberju bo na praznik Vseh svetnikov pel žalostinke na pokopališču celjske bolnišnice, ob pol 4 pa na mestnem pokopališču pred grobom pokojnega J. Vengusta, bivšega vodje slovenskega gasilstva.

NHPD. Sicer pa je neprevzeto v prvi roki le še kakih 9000 stotov letošnjega pridelka, največ v okolišu Hallertau. Cene so ostale v glavnem nespremenjene in se gibljejo v notranjem prometu le nekaj nad najnižjimi uradno določenimi; za izvoz pa se nudi blaga za vsako ceno in plačuje po 21—27 din za kg.

Pridelek hmelja v Nemčiji znaša letos po zadnji cenitvi v okolišu Hallertau 68.000 stotov, Herrsbruck 7500, Spalt 11.500, Tettanng 11.000, Rottenburg-Herrnberg-Weilderstadt 5000, Baden 2750 in Jura-Aischgrund-Rheinpfalz-Grenzhausen 2500, skupno torej 108.250 stotov, dočim so ga prvotno cenili na 115.000—123.000 stotov. Pridelek je torej manjši, kakor se je pričakovalo, in ta predvsem v okoliših Hallertau in Herrsbruck, kjer je hmelj zaradi zapoznelega obiranja, pomanjkanja obiralec in slabega vremena močno porjavljal in ga je zato ostalo precej tudi neobranega.

Belgija. Na tržišču je tendenca alejkoprej mirna in so tudi cene ostale v glavnem nespremenjene.

skal 19. septembra cerkev sv. Barbare in dal zapisati v zapisnik, da člani bratovščine plačajo letno v blagajno po 3 kr., župnik pa dobiva za vsako opravljeno mašo 12 krajcarjev. In ko je vizitiral 11. septembra l. 1668 škof Jožef Rabatta cerkev sv. Barbare, je zapisal: »Travnik, ki ga je dotiral omenjeni bratovščini ustanovnik, nosi letno 5 renških goldinarjev (rajnišev) dohodkov. Bratovščina ima vpisanih 117 članov in vsak plačuje letno po 3 kr. V celem ima družba 227 rajnišev premoženja, za takojšnje izplačilo pa pripravljenih 20 rajnišev.« Jeseniški vikar Matija Ločniškar je izjavil ob priliki vizitacije cerkve sv. Lenarta na Jesenicah 12. maja 1685 škofu Sigismundu Kristofu, da ima bratovščina premoženja 400 rajnišev in da prispevajo člani po 2 kr. v skupno blagajno. Vse bratovščine so navadno nehalne za vlade cesarja Jožefa II., ki jih je razpustil, zaplenil njihovo premoženje in iz tega denarja ustanovil »verski fond«.

Letošnje jesen so trije slovenski likovni umetniki odprli sezono v Belgradu. Te dni razstavljajo v paviljonu »Cvijete Zuzorič« Gajmir Kos, Miha Maleš in France Gorše. To je sploh prva razstava v tej sezoni in ji prestolniško občinstvo posveča precej pozornosti. Če upoštevamo, da imajo srbski kritiki za slovensko likovno umetnost manjši smisel, kakor bi ga morali imeti (to se opaža vse skozi od l. 1918!), čemur je bil pa precejšen vzrok nasprotje šole in deloma slikarske tradicije, kajti Srbi so bili do nedavna skoraj izključno pod pariškimi vtisi in vplivi, je omembe vredno, da je, po dosedanjih kritikah sodeč, še najboljši vtis napravil kipar France Gorše. Miha Maleš hvalijo kot virtuoznega grafika, dočim jim v čistem slikarstvu manj ugaja. Vsi trije umetniki so prodali že nekaj svojih del. Največ je kupil notranji minister dr. Korošec, ki je pred dnevi poldrugo uro ogledoval razstavo.

Znani profesor Piccard se pripravlja:

Devet tisoč metrov pod morsko gladino

Poslednje priprave znanega stratosfernega raziskovalca profesorja Piccarda za potop v ocean, ki se bo s svojo »oljnatu kroglo« potopiti 9000 m globoko v morje, opozarjajo svet na čudoviti razvoj raziskovanja morskega dna.

Znani »gospodar« stratosfere, profesor Piccard, se bo s plavajočim oceanskim balonom in opremljen s svetlobnimi in filmskimi aparati, v najkrajšem času potopil v najglobljo globino Tihega oceana, v globino 9000 metrov. Glede na to vest se moramo zamisliti v čudoviti napredek potapljanja v morje, ki se je tako neznansko spremenilo v manj kot desetih letih. Ze princip tega najmodernejšega potapljaškega aparata je povsem nov. Kakor je balon, ki je napolnjen s helijem ali vodikom, lažji ko zrak, tako bo tudi ta oceanski balon navzlic svoji potrebni uporni sili in teži, ko bodo njegove stene iz 10 cm debelega jekla, napolnjen z neko snovjo, ki je lažja kot voda. Ta snov je olje, ki bo v posodah, ki bodo obehane na jeklenih stenah balona in ki bodo držale balon v plavajočem stanju.

Se leta 1933 so postopali popolnoma drugače. Tedaj so se opirali na princip zvoka in na zakone o njem in so po različnih zvokih dosegali globino. Moderni aparati za merjenje zvoka, ki so nameščeni v kabini kake ekspedicijske ladje, so vselej, kadar se je svinčenka dotaknila tal, zaznamenovali drugačen glas, ki so po njegovi kakovosti izračunali doseženo globino morja. Tudi tako imenovani »zvočni pisalni stroji« so sami od sebe zaznamenovali lice morskega dna vzdolž ladijske poti.

Naslednji zemljepisec sira Johna Murraya so se l. 1933 odpravili na ekspedicijo, da bi s takimi aparati izmerili globine Indijskega oceana. Pri tem so povzeli natančno obliko tal ondolega morskega dna. Predvsem so ondi dosegli, da so na dnu morja obsežna gorovja, ki bi bila nekakšen dokaz za govorice o potopljeni zemljinu Lemuriji v Indijskem oceanu. Ta zemljina je baje zares obstojala, kar dokazujejo tudi nekateri znaki v razvoju živalstva. Lemurija bi bila potemtakem najstarejši del sveta. Dognali so tudi veliko planoto pod morsko gladino Indijskega oceana, ki bi tudi izvirala iz Lemurije.

Medtem je pa dognal Američan William Beebe, ki se je v letih 1930—34 potapljaj v morje pri otokih Bermuda, se nadaljnje čudovite in zanimive vesti iz globin Atlantskega oceana.

Beebe se je potopil do 1000 metrov globoko, večjega pritiska njegova potapljaška krogla ni prenesla. Toda Beebe je utegnil že natančno pripovedovati, kakšno je v globinah 600, 800 in 1000 metrov. Najgloblje morske »sfere« so bolj tople in bolj svetle, kot so pa višje, temne in mrzle plasti. Ondi je videval mnogo živali čudovitih oblik. Nekatere ribe so imele svojo razsvetlavo; opazil je tudi na milijarde blestečih se bičij vseh vrst. Beebe je po telefonu sporo-

čal svojim tovarišem, kakšne pravljicne stvari da so v tistih morskih globinah. Raziskovalec je bil dve uri stalno v vodi, dokler ni izčrpal kisika iz aparata.

A to je bilo šele v globini 1000 metrov! Profesor Piccard pa upa doseči s svojo, z oljem obdano jekleno kroglo, globino 9000 metrov! Krogla se bo potopila v globino in bo spet sama priplavala na površje. Upajmo, da se mu posreči ta drzni načrt!

Gospod kaplan na Novi Gvineji

Iz pisma umorjenega misijonarja materi

Pred kratkim je na Dunaju izšla knjiga, ki opisuje življenje in delovanje patra Karla Morschheuserja, ki je deloval na Novi Gvineji med Kanaki ter bil tamkaj tudi umorjen. Iz knjige navajamo nekaj mest, ki jih je misijonar sam pisal svoji materi:

Vročina mi nič ne škoduje. Čez dan sem kaj lahko opravljen. Takoj po maši zjutraj oblečem lahki beli talar ter potem ves dan hodim v njem, spodaj pa imam le srjico in hlače. Kadar potujem po pustini, imam na sebi obleko kakš, hlače in kratak jopič.

Ali ni to kaj zanimiv kaplan? Na poti sem res kaj malo podelen kaplanu. Čevlji, srjica in hlače, vse je prepoteno, zeleni jopič mi visi na nahrbtniku. Brada je vsa porasla kakor kak pragozd. Na glavi imam tropsko čelado. V roko vzamem krepko gorjačo, ki mi služi tudi za jezno palico ali pa za kol, s katerim pobijam kače. Škornji mi na poti delajo ovire. Zoper pijavke mi sicer dobro služijo, so pa pretežki. Drugič si bom okoli nog ovil platnenih trakov, pa bo tudi pomagalo zoper pijavke.

Včasih si kar želim, da bi mogel potovati, kakor potuje domači Kanak. Niti pet minut ne potrebuje, pa je pripravljen za pot. Mi pa moramo jemati s seboj svežo obleko, perilo, odejo za prenočišče, fotografski aparat, knjige, zdravila in še popotno brašno. Moji fantje včasih nosijo pred menoj polne tri nahrbtnike. To pa delajo vztrajno in voljno. Včasih nosijo polnih 6 ur po žgočem soncu.

Ljuba mati, rada bi vedela, kako je kaj z mojo kuhinjo? Dolgo poglavje je to. Najprej, kaj pijemo? Najbolje je kokosovo mleko. Če sem dolge ure presedel v sedlu in na vročem soncu, si dam v prvi vasi prinesli na pol do-

zorel kokosov sadež, ki imenitno pokrepča človeka. Pijem mleko kar sveže naravnost iz orehove lupine. Včasih ga je pol, včasih pa kar tri četrti litra! Seveda bi mi bilo ljubše mrzlo domače dortmundsko pivo, ker kokosovo mleko ni bilo nič na ledu.

Kaj pa jemo? Ob morski obali se preživljamo s konzervami, ki nam jih pošilja naša glavna postaja iz luke Alexis. Doma pa dobimo mleko, maslo, jajca in sveže ribe. Zlasti ribe so imenitne. Stanujemo le kaki dve minuti od morskega obrežja. Zato vsakokrat dobro slišimo, kadar naš strežaj ustrelil kako ribo, on jih namreč strelja. Kmalu potem, ko počti, jo že prinese v kuhinjo. Bolj sveže bi ne dobil na nobenem trgu.

Potovanje je seveda čisto drugače. Kadar moram skozi divjino, moram imeti s seboj poleg kuharja še strelca, ki skrbi za hrano. Včasih ustrelil kakega ptiča, včasih divjo svinjo, sploh vse, kar mu pride pred puško. Če pa ne gremo predaleč, vzamemo s seboj v nahrbtnik živeža za več dni.

Jedilnica na potovanju je kaj preprosta, na primer nocoj. V koči brli svečka, ki je prilepljena na bambusovi mizici. Na mizi je še brevir, doza s konzerviranim mlekom, poln pisker čaja, moj zviti bel talar, ura, molek, lonec masla, kruh in pisker s kuhanim golobom. V svetlobi brleče svečke vidim čudne sence, ki se odražajo na moskitni mreži. Vidim senco velikanske skuštrane in neobrite glave. Ali je to mar kak Kanak? Tisto ne, pač pa gospod kaplan sedi na postelji in s prsti večerja iz skodele. Dober tek! Saj ga ima. Vedno znova pomaka kruh in roko v pisker s čajem in v pisker z golobom, dokler je kaj. Pot skozi pragozd ga je zdelala. Lonec pa je že prazen...

V Jeruzalemu peki raznašajo kruh v varstvu policije. Ko se je Angležem posrečilo zavzeti staro Jeruzalemsko mesto, kjer so se bili ugnezdili uporni Arabci, so v tistem delu mesta kmalu napravili mir. Pekci so začeli raznašati kruh, vendar ni še dovolj mirno, da bi mogli peke puščati na ceto brez policijskega varstva.

Angleži se bodo tudi selili?

Kakor poročajo iz Londona nekateri poročevalci, angleška vlada sedaj premišlja, ali naj bi v prihodnjih šestih mesecih preselila glavne upravne panoge skupnega angleškega imperija z angleških tal v Kanado. Če bi se to res zgodilo, bi to pomenilo velik prevrat za London in za Kanado. Iz Anglije v Kanado bi se začelo pravo preseljevanje narodov, kar pa dandanes ni nobena posebnost več.

Prostozidarska loža spremenjena v Hlinkov dom

Ko so na Slovaškem razpustili prostozidarske lože, so zasedli vso njihovo last in tudi hišo v Požunu. Ta prostozidarski dom so prekrstili na ime »Dom Andreja Hlinka«. V prostorih tega doma bo zdaj muzej.

Najvišji zvonik na svetu

Mussolini je pred nekaj dnevi odobril načrt milanskega arhitekta Vica Vigana za stolp milanske stolnice. Ta stolp, ki bo, kakor vsa katedrala, zgrajen iz samega belega marmornja, se bo dvigal poleg katedrale in bo za 60 metrov prekašal najvišji zvonik sveta. Višina tega stolpa presega za 8 m stolp stolnice v Kölnu.

Naloga, ki si jo je zastavil milanski stavbenik, je izredno težka in drzna. Po njej se ne bo le predurčal vdež milanske katedrale, marveč tudi zunanje lice mesta Milana sploh.

Kje je največ otrok?

Na vprašanje, katera dežela ima največ otrok, dobimo različne odgovore. Nemara bo to Italija, ali Poljska, Kitajska, Japonska? Noben odgovor ni pravilen. Po statistiki je namreč dokazano, da imajo glede na število otrok svetovni rekord danski otoki Färöer. Tu ima vsaka družina približno po 7 otrok. Deset otrok v družini ni ondi nič posebnega, a dosti jih je tudi s 17 otroki.

Anekdote

Bilo je leta 1735, tedaj so franciskani v Anversu pospravljali svojo knjižnico. Vrtar samostana je dobil 1800 zvezkov v zahvalo, ker je samostanu tako zvesto služil.

Ker vrtar ni znal čitati, je skušal te spise spraviti v denar in sicer je hotel teh 1800 zvezkov prodati kot star papir. Nekateri neznani ljubitelji knjig je prišel še ravno o pravem času k nekemu cunjarju. Dal je bil vrtarju 1 zlatnik za stot knjig.

Ko je ljubitelj knjig pregledoval vse te spise, si je le mislil, da bo mogel to ali ono knjigo drago prodati; ni se varal.

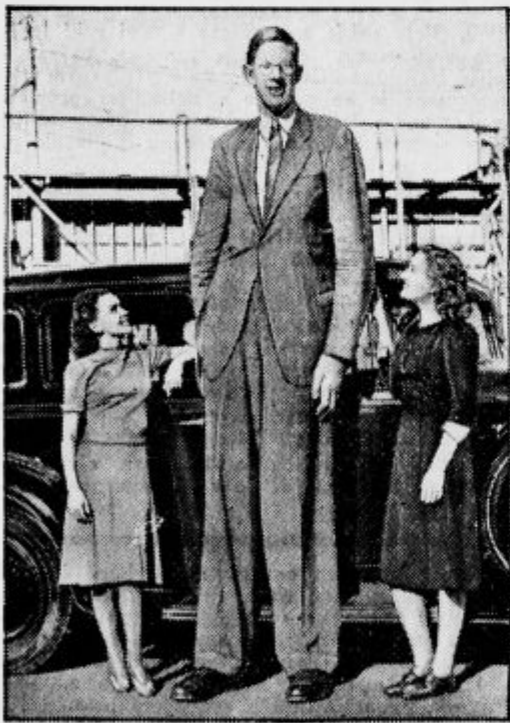
Neki Anglež, ki je bil prav tedaj na obisku pri lastniku stare knjižnice, mu je takoj ponudil za nekaj dragocenih rokopisov 14.000 liver.

To so menihi zvedeli in so prišli k ljubitelju knjig z nujno prošnjo, naj jim prodaja njihove knjige. Ta je velikodušno dal menihom bivše njihove knjige za 1200 liver.

Vrtar pa, ki se mu je jako imenitno zdelo, da je bil dobil zlatnik za »stari papir«, ni prejel ničesar več ne od ljubitelja knjig in ne od samostana.

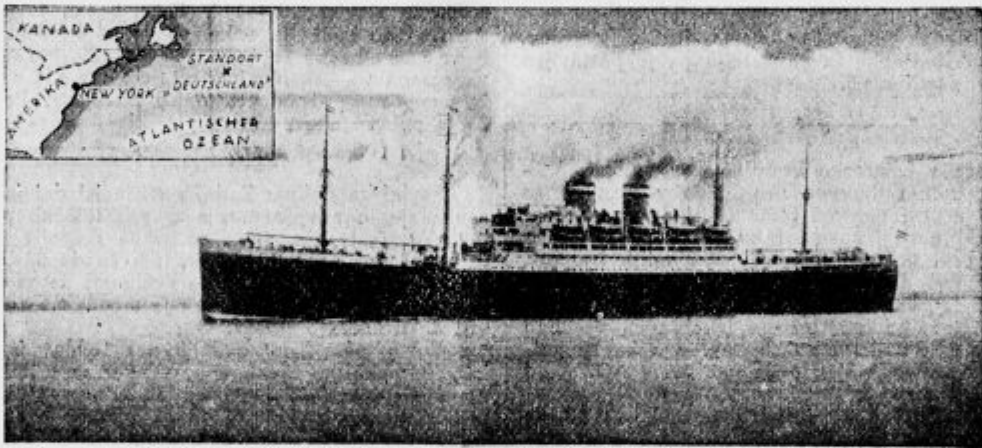
Staro nemško gledališče izginilo

Sedaj, ko je Češkoslovaška morala Nemčiji odstopiti Sudete, je ostalo na čeških tleh kakih 250.000 Nemcev. To pa je že tako malo, da bo morala izginiti marsikaka stara nemška ustanova v Pragi, med drugim tudi 150 let staro praško nemško gledališče, v katerem je bila svoje čase prva krstna predstava Mozartovega »Don Giovanni«. Igralci tega nemškega gledališča so ostali brez kruha ali pa so dobili kako službo kje v malih sudetskimi mestih. Tako je na primer prvi junak in ljubimec praškega nemškega gledališča dobil službo pri malem gledališču v Aussigu, ki je gledališče tretje vrste. Plača bo kajpak bolj picla zaradi tega, zato pa je bil ta gledališki junak povisan za »SS-Sturmführerja«. Pravijo, da si je mislil, da bo plačilo večje, pa mora tudi s tem biti zadovoljen.

»Hodeči nebotičnik« pravijo v Ameriki temule možu, ki se piše Wadlow in bo prišel k filmu. Zraven njega stojita dve igralki navadne velikosti.

Ladja, ki je na širokem morju gorela

Ladja »Deutschland«, ki je gorela na širokem morju. Ta požar je najboljši dokaz, da niti največje ladje niso dočela varne za potnike. Ta nemška moderna ladja je začela goreti spodaj v skladišču, kjer je požar nastal po eksploziji. Brezčično je klicala na pomoč, nakar so od vseh strani prihitali na pomoč parniki. Ogenj je bil v 3 urah pogasjen, pri čemer ima velike zasluge velik nalliv, ki se je takrat ulival na gorečo ladjo. Zgoraj na zemljevidu vidimo, kje je približno bila ob požaru ladja, ki je plula iz Evrope v Ameriko.

Angleški dvor navdušen za kino in gledališče

V petek 14. oktobra je bila v londonskem gledališču Odeon začetna predstava velikega angleškega zgodovinskega filma »60 slavnih let«, ki opisuje vladanje kraljice Viktorije. Angleška kraljica mati se je že za priprave silno zanimala, zato ni čudno, da se je udeležila s svojim spremstvom tudi prve predstave. V svoji loži si je potem dala predstaviti vse glavne igralce. V kinu je takrat igrala tudi godba škotske kraljeve garde, ki je s svojimi fanfarami pozdravljala prihajajoče imenitne goste. Kraljica Mary je silno praktična gospa. Zato je tudi predlagala, naj bi bile vstopnice za to prvo predstavo, ki se je udeležujejo najbogatiji ljudje, tudi mnogo dražje. Izkupilek pa naj gre v korist nove velike bolnišnice za zdravljenje raka. Ko je London to slišal, je bil še bolj navdušen za kraljico Mary.

O počitnicah je družina kralja Jurija prebivala na gradu Balmoral Castle v škotskih gorah. Kralj je slišal, da tamkaj okoli gostuje

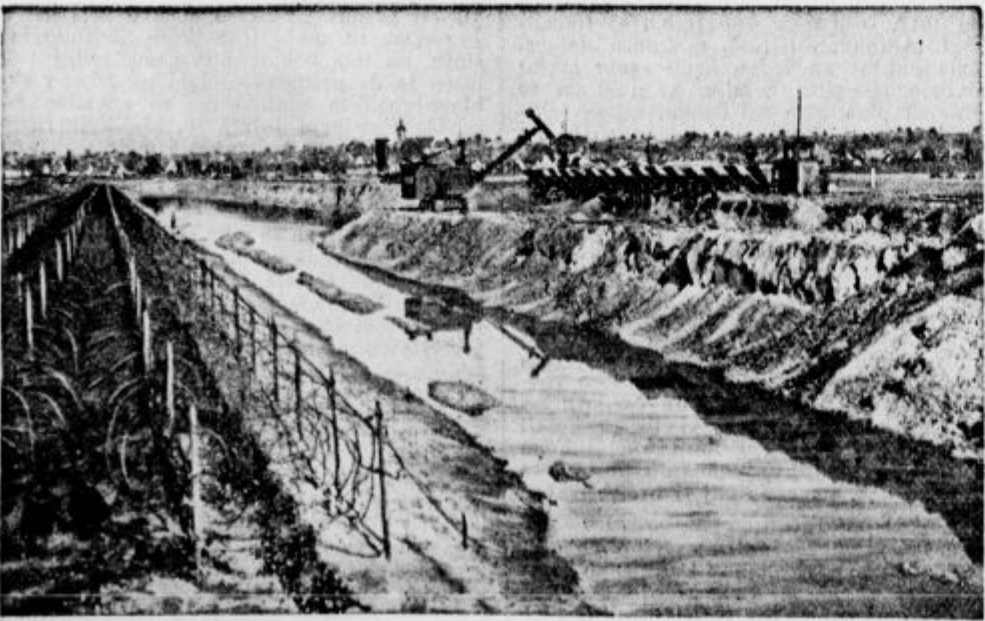
popotna gledališka igralska družba. Kralj je dal igralce povabiti na svoj grad, kjer so v veliki plesni dvorani naglo naredili zasilen oder, nakar je vsa kraljevska družina bila pri veselju. Nato je kralj povabil vse igralce, naj ostanejo v gradu pri večerji, nakar jih je še dva dni pridržal v gradu.

Herriota so iskali

Echelles je majhen kraj med Lyonom in Aix-les-Bains. Tamkaj so imeli nekako slavnostno zborovanje, ki naj bi ga bil s svojim govorom začel in vodil sam Herriot. Toda govornika ni bilo od nikoder. Sodili so, da je bil v Parizu zadržan zaradi važnih državnih zadev. Tedaj pa se je nekdo spomnil, da je slišal praviti, da se Herriot zdravi v kopalnici Aix-les-Bains, ki ni kolo ve kako daleč stran. Takoj so v tisto kopalnico poslali posebno deputacijo, ki se je v urnem avtomobilu napotila po Herriota. Zvedeli so, v kateri vili je stanoval. V tisti vili pa so deputaciji povedali, da se je bil Herriot že odpeljal v Echelles na slavnost. »Saj mi prihajamo od tam, pa ga nismo videli!« so odgovarjali obupani možje iz deputacije. Tedaj pa se je oglasil lastnik kopalnice, ki se je v njem zdravil precej rejni Herriot: »Herriot je gotovo že pri vas, samo da ga spoznati niste, ker je pod mojim nadzorstvom zdravljen za 12 kil slušal.« Nato so odposlanci brž poskakali v svoj avto ter odbrzeli domov za Herriotom.

Zajca in ščuko z enim strelom

Iz Flensburga poročajo: Na velikem lovu na zajce, ki so jih gonili pred puške gonjači, se je zgodilo, da je lovec streljal zajca, ko je ta ravno skočil čez precej širok jarek, v katerem je tekla voda in ki so v njem tudi ribe. Zajček je padel, zadet od strela, zadeta pa je bila tudi ščuka, ki je prav takrat plavala na vrhu vode. Lovci trde, da ta dogodek ni nikakršna lovska latinščina, marveč da je bilo res vse tako, kakor je popisano.

Nemške utrdbe na zahodni meji. Pred njimi globok jarek, nato pa ograje z bodečimi žicami

Načrt mesta Hankov, ki so ga zavzeli Japonci

Sport

Katere mednarodne tekme bo odigrala naša nogometna reprezentanca v letu 1939?

Jugoslovanska nogometna reprezentanca bo imela prihodnje leto izredno bogat mednarodni program in najboljši, kar smo jih doslej imeli. Največja atrakcija bo srečanje angleške reprezentance z jugoslovansko, katere tekma bo 21. maja v Beogradu. Ni manj ne bo zanimiva tekma z dvakratnim svetovnim prvakom, z Italijo, katere reprezentanca bo potovala v Beograd 18. maja.

Naš mednarodni nogometni program bo prihodnje leto v resnici izredno bogat in zanimiv, in prijatelji nogometnega športa bodo imeli večkrat priliko videti prvostanske tekme. Program naše državne reprezentance za mednarodna srečanja je naslednji:

- 8. maja v Lizboni: Portugalska : Jugoslavija.
- Aprila meseca v Jugoslaviji: Jugoslavija : Nemčija.
- 10. maja v Bukarešti: Rumunija : Jugoslavija (za pokal kralja Karla).
- 18. maja v Beogradu: Jugoslavija : Italija.
- Avgusta meseca v Pragi: Češkoslovaška : Jugoslavija.
- 6. septembra v Jugoslaviji: Jugoslavija : Rumunija (za pokal dr. Beneša).
- 8. okt. v Jugoslaviji: Jugoslavija : Madžarska.
- V začetku novembra v Berlinu: Nemčija : Jugoslavija.

Po športnem svetu

Motociklistična dirka v Beogradu odpovedana.

Motociklistična kvalifikacijska dirka, ki bi se imela vršiti prihodnje nedeljo v Beogradu za veliko nagrado mesta Beograda, je odpovedana, ker je zveza v Zagrebu v zadnjem trenutku preklicala tozadevno dovoljenje za kvalifikacijsko dirko za državno prvenstvo. Poleg tega je pa I. hrvatski motoklub naknadno stavil take finančne zahteve, ki se tri dni pred samo dirko nikakor niso mogle sprejeti, ker za to niso bila predvidena materialna sredstva.

Oče čudovite plavalke je odklonil 1 milijon kron.

Skandinavski listi so že precej časa pisali, da bo čudovita danska plavalca Ragnhild Hoeger prešla v profesionalni tabor, ker je dobila ponudbo 1 milijona danskih kron za ta prestop. Sedaj se je oglašil njen oče, ki je izjavil, da se to ne bo

zgodilo, dokler bo on gospodar svoje hčerke. Tudi vabljava vsota ni mogla očeta zapeljati, da bi dovolil svoji hčerki prestop med profesionalce. Oče je rekel dalje, da plava njegova hčerka zaradi športa, ne pa zaradi denarja.

Moste : Grafika

Na igrišču Mladike bo v nedeljo zanimiva II. razredna prvenstvena tekma, ki bo odločila, kateri klub bo jeseni zasedel 1. mesto v II. razredu. Na prvem mestu se trenutno z razliko ene točke nahaja SK Moste, ki se bo verjetno tudi v nedeljo potrdila, da razliko obdrži. Grafika se bo morala resno potruditi, da bo obvladala žilavo moštvo Most, zato se obeta prav zanimiva borba. Tekma prične ob 15, v predtekmi ob 13.45 pa nastopijo v prvenstveni borbi junior-ki moštvi Most in Hermes.

Celjski šport

Jutri se bo odigrala na igrišču Atletikov pri Skal- ni kletki prvenstvena podzvezna nogometna tekma med celjskimi Atletiki in SK Jugoslavijo. Pričetek točno ob četrt na 4. Tekmo bo sodil g. Vebler iz Celja. Igra bo gotovo zelo zanimiva. Pred to tekmo bosta nastopili mladinci obeh moštev. Tekmo bo sodil g. Presinger.

Vesti športnih zvez, klubov in društev

SK Grafika. Sledeči igralci bodo v nedeljo ob pol 15 na igrišču Mladike: Bačak, Tomažič, Martincič, Usnik, Zagari, Geštrn, Lado, Vili, Kolarič, Potrato in Verbek. Rezerve: Jankovič, Rozman, Marn.

SK Ilirija — lahkoatletika sekcija. Pozivam spodaj navedene atlete, da se zanesljivo udeležijo prvenstva dravske banovine, ki bo v nedeljo popoldne ob pol 14 na Stadionu. Udeležba je obvezna za sledeče: inž. Stepišnik, Zupančič, Bratovž, Čičar, Vukšinič, Vilar, Strudel, Vohar, Ilvar, Černe L., Bručan, Glonar, I. in II. Starmar, Pukl, Horner, Stadler in za vse ostale, ki žele startati.

Prodamo

Nepremočljive hubertuse dežne plašče in obleke, najboljše nakupi: Presker, Sv. Petra cesta 14.

Lutzovo peč

veliko, in drugo opremo prodam. Naslov in upravi »Slovenca« pod 16.955. 1

Kokoši, purane

zaklane, očiscene, 10 kg 135 din; 1a. jedra 10 kg 250 din, franko voznina, razposilja G. Drechsler, Tuzla. (1)

Prima suha bukova drva

dostavljena na dom, za- gana 100 din, cepljena 110 din, ter prvovrstni trboveljski premog — pri Putrih, Dolenjska c. 6. Telefon 48-55.

Šivalne stroje

pogoziljive in s pokro- vom, najmodernejši fab- rikati, najboljše kvali- teta, kupite pri nas res zelo ugodno. Prodajamo tudi na ugodna mesečna odplačila. Nova trgovina, Tyrševa cesta 38. Pazite — nasproti Gospodarske zveze. (1)

Širite »Slovenca«!

Želite li dober radioaparati?

Potrpite še kratek čas, na potu so najnovejši

orig. angleški MARCONI

radioaparati

Poslušajte ga in primerjajte ga z drugimi. — Vaša izbira je gotova. — Prospekte in informacije daje:

M. MAJSTOROVIC, zastopnik THE GRAMOPHONE CO. LIMITED, Zagreb, Amruševa ulica 4.

POHIŠTVO!

E. ZELENKA

tovarna pohištva, tapetništvo in vse stanovanjske opreme MARIBOR, Ulica 10. okt. 5

Začasna dobava ovojnega materiala

Osrednji urad za zavarovanje delavcev bo imel dne 29. novembra (v torek) 1938 ob 11. uri v svojih upravnih prostorih v Zagrebu, Mihanovičeva ul. 3/III, novo javno ponudbeno pismeno licitacijo za ZACASNO neposredno dobavo ovojnega materiala za pol leta za svoje krajevne organe. Rok dobave se začne s 6. februarjem naprej.

Pravilno taksirane ponudbe po odredbi T. št. 25 taksne tarife »Zakona o taksah« je treba izročiti ali poslati po pošti v zapечатeni in zaprti kuverti do zgoraj označenega roka Osrednjemu uradu za zavarovanje delavcev (soba št. 305).

Vrednost nabave cca 500.000 din za pol leta.

Varščino v znesku 25.000 din za naše državljane, 50.000 din pa za druge državljane, je treba položiti ali poslati po pošti blagajni Osrednjega urada za zavarovanje delavcev (soba št. 420) vsaj do 10. ure za licitacijo odrejenega dne.

»Pogoji licitacije« in tiskovina »Ponudba« se lahko dobe brezplačno vsak delavnik med uradnimi urami pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev (soba št. 305).

Št.: 50.755-1938 od 24. oktobra 1938.

Iz pisarne Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu.

Zahvala

Ob bridki izgubi naše dobre, nepozabne sestre, tete, svakinje, gospodične

Marije Voljč

se toplo zahvaljujemo vsem, ki so s cvetjem in venci obsuli njeno krsto in jo v boleznih z obiski tolažili, g. primarija dr. Heferlu za trud in lajšanje trpljenja, čt. sestram usmiljenkam in vsem, ki so jo spremljali na zadnji poti.

Molimo zanjo!

Ljubljana, 27. oktobra 1938.

Zalujoči ostali.

RUMENE zak. zaščit.

KONBINOS

britvice razveseljujejo milijone samobrivcev! Nedosegljiva možnost uporabe, idealno, higiensko britje. Komad po 1, 2 in 4 din. v vseh strokovnih trgovinah. Brezplačno pošljamo vzorec na poskus, javite nam točen naslov in poklice.

KONBINOS, Maribor, p. p. 70

Dvodnevni avtobusni izlet v Benetke od 13. do 14. novembra za znižano ceno 240 dinarjev.

Prijave sprejema do 6. novembra Izletna pisarna M. OKORN, Ljubljana, Hotel Slon, tel. 26-45.

Ilse von Stach;

31

Poslanci iz Voghere

Kulturno zgodovinski roman iz protestantske dobe. Poslovenil Fr. Omerza.

Da, ker je njegova nepremagljiva pravičnost premočna za vse grehe, pravi Benjamin blaženo z Lutrovimi besedami. Hotel je nadaljevati tudi »O svobodi krščanskega človeka« z enako rastočo pobožnostjo, ko se je zdelo, da se množijo lepi deklici ob njegovem spoznanju zveščanja, kar ga je osupnilo, da so se ulile Avi solze.

Margareta se je zaprla tem solzam, mogoče jim niti verjela ni, ker je Ave pravkar razpravljala kot kak magister, Benjaminu so pa naredile neurečnega in brez sveta.

»Ave,« je rekel, »ka se mu je vžgalo srce. Margareta se je pa obrnila in poklicala dečka, ki je v kotu zaspal in stopil zdaj omahovaje in mežikajoč v svetlobo luči.

Tako se je končala prva zra, ki jo je imel Benjamin, da pouči Avo. Četudi si je Ave posušila solze, je vendar povešala glavo in v obraza ji ni zgolj žalost, nepopisno mehke in mišne izraz. Tudi Benjamin se je obnavljal približati se ji znova, da bi jo utrdil, z reformatorjevo knjigo, kakor bi bila zahtevala od njega dolžnost kot učitelja in prijatelja. Dasi so ga mnogi blagovoli zaradi njegovega govora, vendar ni mogel najti prave besede, zlasti, če je iz Margaretinih oči zadel mrzel pogled njegovega, ki je iskal Avo, se mu ni zdela nobena izgovorjena tolažba dovolj nežna in krepka, da bi mu prišla iz srca čez ustnice.

Margareta sama je živela dalje svojim dolžnostim, nezmedena po lutrski uri, ki jo je po nje- nem mnemu opravil Toni nemoško in postavil pred Avo otročja radovednost; zato je ni seveda nič manj bolelo, da je bil Benjamin z Avo vred zme- den in otožen in se bo — o tem je bila prepri-

čana — šele tedaj zopet smehljaj, če izgine tudi z Ave senca. Razvrediti ga namreč ni mogel niti Martin, ki ga je pošiljala k očetu s sto mglimi naročili.

Ah, videlo se je, da je čisto pozabil na oče- tovske dolžnosti, odkar je Ave v hiši! Ali ni bil do tiste ure, ko je prestopil pragi Filip Melanch- thon z usodno prošnjo, naj sprejmeta redovnico, najskrbnejši dečkov vzgojitelj, ki je vodil njegovo učenje, nadzoroval njegovo veselje? Ali ni zaradi nje začel skoraj zanemarjati učenosti in ti o, s knjigami obloženo sobo in se je rajši pri lovu za metulji zamudil na polju z Martinom dalje, kakor je moglo »gospodinjiti biti prav zaradi priprav- lenega kosila? Zdaj pa ne zadostuje vse ure dneva in potrebuje še pol noči, da proučuje, kakor je zahteval, reformatorjeve epise. Toda niti Margareta niti on sam ni zapazil, da je bil Avin smeh in pogled, njena zadnjikrat izgovorjena be- seda, njen pravkar izveneni korak, za katerega mu je bilo treba toliko časa, da je mislil a njem.

Margareti se je smislil deček. Ko je nekega dne zopet vabilo sence iz rose in kapljice, je pri- jela Martina za roko, mu popravila kapico in za- klicala v sobo, kjer je sedel Benjamin pred knji- gami, z glavo podprti v roke: »Zdaj greva midva prisluskovat srnam in se ne vrneva pred nočjo!«

Martin se je glasno zamejal in Benjamin je za hip poskočil — začutil je pač željo, da bi se tudi on udeležil izleta, toda privezal ga je pogled na Avo, ki je sedela s šivanjem pri oknu, da je pustil ženo in otroka oditi brez spremstva.

Ko je izdihel otrokov smeh v Benjaminovem srcu, se približa Ave in pravi: »Kaj mislite zdaj a svobodi krščanskega člo- veka, gospodična Ave?«

Ave spusti delo in roke v nedrje, pogleda Benjaminu in odvrne:

»Mislim, da se morajo Lutrovi spisi kakor sveta knjiga, ki jo hočejo razlagati, in kakor vsa božja razodetja razumeti samo a preprostostjo. Če mi boste brali drugič reformatorjeve besede,

ki so jih poslušno sprejeli najbolj učen gospodje svetá, bom verjela njemu in vam —

Benjamin je jasno čutil, da je katoliško, uklo- niti se pnižno spoznanju, danemu od Boga, ko zahteva evangelijsko krščanstvo za vsako še tako nevedno glavo pravico, da pove lastne misli o veri; vendar se ni mogel ustavljati Avinim priliz- njenim besedam, ampak je pohvalil njeno priprav- lenost, da se spreobrne. — Kdaj je pa še kak moški zaradi načela zavrgel dušno vdanost ljub- lenega dekleta in ni iskal v nji potrebnega nado- mestila za srčno vdanost, če sta mu to branila božja in človeška postava?

»Prepričan sem,« pravi vneto Benjamin, »da vam bo vzžarelo srce, če boste mogli brez lastne volje poslušati krasno pridigo o krščanski »vo- bodi« —

S tem se obrne k delavni mizi, vzame knjižico »O svobodi krščanskega človeka« izpod od- prte »Zakaj naj božje zapuste device samostane« in se usede poln radosti in raz- burjenja k Avi med oknic, s hrbtom proti sipam.

Ko je bral, je zdaj silno poudarjal, zdaj jasno oznanjal. Ave je pa stran od okna naslanjala gla- vo k zidu in zaprla oči nad obrazom, ki ji je drže- tal od občutja. Sama če je Benjamin prenehal in je čutila, da jo gleda, je malo dvignila trepalnice in ga vdano pogledala, pa mu je kmalu velela, naj nadaljuje, kot bi mogla samo tako dolgo uživati erečo neizrekljivih čustev, dokler je bral, ne da bi izpraševala, kaj je amela brez odgovora prislu- škovati nerazumljivim blagim glasom; kajti to ni- so bile Lutrove besede, ki so ji zbujaile vero, da sliši gobo morja ali zvok mase, ki jo pojo an- gelski glasovi, — to ni bilo nič drugega kakor ne- oskrunjena, nikoli občutena bližina ljubljence.

Tako je torej predelal Benjamin Lutrovo pri- digo o svobodi krščanskega človeka do konca, ne da bi ga kdo prekinil. Prevzel z velikimi mislimi reformatorjevimi in Avino na zunaj rahlo žarečo vdanostjo je mogel zadnje stavke goreč izgovoriti. »Iz vsega tega sledi sklep, da krščanski

človek ne živi v samem sebi, ampak v Kristusu in svojem bližnjem z lju- beznijo; z vero preide preko sebe v Boga; iz Boga preide zopet med seboj z ljubeznijo in ostane kljub temu v Bogu in božji ljubezni, kakor pravi Kris- tus, Jan 1, 51: »Videli boste se nebo odprto in anjele gori in doli hoditi nad Sina človekovega«

Pravkar je vrglo zahajajoče sence venec luči na Benjaminovo glavo, ko je molčal in prsi plaho dvigal in »puščal, da bi zdaj in zdaj dodal še tre- nutek sladki uri, ko je vzklikla v njem prva slut- nja, da moramo tega človeka resnično blagova- ti, ki preide iz sebe z ljubeznijo in prebiva raz- vezan v ljubljenco, bodi od tega ali onega sveta. Toda ni trajalo dolgo, ko se je vrnila Margareta z dečkom. Njegova otroška živahnost je le pre- kmalu zavrnila oba v njuni blaženosti, ki sta pla- vala izven sebe, zopet v meje osebnosti.

Ko je našla Margareta Benjaminu in tujo go- spodično molčeca skupaj, je a strahom spoznala, da se je iztegnjena raka njenega tekmeča pribli- žala njenemu srcu. Tu ni pomagalo nobeno vpitje in očitjanje. Četudi je akenila sama pri sebi, da ne bo nikdar pustila Ave same a soprogom, je vendar dobro vedela, da se bo on, ki ga je oro- pala, posmechoval njenim sredstvom in trudu in pripravil priliko, ko pride njegov čas.

»O Bog, še en dan mi daj ljubezen mojega Tonija!« je zdihovala Margareta v svoji sobici, ko sta jo mučili bolest in ljubosumnost. Toda njeno tarnanje k nebu je ostalo brez tolažbe in prevzel jo je obup kakor prevzame zavrnjena, ki prosjači za življenje, ko mu domi nasproti: »Danes bom terjal tvojo dušo od tebe!«

Ko so sedeli vsi pri večerji — Benjamin, Mar- gareta, Ave in Martin — se je prikazal nenaden gost v hišici pred srajčimi vrati. Bil je mizar Lu- ka, ki se je že osem let ogibal Margaretinega po- gleda in ga je moral pripeljati čez njen prag le dogodek izredne važnosti. Tudi se ni pomišljal Luka povedati težko poročilo, ki ga je prinesel.

Novo gostilno

sva otvorila v svoji na novo preurejeni hiši v St. Vidu nad Ljubljano (poleg občinskega doma in pri odcepu banovinske ceste v Vižmarje). — Postregla vam bova z gorkimi in mrzlimi jedili (mesarija v hiši!). Točila bova pristna dolenska in štajerska vina, nakupljena direktno pri vinogradnikih. Gostilna ima lep, zračen in svetel salon in več gostilniških sob za manjše družbe.

Za cenjeni obisk se priporočata

Lojze in Francka Mrežar

gostilna in mesarija — St. Vid nad Ljubljano

Mali oglasi

Službodobe

Pletilje in prešivalke

Išče za stalno K. Soss, Ljubljana, Mestni trg 18.

Kovinotiskarja

(Metaldruker) sprejme večja tovarna v stalno službo. Ponudbe upravi »Slovenca« pod št. 16.939.

Potniki

dobijo dobro in stalno službo. Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Takoj« št. 16.971. (b)

Kuharica

snažna, popolnoma samostojna, z daljšimi sprejemami, se sprejme. Ponudbe na tt. Anton Božič - Kranj. (b)

Monter

za električno, starejša moč se sprejme. Ponudbe sprejema do 15. nov. 1938. Sodrarska zadruga na Česnjici p. Železniki. (b)

Potnika

za mlinsko in specerijsko stroko za dravsko in savinjsko dolino sprejemem. Pismene ponudbe upravi »Slovenca« v Mariboru pod »Potnik 1607«. (b)

Potnik

verziran v specerijski stroki, s kaveljo in večletno prakso, se išče za uvedeni artikel za dravsko banovino. Ponudbe v upravo »Slovenca« pod »Potnik« št. 16.970. (b)

Pouk

Strojepisni pouk

Večerni tečaj od pol 7 do 8 in od pol 8 do 9 zvečer. Vpisovanje dnevno od 6 do 8 zvečer. — Edinstvena strojepisnica, največja v Sloveniji s 40 pisalnimi stroji raznih sistemov. Novost v strojepisnici bo tudi računski stroj. Pričetek pouka dne 3. novembra. Šolnina zelo nizka. Christofor učni zavod. Domobranska cesta 15. Tel. št. direktorja 48-43. (u)

Pohištvo

Spalnice

kompletna, dobro ohranjena, čista, iz mehkega lesa, prodam. Ahčin, Stari trg 6-II. (s)

Prodamo

Kredenco, omaro, harmoniko, gramofon, inženjsko kolo napredaj. — Novi trg 1 (dvorišče).

Snežne čevlje, galoše in druge čevlje, popravlja »Express« brzopopravljalnica. Sv. Petra c. 6.

Voljeno blago za damske oblike. moderni vzorci

Din 14' — moške tople srajce Din 24' —

moške nogavice močne, moderni vzorci Din 5' —

moderne svilene kravate Din 7' — dam. svilene kombinize in srajce Din 24' —

otroške svilene hlače Din 6' — damske svilene hlače Din 10' —

damske moderne svilene bluze Din 20' —

dam. hlače in majlice tople in močne Din 8' —

trpežne žen. sportne bluze v vseh barvah in velikostih Din 10' —

tople nogavice ženske trpežne za zimo Din 9' —

in razno ostalo blago po neverjetno nizkih cenah prodaja

„ZORA“

Ljubljana, Miklošičeva c. 30

Obiščite nas in prepričajte se, da imamo veliko zalogo in prodajamo dobro blago po zelo nizkih cenah.

Vnajem

Trgovino

z mešanim blagom v zelo prometnem kraju v Zasavju oddam v najem pod ugodnimi pogoji. Na razpolago tudi stanovanja. — Pojasnila daje D. Kogej, Tržič, Metova ul. št. 1. (n)

Stanovanja

Štirisobno stanovanje

komfortno, mirno, iscem za februar ali maj. Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Tri osebe«. (c)

SOBE

Akademik

išče sobo z vso oskrbo blizu univerze. Ponudbe upravi lista pod »Miren« št. 17034. (s)

Dve sobici

podstresni, ena opremljena, oddam. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 16.973. (s)

Dobro obrit-dobre volje!

ROT BART

ZAŠČ. ZNAMKA

Zahtevajte povsod naš list!

+ Kruta usoda nam je nepričakovano iztrgala ljubljenega moža, očeta, brata itd., gospoda

Antona Rožanca

višjega sodnega oficijala.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v soboto ob 4. popoldne na pokopališče v Cerknici. Cerknica, Ljubljana, Tivat, Cleveland, Ohio, 27. okt. 1938.

Iva, žena; Majdica, hčerka; Urška, Marjetka, sestri; Janez, Jože, brata, in ostalo sorodstvo.

Globoko užalošeni sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da nas je za vedno zapustila naša ljubljena soproga, predobra mati, hčerka, sestra, teta in svakinja, gospa

+ Marija Božič roj. Horvat

soproga uradnika OUZD

dne 27. t. m. po dolgi in mučni bolezni, previdna s tolažili svete vere.

Na zadnji poti jo bomo spremili v soboto, 29. oktobra, ob 4 popoldne izpred mrliške veže splošne bolnišnice k Sv. Križu. Ljubljana, Zagreb, Kapela pri Bjelovaru, Idrija, 27. oktobra 1938

Globoko žalujoci: Leopold, soprog s sinom Slavkom in rodbine Božič, Horvat, Maljak, Hribernik.

Uprava občine Bloke naznanja žalostno vest, da je dne 27. oktobra ob 19 zvečer umrl v 75. letu starosti njen občan gospod

Franc Drobnič

posestnik, dolgoletni bloški župan in bivši dež. poslanec.

Pogreb pokojnika bo v nedeljo dopoldne ob 9 izpred hiše žalosti v Novi vasi na farno pokopališče pri Fari.

Zasluznega pokojnika bo ohranila bloška občina v hvalnem spominu.

Uprava občine Bloke

Vsemu sorodstvu in znancem javljamo žalostno vest, da je naš dragi oče, mož, brat, stric itd., gospod

Franc Dolničar

prokurist in peš. kapetan II. kl. v rez.

danes ob 5 zjutraj nenadoma umrl.

Pogreb draga pokojnika bo v nedeljo, dne 30. oktobra, ob 10 dopoldne izpred hiše žalosti Breg št. 10 do pivovarne Union, odkoder ga bomo prepeljali na Bled in položili k večnemu počitku ob 2 popoldne.

Nepozabnemu pokojniku ohranimo trajen spomin!

Ljubljana, dne 28. oktobra 1938.

Marja in Inka, žena in hčerka. Jožko Dolničar, Slavka por. Draxler, Ida por. Dietz, brat in sestra. Slavka Dolničar, svakinja, dr. V. Draxler, Milan Dietz, svaka.

J. Blasnik na sl., Univerzitetna tiskarna, d. d., v Ljubljani naznanja tužno vest, da je njen dolgoletni sodelavec in prokurist, gospod

Franc Dolničar

peš. kapetan II. kl. v rez.

danes, dne 28. oktobra, ob 5 zjutraj nenadoma umrl.

Pogreb draga pokojnika bo v nedeljo, dne 30. oktobra, ob 10 dopoldne izpred hiše žalosti, Breg št. 10, do pivovarne Union, odkoder ga bomo prepeljali na Bled in položili ob 2 popoldne k večnemu počitku.

Požrtvovalnemu, marljivemu in nesebičnemu sodelavcu bo ohranila družba trajen spomin.

Upravni in nadzorni svet.

Po kratki, mučni bolezni nas je zapustil danes ob štirih popoldne naš nepozabni dušni pastir

Jožef Krančič

dekan, duh. svetnik in župnik na Ljubnem ob Savinji

Pogreb draga pokojnika bo v ponedeljek ob pol enajstih dopoldne na Ljubnem ob Savinji.

Ljubno ob Savinji, dne 28. oktobra 1938.

Žalujoci ostali